

Evropska Komisija



NI-78-08-468-SI-C



ISBN 978-92-79-10905-8



9 789279 109058

Evropski rokovnik: Izbira je tvoja!

2009-2010

SI



2009-2010

# Evropski rokovnik

Izbira je tvoja!



© Evropske skupnosti, 2009

Ponatis je razen za tržne namene dovoljen, če se navede vir (© Evropske skupnosti, 2009).

Ta izdelek je financirala Evropska komisija v sodelovanju s fundacijo Generation Europe. Namenjen je izključno v informativne namene in ne predstavlja uradnih smernic Komisije o razumevanju zakonov ali politik EU.

Evropska komisija razen za svojo spletno stran ni odgovorna za vsebine spletnih strani, ki so navedene v tej publikaciji. Spletne strani vseh tretjih oseb ali organizacij so navedene le za boljše razumevanje in ne predstavljajo izčrpnega seznama virov Komisije ali njenih posebej odobrenih spletnih strani.

**[www.europadiary.eu](http://www.europadiary.eu)**

*Natisnjeno v Belgiji*

ISBN 978-92-79-10905-8

ISSN 1830-8457



# Evropski rokovnik - Izbira je tvoja

» Priimek.....

» Ime.....

Datum rojstva .....

Naslov.....

Država .....

Telefon.....

Mobilni telefon .....

Elektronska pošta.....

» Šola .....

Naslov.....

Razred.....

Razrednik .....

» V nujnem primeru prosim obvestite.....

Telefonska številka .....

**O Evropski uniji**

Predgovor komisarja Janeza Potočnika .....	3
Evropska unija – kaj imam jaz od nje? .....	4
EU na kratko .....	6
Izkaznice 27 držav članic EU .....	10
Kako nastajajo zakoni .....	12
"Money money money" .....	14
Časovni pregled EU .....	16
Kako smo prišli do sem? .....	18

**Evropa in ti**

Evropa te potrebuje! .....	19
Evropa brez meja .....	22
Urejanje papirjev .....	24
Temeljne pravice .....	26
Ohranimo športni duh .....	29
"Kaj bi si torej želeli po zaključku šolanja?" .....	30
Čuda znanosti .....	33

**Tvoje pravice, tvoja izbira**

Zveza potrošnikov Slovenije vedno na tvoji strani .....	36
Bodi aktiven in uveljavi svoje pravice! .....	37
Si tudi ti že imel težave pri nakupovanju v drugi državi EU? .....	40
Znak VIP Test – za lažjo in pravo izbiro .....	41
Nasvet za net / Safe-si / Spletno oko .....	42
Mobilni telefoni – imejmo jih pod nadzorom .....	43
Za vaš denar gre! .....	46
Medijska pismenost – kaj je zdaj to? .....	50
Ni meja za spletne zločine .....	52

**Tvoje zdravje, tvoja varnost**

Zapeljimo se po cesti, ne v smrt .....	55
Eno samo življenje imamo! .....	58
Zagoreli in zapečeni? .....	60
Zabavno in barvno – ali tudi varno? .....	62
Droge .....	64
Se izmikamo resnici? .....	65
Na poti k Evropi brez cigaretnega dima .....	66
Popivanje .....	67
Uravnotežena prehrana? Zakaj? .....	68
Kaj praviš? Nisem te slišal .....	70

**Naše okolje**

Trajnostni turizem .....	71
Obvarujmo našo prihodnost .....	74
Podnebne spremembe .....	76
Obnovljivi viri energije .....	80
Ekološka hrana in živila za nas ter naš planet .....	82
Zmanjšajmo, ponovno uporabimo, reciklirajmo! .....	84

**Prestopamo meje**

Evropa prevzema vodilno vlogo v razvoju .....	85
Razvojni cilji tisočletja .....	88
Tržišče, ki se razprostira po vsem svetu .....	90
Sosedje kot partnerji .....	94

Znanost je zabavna in vznemirljiva. Znanost in najnovejši tehnološki dosežki so tako vpeti v naš vsakdanjik, da se nam zdi življenje brez njih skoraj nemogoče. Vsak dan uporabljamo mobilne telefone, mp3 predvajalnike, igralne konzole, gel za utrjevanje modne pričeške. Kolesarimo na ultra lahkih kolesih ali pa zarezujemo snežne strmine z najnovejšimi smučmi. Roboti za nas opravljajo težka opravila ali pa nam posejajo stanovanje, medtem ko spremljamo satelitski prenos oddaje na plazemskem televizijskem sprejemniku. Vozimo se z izredno hitrimi vlaki in hibridnimi vozili, ki jih usmerja sodoben navigacijski sistem. V šoli in na delovnem mestu uporabljamo računalnike, ki so vsak dan zmogljivejši, videokonferenčne internetne povezave nas zблиžujejo s prijatelji na drugem koncu sveta.



Številne od naštetih stvari so bile pred nekaj leti imenovane znanstvena fantastika, danes pa se nam zdijo samoumevne. Ideje o njih so najprej zaživele v glavah znanstvenikov, ki so našli dovolj znanja in energije, da jih uresničijo. Znanstveniki so ljudje, ki se zanimajo za svet okoli sebe, ga poskušajo razumeti in izboljšati. So ljudje, ki si upajo razmišljati po svoje, imajo ideje, znanje in drznost, so dinamični ljudje z iskricami v očeh. Številni znanstveniki se zanimajo za umetnost, glasbo, šport, naravo..., nekateri so tudi sami izvrstni umetniki, glasbeniki, športniki, skratka ljudje kot mnogi drugi.

Poklic znanstvenika je razgiban in zanimiv. Ves čas je v stiku z najnovejšimi dosežki, ki prehajajo iz znanstvene domišljije v vsakdanje življenje. Sami dnevno uporabljajo najnovejšo tehnologijo pri svojem delu. Veliko potujejo in sodelujejo s kolegi z vsega sveta, pri tem si izmenjujejo ideje, mnenja in izkušnje.

Znanstvenikov ne razvrščamo po starosti; ker ohranjajo svojo vitalnost, so vedno mladi.

Najbolj izvirni so ponavadi prav najmlajši znanstveniki, okoli katerih se ideje kar iskrijo. V šoli ali sami se oborožijo z novim znanjem, ki jih popelje do uresničitve njihovih idej. Tudi v Sloveniji se številni dijaki in študentje udeležujejo tekmovanj in natečajev, kjer lahko predstavijo svoje ideje. Nekateri so se izkazali z izvrstnimi dosežki in prehiteli tudi vrstnike iz svetovno znanih univerz.

Znanost je odprta za vsakogar. Da postaneš izvrsten znanstvenik, potrebuješ samo radovednost in željo, da ji zadostiš.

Te zanima v kakšnem jeziku se pogovarjajo molekule, kako delujejo mikroroboti, kaj se skriva v globinah vesolja? Dobrodošel! Vrata do neizmernih možnosti so ti odprta.

<http://ec.europa.eu/research/index.cfm?lg=sl>

**Janez Potočnik, evropski komisar za znanost in raziskave** ■



# Evropska unija – kaj imam jaz od nje?

Vsi smo že slišali za Evropsko unijo, odločitve "iz Bruslja" in čudna pravila EU o "ukrivljenih kumaricah". Večina nas je že slišala za "evropsko pravo" in vemo, da obstaja Evropski parlament. Pa vendar se moramo vprašati, za kaj sploh gre in kako to vpliva na nas.

## Kaj sploh je EU?

Najhitrejši odgovor v 10 sekundah je, da je EU skupina evropskih držav, ki so se dogovorile o enotnih zakonih o širokem izboru vsebin. Veliko več o tem bomo zvedeli v nadaljevanju.

## Državljanstvo EU

Državljeni vseh držav članic EU so hkrati tudi državljani Evropske unije, kar je zelo prikladno (besedi "Evropska unija" sta v angleščini natisnjeni tudi na vrhu vašega potnega lista!).

## Nekatere stvari, ki jih verjetno že veste

- » Državljeni EU imamo pravico stanovati, delati in študirati v vseh državah EU, vse od Cipra do Finske in od Irskes do Bolgarije.
- » Za nekatere države trenutno glede dela obstajajo določene začasne omejitve.
- » Varuje nas Evropska listina o temeljnih pravicah.
- » Ob potovanju po državah "evroobmočja" je naše življenje zaradi evra lažje.

## Druge niso tako očitne

- » Če potujemo po drugih državah članicah EU, smo v njih upravičeni do brezplačne ali cenejše zdravstvene oskrbe (a nikar ne pozabimo doma naše evropske izkaznice zdravstvenega zavarovanja!).
- » Če se odločimo živeti v drugih državah članicah EU, imamo pravico do glasovanja na lokalnih in evropskih volitvah (če smo seveda že dovolj stari).
- » Kot potrošnike nas varujejo zakoni EU o zaščiti potrošnikov, ki skrbijo, da nas podjetja ne prenesejo naokoli.
- » Zaradi strogih okoljskih zakonov v EU uživamo v čistejšem zraku, vodi in tleh.
- » Če smo zaposleni, nas zakonodaja EU o zaposlitvi varuje pred izkoriščanjem.

## Učenje v tujini

Več kot dva milijona mladih je že sodelovalo v evropskih programih, kot so Comenius, Leonardo in Erasmus, ki so namenjeni za študij ali usposabljanje v drugih evropskih državah.

**Za dodatne informacije klikni na:**  
[http://europa.eu/pol/educ/overview\\_sl.htm](http://europa.eu/pol/educ/overview_sl.htm)  
Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja - [www.cmepius.si](http://www.cmepius.si)



## Zdravstvena oskrba v tujini

Z evropsko kartico zdravstvenega zavarovanja smo upravičeni do brezplačne ali cenejše zdravstvene oskrbe med obiskom drugih držav članic EU ali Islandije, Lihtenštajna, Norveške in Švice. Ta kartica je v vseh državah enake oblike in je zato zlahka prepoznavna. V Sloveniji jo lahko dobimo na našem zavodu za zdravstveno zavarovanje, naročimo pa jo lahko tudi s pomočjo spletne strani Zavoda ([www.zzzs.si](http://www.zzzs.si)).

### Za več informacij klikni na:

[http://ec.europa.eu/employment\\_social/healthcard/index\\_sl.htm](http://ec.europa.eu/employment_social/healthcard/index_sl.htm)  
Zveza potrošnikov Slovenije - [www.zps.si](http://www.zps.si)  
Evropski potrošniški center - [www.epc.si](http://www.epc.si)  
Zavod za zdravstveno varstvo Slovenije - [www.zzzs.si](http://www.zzzs.si)

## Stavimo pa, da na te niste nikoli niti pomislili

- » V Evropi še nikoli ni bilo takšnega miru in blaginje (kar "začuda" sovpada z obstojem EU).
- » Če smo v državi, kjer naša matična država nima veleposlaništva, smo upravičeni do konzularne zaščite s strani katere koli druge države članice EU (kar je lahko posebej koristno, če se znajdemo v nevšečnostih).

Po resnici povedano, ta seznam nudi le bežen prikaz. Za več informacij beri dalje...

## Pomembne telefonske številke, ki si jih moramo zapomniti

### 112

To je "enotna evropska številka za klic v sili", ki jo lahko pokličemo kjer koli v EU (tudi v Sloveniji)



### EUROPE DIRECT: 00800 6 7 8 9 10 11

To številko lahko pokličemo za nasvet in informacije o vsem v zvezi z EU. In še najboljše – klic je brezplačen! ■

**Za dodatne informacije klikni na:**  
<http://ec.europa.eu/youreurope/nav/sl/citizens/index.html>





## EU na kratko

Evropska unija (EU) ni še ena v vrsti mednarodnih organizacij, kot so Združeni narodi, niti ni vlada, s katero bi želeli nadomestiti nacionalne vlade. Resnica se skriva nekje vmes. Močnejša je od prvih in ima manjša pooblastila od drugih, njena vloga pa je podpirati nacionalne vlade na področjih, kjer je skupno delovanje vseh vlad EU uspešnejše, kot če bi vsaka delovala posebej.

## Kaj je torej EU?

Evropska unija je dejansko edinstvena tvorba. Je mednarodna organizacija, ki so jo ustanovile nacionalne vlade kot orodje, ki ga lahko vse uporabijo pri dogovarjanju o skupnih ukrepih na posebnih področjih. To so tista politična področja, na katerih je bolj smiselno, da države EU delujejo skupaj namesto vsaka zase.

Zgodovinsko gledano je Evropska unija pognala korenine v 2. svetovni vojni. Zamisel o EU se je porodila, ker so bili Evropejci odločeni, da preprečijo podobne morije in uničenje v prihodnosti, misleč, da države vendar ne bodo napadle svojih največjih in najdragocenejših trgovinskih partnerjev. V svojih zgodnjih letih je Unija štela le šest držav, njene odločitve pa so se večinoma nanašale na trgovino in gospodarstvo. V Evropski uniji je danes 27 držav in 490 milijonov ljudi, ukvarja pa se s širokim naborom vprašanj, ki so povezana z našim vsakdanjim življenjem.

Osnova za delovanje EU temelji na sledečem:

1. Evropska unija lahko deluje le na področjih, za katera so jo po skupnem dogovoru pooblastile nacionalne vlade. To je določeno v pogodbah.
2. Evropska unija lahko deluje le na področjih, kjer je lahko uspešnejša, kot če bi nacionalne vlade delovale ločeno vsaka zase. Temu pravimo "subsidiarnost".
3. Evropska unija temelji na številnih kulturah, običajih in jezikih Evrope ter tudi na skupnih vrednotah, kot so demokracija, svoboda in pravica. Evropska unija in njene države članice morajo to dediščino varovati, braniti in spodbujati.

Za dodatne informacije o EU v Sloveniji klikni na:  
<http://europa.eu/euinyourcountry/>

## Kako deluje Evropa

### Evropski parlament – glas ljudi

Parlament je glas ljudi. Njegova naloga je sodelovati pri sprejemanju novih zakonov tako, da sam predlaga spremembe predlogov Komisije in se s Svetom Evropske unije pogaja o vsebini končnih besedil.

Vsakih pet let volivci v 27 državah EU volijo svoje predstavnike, ki jih bodo zastopali v Parlamentu. Ti nato zasedajo v Franciji v Strasbourgu in v belgijski prestolnici Bruslju. Evropski parlament šteje 785 poslancev (evroposlancev) in je tako največji tovrstni mednarodni organ.

Evroposlanci so v Parlamentu organizirani po meddržavnih skupinah, ki odražajo njihova politična prepričanja. Parlament na splošno podpira Evropsko unijo, čeprav manjši del evroposlancev meni, da ima EU sedaj preveč pooblastil. Nekateri bi jo celo želeli v celoti odpraviti. Tiste, ki podpirajo EU, včasih imenujemo "evrofilni", tiste, ki ji nasprotujejo, pa "evroskeptiki".

### Ste vedeli?

Junija 2009 smo Evropejci izvolili nov Evropski parlament. Ali veste, kdo je njegov nov predsednik ali kdo so vaši evroposlanci? Odgovore na vsa ta vprašanja najdete na [www.europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu), na [www.europarl.tv.europa.eu](http://www.europarl.tv.europa.eu) pa lahko prisluhnete tudi nekaterim pogovorom v živo.





## Svet Evropske unije – glas držav članic

Tukaj pridejo do izraza nacionalne vlade. Svet, ki ima prav tako sedež v Bruslju, lahko spreminja, sprejema ali zavrača predloge Komisije za nove zakone. Vsako državo, odvisno od tega, katere zadeve so na dnevnem redu, zastopa njen minister, odgovoren za obravnavano področje – zunanje zadeve, finance, socialne zadeve, promet, kmetijstvo itn.

Pri razpravah o občutljivih zadevah, na primer o zunanji politiki, mora Svet sprejeti soglasno odločitev, kar pa ni vedno lahka naloga, kadar za mizo sedi 27 držav.

Kadar zadeva ni tako polemična, za sprejem odločitve zadostuje večina predstavnikov. Večje države, kot je na primer Nemčija, so močnejše od manjših, kot je na primer Malta. Vendar imajo manjše države dodatne glasove, s katerimi zagotovijo, da jih njihove večje sosedje ne morejo preprosto preglasiti. Ta sistem imenujemo "glasovanje po načelu kvalificirane večine".

Vsaka država članica na podlagi vnaprej določenega vrstnega reda Svetu predseduje šest mesecev. V drugi polovici leta 2009 Svetu predseduje Švedska, v prvi polovici leta 2010 pa Španija. Kot se verjetno še spominjate, je Slovenija kot prva med novimi članicami Evropske unije Svetu predsedovala prvo polovico leta 2008.

» <http://consilium.europa.eu>

## Evropska komisija – splošni interes

Evropska komisija s sedežem v Bruslju je izvršilni organ EU. Čeprav o zakonih ne glasuje, ima edina pravico, da jih predlaga. Komisija je tudi nekakšen "policaj EU", saj je odgovorna za zagotavljanje, da se nacionalne vlade držijo pravil igre. V primeru kršitve pravil je Komisija pooblaščenca za kazenski pregon nacionalnih vlad pred Sodiščem Evropskih skupnosti, kjer državam članicam pretijo visoke denarne kazni, če so spoznane za krive.

Predsednik Komisije vodi ekipo 26 komisarjev, po enim iz vsake od 27 držav članic. Komisarji morajo delovati v interesu celotne Evropske unije, ne samo njihove matične države članice.

Evropska komisija ima okoli 23.000 uslužbencev. Večina jih dela v Bruslju, nekateri pa so dodeljeni uradom po vseh državah članicah, ki jih imenujemo "predstavništva". Več kot 130 jih je tudi po vsem svetu v t. i. "delegacijah".

### Ste vedeli?

Po letošnjih volitvah v Evropski parlament je bila imenovana nova Evropska komisija. Ali veste, kdo je komisar iz vaše države? Celotno novo ekipo si lahko ogledate na spletni strani

[www.ec.europa.eu](http://www.ec.europa.eu)

## Sodišče Evropskih skupnosti – vladavina prava

Najbolj zanimivo pri zakonih je to, da jih je mogoče različno tolmačiti. Sodišče mora zagotoviti pravilno in enotno tolmačenje teh zakonov po vsej Evropski uniji. Sodišče s sedežem v Luxembourggu šteje po enega sodnika iz vsake države članice, ki jih za šestletno obdobje imenujejo nacionalne vlade.

Odločitve Sodišča so zelo pomembne in dokončne. Nacionalna sodišča jim v nobeni državi članici ne morejo ugovarjati!

» [www.curia.europa.eu](http://www.curia.europa.eu)

## Evropsko računsko sodišče – da dobimo dovolj za naš denar

Evropska unija se financira z denarjem davkoplačevalcev, ki imajo pravico vedeti, ali se njihov denar pravilno porablja. Evropsko računsko sodišče, prav tako s sedežem v Luxembourggu, pregleduje računovodske izkaze Komisije in objavlja letno poročilo.

» <http://eca.europa.eu>

## Druge institucije EU so:

- » Evropski ekonomsko-socialni odbor – [www.eesc.europa.eu](http://www.eesc.europa.eu)
- » Odbor regij – [www.cor.europa.eu](http://www.cor.europa.eu)
- » Evropska centralna banka – [www.ecb.int](http://www.ecb.int)
- » Evropska investicijska banka – [www.eib.org](http://www.eib.org) ■






























# Izkaznice 27 držav članic EU

	Površina (km <sup>2</sup> )	Prebivalstvo (2006)	Glavno mesto
Avstrija	83.858	8.265.925	Dunaj
Belgija	30.510	10.511.382	Bruselj
Bolgarija	110.910	7.718.750	Sofija
Češka	78.866	10.251.079	Praga
Ciper	9.250	766.414	Nikozija
Danska	43.094	5.427.459	København
Estonija	45.226	1.344.684	Talin
Finska	337.030	5.255.580	Helsinki
Francija	547.030	62.998.773	Pariz
Grčija	131.940	11.125.179	Atene
Irska	70.280	4.209.019	Dublin
Italija	301.230	58.751.711	Rim
Latvija	64.589	2.294.590	Riga
Litva	65.200	3.403.284	Vilnius
Luksemburg	2.586	459.500	Luxembourg
Madžarska	93.030	10.076.581	Budimpešta
Malta	316	404.346	Valletta
Nemčija	357.021	82.437.995	Berlin
Nizozemska	41.526	16.334.210	Amsterdam
Poljska	312.685	38.157.055	Varšava
Portugalska	92.391	10.569.592	Lizbona
Romunija	237.500	21.610.213	Bukarešta
Slovaška	48.845	5.389.180	Bratislava
Slovenija	20.253	2.003.358	Ljubljana
Španija	504.782	43.758.250	Madrid
Švedska	449.964	9.047.752	Stockholm
Združeno kraljestvo	244.820	60.393.044 (ocena)	London

**Opombe:**

BDP na prebivalca v SKM: uporaba standardov kupne moči (SKM) odpravlja razlike v cenovnih ravneh med državami ter tako omogoča bolj smiselne primerjave BDP med državami. Če je indeks države višji od 100, je raven BDP na prebivalca v tej državi višja od povprečja v EU in obratno.

BDP na prebivalca v SKM (ocena iz 2007)	Brezposelnost (2007)	BIRR (2005)	Izpusti CO <sub>2</sub> (ton/osebo - 2005)	
127,3	4.40 %	2.43 %	9,7	
118,0	7.50 %	1.84 %	11,8	
28,1	6,90 %	0,49 %	7,1	
81,5	5,30 %	1,41 %	12,3	
92,7	3,90 %	0,40 %	10,3	
122,8	3,80 %	2,45 %	9,3	
72,1	4,70 %	0,93 %	13,4	
116,7	6,90 %	3,48 %	10,9	
111,2	8,30 %	2,12 %	6,6	
97,8	8,30 %	0,58 %	10,1	
146,3	4,70 %	1,26 %	11,4	
101,4	6,10 %	1,09 %	8,4	
58,0	6,00 %	0,56 %	3,3	
60,3	4,30 %	0,76 %	4,1	
276,3	4,10 %	1,57 %	26	
63,5	7,40 %	0,94 %	6,1	
77,1	6,40 %	0,54 %	7,5	
113,2	8,40 %	2,48 %	10,6	
130,8	3,20 %	1,74 %	10,8	
53,6	9,60 %	0,60 %	8,6	
74,6	8,00 %	0,81 %	6,4	
40,7	6,40 %	0,41 %	5,1	
68,5	11,1 %	0,51 %	7,4	
88,7	4,90 %	1,46 %	8,3	
106,8	8,30 %	1,12 %	8,5	
126,1	6,10 %	3,80 %	5,8	
115,8	5,30 %	1,76 %	9,3	

BIRR: Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost kot odstotek bruto domačega proizvoda.

Vir: Eurostat





## Kako nastajajo zakoni

### Zavajajoče oglaševanje in agresivne prodajne prakse

Verjetno ste že sami doživeli, da "brezplačna" ponudba ni bila brezplačna ali da "časovno omejene ponudbe" trajajo v nedogled. Evropska unija je za boj proti takšnim in drugačnim prevaram sprejela najstrožje zakone na svetu.

Pravna zaščita pred zavajajočim prodajanjem in prodajnimi praksami z uporabo pritiska na potrošnike v Evropi sega v leto 2007, ko je Evropska unija sprejela Direktivo o nepoštenih poslovnih praksah. Z njo je okrepila standarde EU o zavajajočem oglaševanju in določila nova pravila proti nepoštenim, zavajajočim in agresivnim poslovnim praksam. Ta pravila ciljajo na črno listo z nekaterimi najbolj zavajajočimi praksami, ki so prepovedane v vseh okoliščinah, ter navajajo minimalno količino informacij, ki jih mora trgovec zagotoviti o določenem izdelku ali storitvi (npr. cena skupaj z davkom, identiteta trgovca itn.)

Vse države članice EU morajo sprejeti zakone na nacionalni ravni, ki ustrezajo določeni evropski direktivi. Nato so na vrsti nacionalni organi za zaščito potrošnikov in sodišča, ki morajo te zakone uveljaviti in izvajati.

## Nepoštene prakse

Na tako imenovani črni listi je navedenih več kot 30 zavajajočih poslovnih praks, ki v vseh okoliščinah veljajo za nepoštene. Med njimi so:

1. oglaševanje z vabo (v ang. *bait advertising*) – ponujajo nam izdelek, ki ga nato nadomestijo z drugim
2. lažnive "brezplačne" ponudbe
3. lažno zatrjevanje, da lahko neki izdelek pozdravi bolezn
4. prikriti oglasi v obliki običajnih časopisnih člankov
5. lažne "časovno omejene" ponudbe – ki lažno navajajo, da je neki izdelek na voljo le v določenem časovnem obdobju
6. nenaročeno blago ali storitve – dobavijo nam izdelek, ki ga nismo naročili, nato pa od nas zahtevajo plačilo
7. lažno navajanje, da so poprodajne storitve na voljo v drugih državah Evropske unije



## Kako delamo zakone

Evropska komisija predloži predlog zakona, kadar po njem vidi potrebo. Preden pripravi predlog, sproži javno debato, v kateri sodelujejo zainteresirane strani, kot so lokalne, regionalne in nacionalne vlade ter gospodarska združenja, organizacije potrošnikov in druge nevladne organizacije. Komisija prav tako prouči učinek določenega predloga.

Nato predlog pošlje zakonodajalcem EU – Evropskemu parlamentu in Svetu Evropske unije. Parlament zavzame stališče glede predloga, ki je lahko dolgotrajen proces, saj v njem sodelujejo različne politične skupine z zelo raznolikimi interesi. Enako se zgodi v Svetu, kjer imajo nacionalne vlade različne poglede in prednostne naloge.

Če se Parlament in Svet strinjata, se nov zakon lahko sprejme. To se je zgodilo z Direktivo o nepoštenih poslovnih praksah – proces njenega sprejetja je bil zelo enostaven. Če pa se Parlament in Svet ne strinjata, gre zakon v postopek usklajevanja, s pomočjo katerega se instituciji medsebojno dogovorita. Po sprejetju zakona na ravni EU je treba prilagoditi – ali na novo sprejeti – nacionalne zakone držav članic EU, s katerimi se izvaja pravo EU.

## EU in jaz

Interesne skupine pritiskajo na zakonodajalce Evropske unije v upanju, da jih bodo prepričale v sprejetje zakonov, ki vplivajo na njihove člane oz. privrženec. Zakoni EU, kot je ta, neposredno vplivajo na podjetja in potrošnike. Prav tako vplivajo na naše življenje. Danes smo na primer zaščiteni pred zavajajočim oglaševanjem in agresivnimi prodajnimi praksami. ■

### Ste vedeli?

Ta nova pravila so začela veljati 1. decembra 2007, v času predbožične nakupovalne vročice.



Za dodatne informacije kliknite na:  
[http://ec.europa.eu/consumers/rights/index\\_sl.htm](http://ec.europa.eu/consumers/rights/index_sl.htm)



## “Money money money”

Pri tem ne mislimo na pesem skupine ABBA, čeprav bi skoraj lahko. Recimo, da ste pravkar zadeli 5.000 evrov. Kaj boste z denarjem? Ga boste zapravili? Dolgoročno naložili? Del namenili lokalnim dobrodelnim ustanovam?

Evropska unija se sooča s podobnimi vprašanji. Za denar v svojem proračunu prejme veliko konkurenčnih zahtev in tisti, ki odločajo o tem, kako se bo ta denar porabil – torej predstavniki nacionalnih vlad in poslanci Evropskega parlamenta –, ga morajo pravilno razdeliti med kratkoročne potrebe, dolgoročne naložbe in obveznosti iz preteklosti.

Proračun EU se sprejme za obdobje sedmih let. Pogajanja o njem trajajo cele mesece in so prizorišče živahnih političnih razprav!

Za obdobje med 2007 in 2013 znaša proračun Evropske unije 975 milijard evrov, njegova poraba pa je razdeljena takole:

44 %

### 44 %: Trajnostna rast ... in delovna mesta

Ta denar se z namenom, da Evropsko gospodarstvo postane konkurenčno, vlaga v raziskave in inovacije, izobraževanja in usposabljanja, promet in infrastrukturo ter socialno politiko. Posebna pozornost je namenjena pomoči revnejšim regijam in državam EU.

### 43 %: Naravni viri ... in hrana

Kmetijstvo, ribištvo in okolje so naravni viri, ki jih Evropa sicer lahko izkorišča, vendar jih mora tudi ohranjati in vzdrževati. Velik del teh odhodkov je namenjen subvencijam v kmetijstvu. Ta odhodek je vir pogostih kritik, tako evropskih državljanov kot tudi tujih vlad.

43 %

### Ali ste vedeli?

Cilj Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji je delavcem, ki so zaradi globalizacije izgubili zaposlitev, pomagati pri iskanju novih delovnih mest. Sklad v ta namen letno zagotavlja do 500 milijonov evrov podpore.



### • 1 %: Državljanstvo, svoboda, varnost in pravica ... ter druge stvari v življenju

Ti odhodki so namenjeni policijskemu nadzoru po vsej Evropi, problematiki priseljevanja in varovanju meja, javnemu zdravju in zaščiti potrošnikov ter posebnim programom za mlade in subvencijam za kulturo. S tem denarjem sta bila financirana tudi filma Razred, dobitnik zlate palme na filmskem festivalu v Cannesu leta 2008 in Revni milijonar, ki je februarja 2009 prejel osem oskarjev, med drugim tudi za najboljši film in najboljšega režiserja.

### • 6 %: EU kot globalni partner – pomoč drugim

EU je najpomembnejši donator pomoči na svetu, saj zagotavlja nujno pomoč in dolgoročno podporo državam v razvoju. Ta denar se porablja tudi za krepitev sodelovanja s sosedskimi državami Evrope.

### • 6 %: Drugo

To področje pokriva predvsem upravne odhodke za uslužbence evropskih institucij in urade v Bruslju ter po vsej Evropski uniji.

Kot lahko vidite, so odhodki EU v glavnem namenjeni za gospodarsko rast, razvoj (in subvencioniranje) kmetijstva in varstvo okolja. Ali se strinjate s temi prednostnimi področji? Če se ne, kako bi vi porabili denar v proračunu? ■

### Za več informacij klikni na:

[http://ec.europa.eu/budget/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/budget/index_en.htm) [samo v angleščini, nemščini in francoščini]  
<http://ec.europa.eu/budget/> > zavihek Publications (tudi v slovenščini)

# Časovni pregled EU

Proces gradnje Evropske unije se je začel po koncu 2. svetovne vojne z željo po zagotovitvi varnosti in blaginje v Evropi. Petdeset let pozneje ta proces še ni zaključen in pri njem lahko sodelujejo vsi evropski državljani.

**1946**

Po koncu 2. svetovne vojne je nastala želja po **vzpostavitvi miru** med evropskimi državami.

**1950**

**Schumanova deklaracija** aprila 1951 vodi do Pariške pogodbe, s katero se ustanovi Evropska skupnost za premog in jeklo. Ta skupnost šteje šest držav: Belgijo, Francijo, Italijo, Luksemburg, Nizozemsko in Zvezno republiko Nemčijo (Zahodno Nemčijo). Te države se združijo kot enakopravne in sodelujejo v okviru skupnih institucij.

**1957**

Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nizozemska in Zahodna Nemčija podpišejo **Rimsko pogodbo** o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) in Evropske skupnosti za atomsko energijo (ESAE ali Euratom). Oblikuje se skupni trg s prostim pretokom blaga, storitev, kapitala in ljudi.

**1979**

Evropski parlament je prvič izvoljen z **neposrednimi volitvami**. Vzpostavljen je tudi **evropski monetarni sistem (EMS)** za pomoč pri stabilizaciji menjalnih tečajev.

**1986**

**1986**

Sprejet je **Enotni evropski akt**, ki vsebuje časovni raspored za dokončanje enotnega evropskega trga do 1. januarja 1993.

**1960**

Ustanovljeno je **Evropsko združenje za prosto trgovino (EFTA)**, ki združuje zahodnoevropske države, ki niso v EGS.

**1968**

Oblikuje se **carinska unija**: vse uvozne tarife med šestimi državami EGS so odpravljene.

**1989**

Ob padcu železne zavese se pokaže priložnost za združitev Evrope. Tako 3. oktobra 1990 pride do **ponovne združitve Nemčije** in do začetka demokracije v državah vzhodne in srednje Evrope.

**1992**

Podpisana je **Maastrichtska pogodba**, s katero Evropska gospodarska skupnost postane Evropska unija (EU). Ta pogodba določa nove ambiciozne cilje: denarna unija do leta 1999, evropsko državljanstvo, nove skupne politike – vključno s skupno zunanjo in varnostno politiko – in sodelovanje pri zadevah na področju notranje varnosti.

**1997**

Podpisana je **Amsterdamska pogodba** za preoblikovanje institucij EU.

**1999**

Več držav članic uvede **evro (€)**, evropsko enotno denarno valuto. Na začetku še ni kovancev ali bankovcev, valuta pa se uporablja le pri negotovinskem poslovanju.

**1999**

Nacionalne valute se postopno ukinjajo in uvedejo se **evro bankovci in kovanci**.

**1997**

Podpisana je **Pogodba iz Nice**, ki vodi do nadaljnega preoblikovanja institucij EU in okrepi temeljne pravice, varnost in obrambo ter pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah.

**2001**

Podpisana je **Pogodba iz Nice**, ki vodi do nadaljnega preoblikovanja institucij EU in okrepi temeljne pravice, varnost in obrambo ter pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah.

**2001**

Podpisana je **Pogodba iz Nice**, ki vodi do nadaljnega preoblikovanja institucij EU in okrepi temeljne pravice, varnost in obrambo ter pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah.

**2002**

Nacionalne valute se postopno ukinjajo in uvedejo se **evro bankovci in kovanci**.

**2007**

Voditelji EU začnejo pripravljati pogodbo o reformi, ki bi nadomestila Ustavno pogodbo, ki je bila sprejeta leta 2004, vendar nikoli ni začela veljati. Ustavno pogodbo so zavrnili francoski in nizozemski volivci. Potreben je krajši in preprostejši dokument, v katerem bodo navedeni cilji EU. ■

**2007**

Voditelji EU začnejo pripravljati pogodbo o reformi, ki bi nadomestila Ustavno pogodbo, ki je bila sprejeta leta 2004, vendar nikoli ni začela veljati. Ustavno pogodbo so zavrnili francoski in nizozemski volivci. Potreben je krajši in preprostejši dokument, v katerem bodo navedeni cilji EU. ■

**2002**

Podpisana je **Pogodba iz Nice**, ki vodi do nadaljnega preoblikovanja institucij EU in okrepi temeljne pravice, varnost in obrambo ter pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah.

**2001**

Podpisana je **Pogodba iz Nice**, ki vodi do nadaljnega preoblikovanja institucij EU in okrepi temeljne pravice, varnost in obrambo ter pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah.

**1999**

Več držav članic uvede **evro (€)**, evropsko enotno denarno valuto. Na začetku še ni kovancev ali bankovcev, valuta pa se uporablja le pri negotovinskem poslovanju.

**1997**

Podpisana je **Amsterdamska pogodba** za preoblikovanje institucij EU.

**1992**

Podpisana je **Maastrichtska pogodba**, s katero Evropska gospodarska skupnost postane Evropska unija (EU). Ta pogodba določa nove ambiciozne cilje: denarna unija do leta 1999, evropsko državljanstvo, nove skupne politike – vključno s skupno zunanjo in varnostno politiko – in sodelovanje pri zadevah na področju notranje varnosti.

**1997**

Podpisana je **Amsterdamska pogodba** za preoblikovanje institucij EU.

**1999**

Več držav članic uvede **evro (€)**, evropsko enotno denarno valuto. Na začetku še ni kovancev ali bankovcev, valuta pa se uporablja le pri negotovinskem poslovanju.

**1997**

Podpisana je **Amsterdamska pogodba** za preoblikovanje institucij EU.

**1992**

Podpisana je **Maastrichtska pogodba**, s katero Evropska gospodarska skupnost postane Evropska unija (EU). Ta pogodba določa nove ambiciozne cilje: denarna unija do leta 1999, evropsko državljanstvo, nove skupne politike – vključno s skupno zunanjo in varnostno politiko – in sodelovanje pri zadevah na področju notranje varnosti.

**1989**

Ob padcu železne zavese se pokaže priložnost za združitev Evrope. Tako 3. oktobra 1990 pride do **ponovne združitve Nemčije** in do začetka demokracije v državah vzhodne in srednje Evrope.

Za dodatne informacije klikni na:

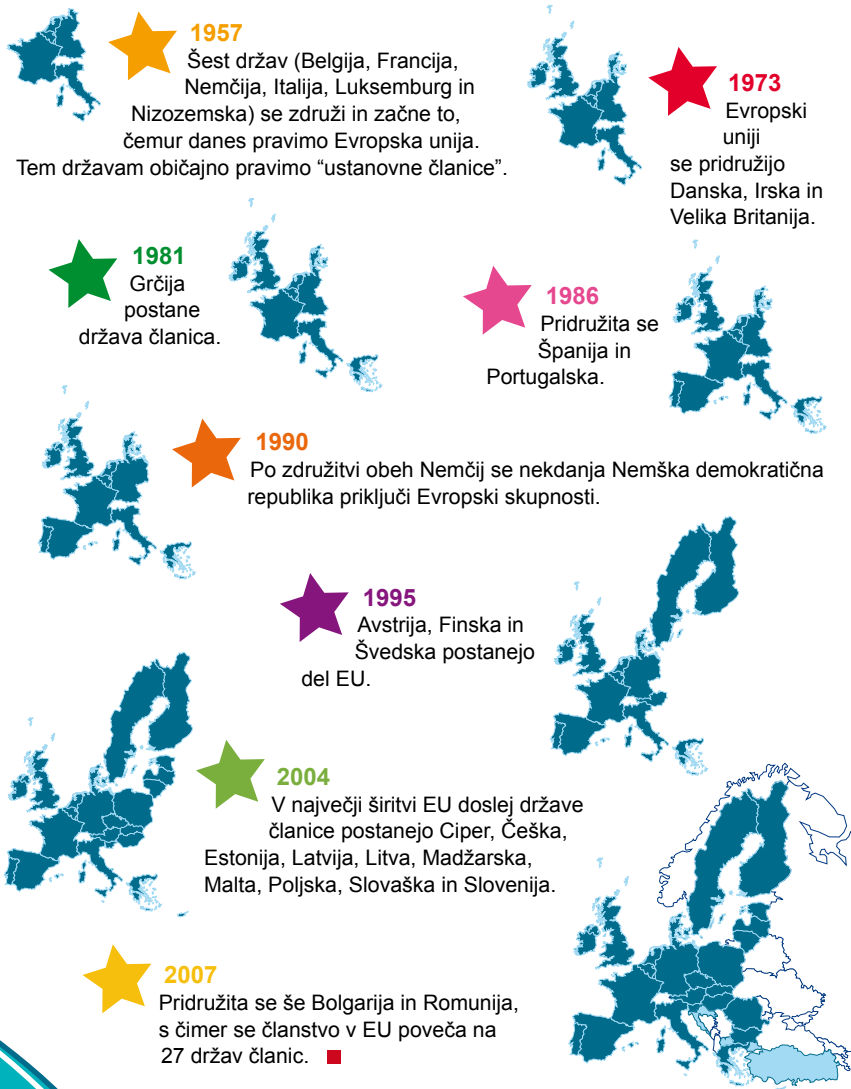
[http://europa.eu/abc/history/index\\_sl.htm](http://europa.eu/abc/history/index_sl.htm)

[http://europa.eu/reform\\_treaty/index\\_sl.htm](http://europa.eu/reform_treaty/index_sl.htm)



## Kako smo prišli do sem?

Rima niso zgradili v enem dnevu, mi pa Evropske unije tudi ne. Leta 1957 jo je kot Evropsko gospodarsko skupnost ustanovilo šest držav, Evropska unija, kot jo imenujemo sedaj, pa je v preteklih letih sprejela nove države, ki so se ji želele pridružiti, kar počne še danes. Sledi povzetek.



## Evropa te potrebuje!

Nekaj je povsem jasno – svet ni več to, kar je bil. Časi, ko je lahko država sama odpravila vse svoje težave, so že dolgo za nami. Globalizacija pomeni, da so posamezne države čedalje bolj odvisne druga od druge. Pomeni pa tudi, da morajo države skupaj reševati težave, kot so podnebne spremembe, onesnaženje, kriminal in gospodarska nestabilnost. Evropska unija svojim evropskim državam članicam omogoča skupno reševanje teh težav. Ampak te zadevajo tudi tebe – in EU te potrebuje, da poveš, kaj si misliš, in da začneš pri tem sodelovati!

V Evropski uniji sedaj živi skoraj 500 milijonov državljanov iz 27 držav. Ker postaja vse večja, je sodelovanje pri njenem odločanju o pomembnih vprašanjih, ki vplivajo na naš vsakdan, pomembno. Vprašanja sicer segajo od človekovih pravic do tega, kako bi se morali spoprijeti s podnebnimi spremembami. Svoje mnenje, ki ga deliš z drugimi, imaš seveda lahko že precej pred starostjo, ko lahko po zakonu sodeluješ na volitvah.

## Politična apatija

Veliko ljudi vidi politiko kot nekaj oddaljenega, ki se jih ne tiče, skoraj tako, kot da bi bila popolnoma drug svet. V precej državah udeležba na volitvah pada. Vendar moramo vedeti, da skoraj vse, kar vpliva na nas, urejajo zakoni, ki se sprejmejo s političnim postopkom. Vsi imamo pravico do njihovega sooblikovanja in to lahko najlažje storimo prav z glasovanjem na volitvah (ko pridobimo pravico). Poleg tega imamo tudi obilo drugih priložnosti za udeležbo v političnem procesu v Evropi in za sodelovanje v njem, še preden imamo volilno pravico. Pa si jih pogledjmo.





## Tvoja priložnost, da spremeniš stvari

### » *Debate Europe*

Za začetek lahko sodeluješ v številnih spletnih razpravah, kjer lahko podaš svoje mnenje o izzivih, s katerimi se danes sooča Evropa. Pojdi na spletno stran:

<http://europa.eu/debateeurope/>

### » *Evropski parlament*

Pri delu Evropskega parlamenta lahko neposredno sodeluješ na primer tako, da se med študijem prijaviš na eno od številnih vrst pripravništev: splošno, novinarstvo ali tolmačenje in prevajanje. Lahko tudi zaprosiš za študijski obisk Evropskega parlamenta v Bruslju ali Strasbourgu. Piši svojemu poslancu ali poslanki v Evropskem parlamentu in morda se bosta srečala z vami.

Več o tem lahko izveš na spletni strani [www.europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu)

### » *Evropski mladinski parlament*

Lahko se tudi pridružiš evropskemu mladinskemu parlamentu, ki združuje 32 evropskih organizacij. Na tisoče Evropejcev in Evropejk sodeluje na regionalnih, nacionalnih in mednarodnih zasedanjih, kjer sklepajo mednarodna prijateljstva in stike.

Več lahko izveš na spletni strani [www.eypej.org](http://www.eypej.org)

### » *Evropski mladinski portal*

Številne organizacije spodbujajo zanimanje mladih za Evropo. Dober pregled tega z obilico informacij o študiju, delu, prostovoljstvu, potovanju itn. lahko najdeš na spletni strani <http://europa.eu/youth>

Na tej strani boste našli celo stran povezav do organizacij, ki spodbujajo mlade in aktivno državljanstvo, ponujajo pa tudi ideje o možnostih prijave za denarna sredstva, s katerimi boste financirali svoj projekt.

[http://europa.eu/youth/active\\_citizenship/index\\_eu\\_sl.html](http://europa.eu/youth/active_citizenship/index_eu_sl.html)

## Evropski parlament v živo!

Ali poznate televizijsko postajo EuroParlTV? Oddaja v vseh jezikih in predvaja pogovore v živo, dokumentarne oddaje, video posnetke o tem, kaj se dogaja v zakulisju Evropskega parlamenta itn. Program Mlada Evropa pa je namenjen samo vam!

[www.europartv.europa.eu](http://www.europartv.europa.eu) > izberi jezik slovenščina



*"Kot mlada Evropejka verjamem, da smo skupaj zmožni zgraditi širšo in globljo Evropsko unijo ter da smo zanjo odgovorni. [...] Vloga EESO je edinstvena, saj predstavlja edino nestransko evropsko skupščino v institucionalnem okviru in pooseblja evropski civilni dialog.", pravi*  
**25-letni Rita Herencsar**, ena od avtorjev "EESO in prihodnost projekta EU: perspektiva mladih", maj 2008.

### *Civilna družba*

Če sodelujete pri zaščiti interesov, se borite za prepričanja ali pa če ste član mladinske organizacije, ste del t. i. organizirane civilne družbe. Če pa je skupina, ki ji pripadate, vključena v evropsko mrežo (ste preverili?), ste del evropske civilne družbe.

Na evropski ravni imamo institucijo, ki je v celoti namenjena zastopanju interesov organizirane civilne družbe - to je Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESC).

*'Veliko preveč ljudi ne čuti, da so del skupnega evropskega projekta, in namesto tega svoj odnos s političnimi akterji vidijo kot oddaljen, sporen ali celo odsoten.'*

**Deklaracija mladih EESO, maj 2008**

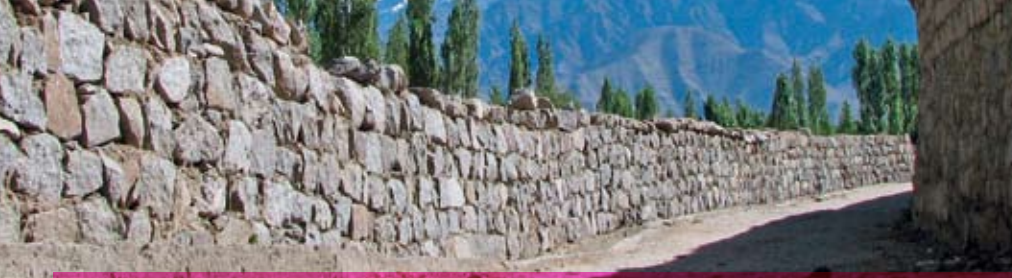
EESO je posvetovalni organ, kar pomeni, da se morajo druge institucije z njim obvezno posvetovati, preden predlagajo in/ali potrdijo zakone. Tako lahko organizirana civilna družba prek EESO resnično vpliva na politiko.

Leta 2008 so na primer pripravniki iz EESO in evropski mladinski forum objavili Deklaracijo mladih. Ta bo vplivala na prihodnja mnenja o mladih, ki jih bo podal EESO, ta mnenja pa vplivajo na politično odločanje v EU. ■

### Če te zanima več:

<http://europa.eu/debateeurope/>  
<http://europa.eu/youth>  
[www.eesc.europa.eu](http://www.eesc.europa.eu)  
[www.youthforum.org](http://www.youthforum.org)





## Evropa brez meja

“Prost pretok ljudi” je temeljna pravica državljanov EU potovati, živeti in delati kjer koli v Evropski uniji. Če ste že obiskali katero od držav EU, ste to pravico izkoristili tudi sami.

Nekoč je bila selitev v druge države EU tako zapleteno kot na primer selitev v ZDA. Poiskati službo, najeti stanovanje, najti šolo, pridobiti vozniško dovoljenje ... že samo prečkanje meje je bila zapletena naloga.

Na srečo so ti časi za nami. Sedaj nam zakoni in predpisi pomagajo zagotavljati, da življenje v drugih državah EU – vsaj z vidika birokracije – ni dosti bolj zapleteno kot doma. Večina držav – z izjemo Velike Britanije, Irske, Bolgarije in Romunije – je znotraj EU ukinila notranje mejne preglede (to imenujemo brezmejno “schengensko območje”).

## Delati v drugi državi članici EU

Čeprav pravica prostega pretoka delavcev velja od leta 1957, ni šlo vedno brez zapletov. Včasih je bilo treba za delo v drugi državi EU dokazati, da službe ne “kradete” državljanu te države, saj so nacionalne vlade varovale svoje trge dela. Če sedaj v drugi državi članici EU najdete delodajalca, ki vas želi zaposliti, je službo tudi veliko lažje dobiti. Evropska unija je sprejela zakone, ki zagotavljajo, da so vsi državljani EU obravnavani enako, ne glede na njihovo državo izvora. To ne velja le za zaposlovanje, ampak tudi za programe pokojninskega zavarovanja, varnost na delovnem mestu, zdravstveno oskrbo, socialne storitve itn.

Ta prost pretok delavcev je seveda povzročil večje število mednarodnih razmerij in tudi mednarodnih ločitev.

## Pravice mladoletnika v čezmejnih starševskih sporih

Razpad družine, kateri člani prihajajo iz različnih držav, pogosto pomeni, da bodo družinski člani živeli v različnih državah, kar lahko povzroči težave pri dodelitvi otrok in plačevanju preživnine. Povečalo se je tudi število t. i. primerov mednarodnega starševskega protipravnega odvzema otroka, pri katerih eden od staršev otroka brez dovoljenja drugega starša odpelje v drugo državo EU. Tega si ni težko zamisliti, še zlasti ne v čezmejnih regijah. Evropska unija je sprejela pravila, ki zagotavljajo reševanje teh primerov in varovanje interesov otroka.

Odprava notranjih meja EU je s seboj prinesla kopico večjih izzivov:

- » Velik pretok ljudi v kratkem časovnem obdobju lahko obremeni javne storitve in vpliva na lokalne trge dela.
- » Socialne težave lahko nastanejo tudi zaradi jezikovnih in kulturnih ovir.
- » Zločinci se lahko lažje gibljejo, kar zahteva večje usklajevanje med policijskimi silami držav članic.
- » Z opustitvijo pregledov na notranjih mejah je bilo treba okrepiti zunanje meje EU.

S temi vprašanji se poleg Evropske unije ukvarjajo tudi nacionalne vlade. ■

### Ste vedeli?

Prost pretok ljudi v EU velja za temeljno pravico, kar pomeni, da lahko znotraj meja EU potujete, delate, študirate in stanujete kjer koli želite.

Za nekatere države trenutno glede dela obstajajo določene začasne omejitve.



### Za dodatne informacije klikni na:

[http://ec.europa.eu/justice\\_home/fsj/](http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/) > Freedom to travel  
[http://ec.europa.eu/civiljustice/index\\_sl.htm](http://ec.europa.eu/civiljustice/index_sl.htm) > Ločitev, Starševska odgovornost



## Urejanje papirjev

Si torej želite delati v tujini? Ampak to vendar pomeni, da morate izpolniti na tone obrazcev, dokazati, da službe nikomur ne »kradete«, in opraviti celo vrsto zoprnih zdravniških pregledov, kajne? Morda, če želite delati v ZDA – kot državljani EU pa imate pravico do dela in iskanja službe v kateri koli državi EU brez vseh teh ovir.

To v praksi pomeni, da v večini držav članic EU ne potrebujete delovnega dovoljenja in da vam pripada enakopravna obravnava na področju zaposlitvenih pravic, vključno z vsemi socialnimi in davčnimi ugodnostmi. Vendar pa nekatere države članice EU za slovenske državljane še vedno uveljavljajo prehodno obdobje na področju prostega gibanja delavcev, zato so delovna dovoljenja v teh državah še vedno potrebna. To velja tudi za denarno nadomestilo za iskalce zaposlitve. Vedeti moramo, da delodajalci, razen majhnega števila delovnih mest v javni upravi, služb ne morejo omejiti na svoje sodržavljane (čeprav se za delavce iz nekaterih novih držav članic EU, torej tudi Slovenijo, uveljavljajo prehodni ukrepi na področju prostega gibanja delavcev).

### Ali se ne bi najprej morali naučiti jezika?

Nekatere jezikovne zahteve, ki ustrezajo določenemu delovnemu mestu, so sicer lahko pogoj za zaposlitev, vendar delodajalci službe ne smejo pogojevati z »zahtevo po maternem jeziku« in od vas zahtevati pridobitev posebne kvalifikacije kot dokaz o vaši jezikovni sposobnosti.

## Medsebojno priznavanje kvalifikacij

Zakonodaja EU predpisuje, da morajo biti vaše kvalifikacije priznane v vseh drugih državah EU, razen če je očitno, da obstajajo velike razlike med vašimi kvalifikacijami in tistimi v državi, kjer želite delati. V Evropi imamo za pomoč pri primerjavi kvalifikacij na voljo dve omrežji – omrežje nacionalnih informacijskih centrov za akademsko priznavanje (v ang. *NARIC*) in evropsko omrežje informacijskih centrov (*ENIC*). Z njima lahko stopite v stik, če vas zanima, ali bodo vaše kvalifikacije priznane v tujini: [www.enic-naric.net](http://www.enic-naric.net)



### Ste vedeli?

Evropska unija je za lažjo predstavitev vaših kvalifikacij po vsej Evropi oblikovala »Europass«. To je zbirka petih dokumentov, ki jih lahko uporabite za lažje razumevanje vašega znanja in izkušenj v vseh državah EU. Ko torej napoči čas za pripravo vašega prvega življenjepisa oziroma CV-ja, ne pozabite na Europass CV!

[www.europass.si](http://www.europass.si)

<http://europass.cedefop.europa.eu>

## Ali lahko zaupamo »tujim« diplomam?

46 evropskih držav sodeluje v procesu, da bi svoje visokošolske izobraževalne sisteme naredile za medsebojno primerljivejše. To imenujemo bolonjski proces. Njegov cilj je ustvariti evropski visokošolski prostor, kjer bodo diplome organizirane v »sistem treh ciklov« (diploma, magistririj in doktorat), učiteljem, študentom in diplomantom pa bo zagotovljena mobilnost. S tem procesom se želi tudi graditi zaupanje in priskrbeti zagotovilo o kakovosti.

## Spremljate ponudbe za delo v tujini?

Evropska komisija je v okviru svojih prizadevanj za pospeševanje čezmejne mobilnosti delavcev ustanovila EURES (evropska služba za zaposlovanje). EURES je mreža 750 svetovalcev, ki združujejo vse javne zavode za zaposlovanje v EU (npr. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje) ter sindikate in organizacije delodajalcev. EURES vam omogoča, da pridobite posebne informacije in nasvete o delu v drugih evropskih državah. Najboljša stvar pri tem pa je, da je njegova spletna stran tudi borza dela z več kot 1,5 milijona prostih delovnih mest! Ste vedeli, da lahko svoj življenjepis na spletno stran naložite brezplačno? ■



### Za dodatne informacije klikni na:

<http://ec.europa.eu/social/> > Prizadevamo si ... > Mobilnost > Delo v drugi državi EU > Prosto gibanje  
<http://eures.europa.eu>  
[www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/](http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/)  
[www.uni-lj.si](http://www.uni-lj.si) > Bolonjski proces  
Zavod za zaposlovanje - [www.ess.gov.si](http://www.ess.gov.si)

## Temeljne pravice

Danes bi si kaj lahko mislili, da sta razlikovanje oziroma diskriminacija stvar preteklosti. Sta res?

Diskriminacija je danes še vedno prisotna na številnih področjih našega življenja. Izvira lahko iz razlik v zunanjem videzu ljudi (barva kože, invalidnost, starost itn.) ali iz razlik v veroizpovedi, politiki, spolni usmerjenosti itn.

Zakonodaja Evropske unije proti razlikovanju je med najboljšežnejšimi na svetu in prepoveduje vse oblike razlikovanja.

### Listina o temeljnih pravicah

EU po svetu slovi po varovanju človekovih pravic, vse njene države članice pa so podpisnice Evropske konvencije o človekovih pravicah. Pravice, ki jih imajo ljudje v EU, prihajajo iz različnih virov, med katerimi so tudi ustanovne pogodbe Evropske unije, uredbe in direktive EU, nacionalne ustave in zakonodaja ter sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice.

Ker so bile te pravice določene v različnem času, na različne načine in v različnih oblikah, je Evropska unija sklenila pojasniti zadeve in vse pravice združiti v enotni dokument, torej v Listino o temeljnih pravicah.

### Člen 21(1) Listine o temeljnih pravicah

Prepovedano je vsakršno razlikovanje na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega in socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, veroizpovedi ali prepričanja, političnega ali katerega koli drugega mnenja, pripadnosti nacionalni manjšini, lastnine, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.



*Temeljne pravice so pomembne, saj brez njih ne bi živeli v demokraciji. Listino o temeljnih pravicah bi bilo treba razdeliti vsem Evropejcem in to v šolah in na občinah, tako da bi jo lahko vsi prebrali. 22-letni Guillaume*

Listina o temeljnih pravicah sega precej dlje od preproste prepovedi razlikovanja. S svojimi 50 členi predstavlja dolg seznam pravic, med katerimi so tudi:

- » pravica do človeškega dostojanstva,
- » pravica do življenja,
- » pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja,
- » prepoved suženjstva,
- » pravica do pravičnega sojenja,
- » pravica do svobode izražanja in
- » pravica do glasovanja in kandidiranja na volitvah.

Listina vsebuje tudi člen o pravicah vseh oseb, mlajših od 18 let.

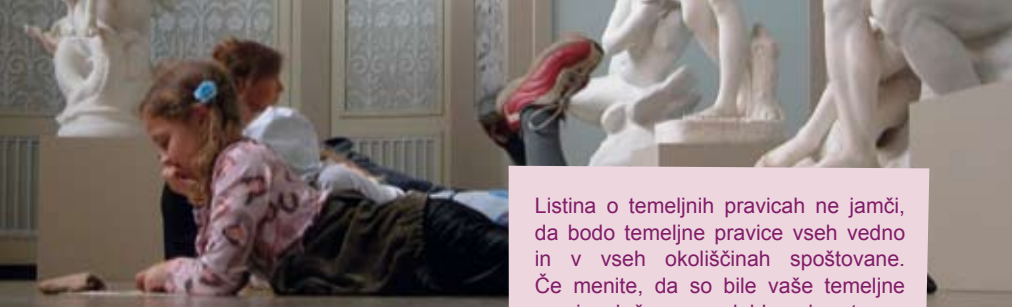
### Ste vedeli?

Vsak tretji Evropejec je bil v preteklem letu priča diskriminaciji, vsak sedmi pa jo je občutil na lastni koži.

(Eurobarometer, 2008)







## Pravice mladih

- » pravica do osebnega razvoja,
- » pravica do spoštovanja vašega mnenja in upoštevanja vaših najboljših koristi ob vsakem času,
- » pravica do imena in nacionalnosti, svobode izražanja in dostopa do informacij v zvezi z njimi,
- » pravica do življenja v družinskem okolju ali do nadomestne skrbi ter pravica do stika z obema staršema, kjer koli je to mogoče,
- » zdravstvene in socialnovarstvene pravice, vključno s pravicami invalidnih otrok, pravico do zdravja in zdravstvene oskrbe ter socialno varnostjo,
- » pravica do izobraževanja, prostega časa, kulture in umetnosti,
- » posebna zaščita za otroke begunce, otroke v kazenskem sistemu za mladostnike, otroke, ki jim je bila odvzeta svoboda, in otroke, ki trpijo zaradi gospodarskega, spolnega ali drugih oblik izkoriščanja.

Listina o temeljnih pravicah ne jamči, da bodo temeljne pravice vseh vedno in v vseh okoliščinah spoštovane. Če menite, da so bile vaše temeljne pravice kršene, se lahko obrnete na Urad Varuha človekovih pravic ([www.varuh-rs.si](http://www.varuh-rs.si)).

## Pravice zaposlenih

Zakonodaja EU na področju zaposlitve prepoveduje razlikovanje na podlagi rasnega ali etničnega porekla, veroizpovedi ali prepričanja, spolne usmerjenosti ali invalidnosti. Trenutno so v pripravi načrti za razširitev teh pravic na področjih zunaj zaposlitve, med katerimi so tudi socialna varnost, zdravstvena oskrba, izobraževanje in dostop do trgovskih izdelkov in storitev. ■

### Ali ste vedeli?

Beseda *ombudsman* (po slovensko varuh človekovih pravic) izvira iz švedščine. *Man* pomeni "človek", *ombud* pa "uradnik, zastopnik". Na Švedskem je bil *ombudsman* zastopnik, ki je pazil na interese in pravne zadeve določene skupine ljudi, kot sta na primer sindikat ali podjetje. Ta institut varuha človekovih pravic in samo besedo *ombudsman* so nato privzele tudi druge države sveta.

### Če te zanima več:

[http://ec.europa.eu/justice\\_home/unit/charte/index\\_en.html](http://ec.europa.eu/justice_home/unit/charte/index_en.html)  
<http://fra.europa.eu>  
[www.varuh-rs.si](http://www.varuh-rs.si)



## Ohranimo športni duh

Nasilje ob športnih dogodkih in okoli njih, kar še zlasti velja za nogometne tekme, je resen problem v številnih delih Evrope. Napadalno in uničevalno vedenje se odraža na več načinov, od spontanega potiskanja in vlačjenja, pri katerem sodeluje par posameznikov, do veliko resnejših izgrede, ki jih vnaprej načrtujejo dobro organizirane skupine.

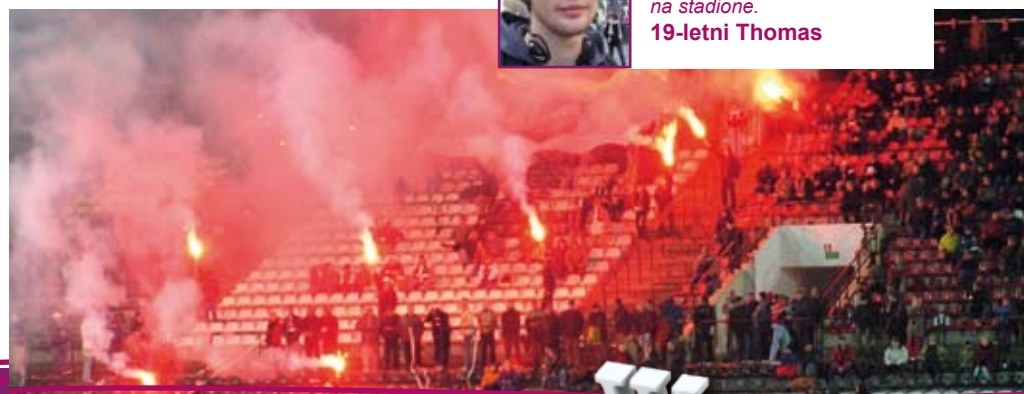
Športna tekmovanja so veliko več kot le igre. So namreč praznovanja družbenih povezav in razumevanja med različnimi kulturami in običaji. Zato je pomembno zagotoviti, da se odvijajo mirno v zavarovanem in varnem okolju.

V tragediji na nogometnem stadionu Heysel je leta 1985 umrlo 39 ljudi, večinoma italijanskih navijačev Juventusa, več kot 350 pa jih je bilo poškodovanih. Tragedija je bila posledica izgrede, v katerem so bili udeleženi navijači Liverpoola. Zaradi tega so evropske države začele sodelovati v boju proti nasilju v športu.

Ker ogromno navijačev prečka državne meje, da bi si ogledali velike športne dogodke, je bil vzpostavljen niz enotnih standardov za varnost in javni red, rodilo pa se je tudi sodelovanje pri izmenjavi informacij o potencialno nasilnih navijačih. Evropska unija pripravlja politike za odkrivanje in pregon nasilnežev ter za preprečevanje nasilja, pri katerih se upoštevajo tudi socialno pedagoške dejavnosti z mladimi navijači. ■



Če želimo omejiti huliganizem, bi morali znanim huliganom prepovedati vstop na stadione.  
**19-letni Thomas**



### Za dodatne informacije klikni na:

[www.eurofan.org](http://www.eurofan.org)  
[www.liverpoolfc.tv](http://www.liverpoolfc.tv) > History > Heysel

## “Kaj bi si torej želeli po zaključku šolanja?”

To vprašanje nam je vsem dobro znano, kajne? Ob vseh mogočih svetovalcih v šoli in starših doma se temu vprašanju kot kaže ne moremo izogniti. Morda ste si na podlagi vaše strasti do določenega področja ali ker vas je za to navdušil nekdo drug že začrtali vašo poklicno pot v prihodnosti? Ali pa še niste povsem prepričani, kaj, kako in kje bi želeli delati?

Težko je napovedati prihodnje povpraševanje na trgu dela, ampak če se odločite za znanost in tehnologijo, enostavno ne morete zgrešiti. Ponujamo vam kratek pregled možnosti, za katere se lahko odločite pri izbiri vaše poklicne poti:



*Nič ni privlačnejšega, kot razumeti delovanje narave in izboljšati naše življenje. Zato me fundamentalno in tudi uporabno raziskovanje tako zelo privlači. 22-letni Victor*

- » Računalniki bodo še naprej postajali čedalje manjši in prenosnejši. Zato bodo potrebne raziskave, razviti pa bo treba nove polprevodnike, ki bodo manjši, hitrejši in se ne bodo toliko segrevali. Poleg tega bodo potrebne raziskave na področju novih vmesnikov med računalnikom in nami, saj zagotovo obstajajo boljši načini za vnos podatkov v računalnik, kot to zdaj počnemo s tipkovnico in miško!
- » Evropejci živimo vedno dlje, vendar za ohranitev visoke kakovosti življenja potrebujemo nadaljnje raziskave na področju težav, značilnih za čedalje starejše prebivalstvo. Nadaljnje raziskave so še vedno potrebne na področju zdravljenja neozdravljivih bolezni, kot sta AIDS in rak.
- » Razvoj zelenih tehnologij obljublja rast tudi v prihodnosti. Zelene industrije, ki se odzivajo na izzive podnebnih sprememb, so področje, ki ga je treba v prihodnjih letih budno spremljati.

Za kar koli se odločite, poskrbite, da bo vaša kariera ustrezala vašemu znanju, zmožnostim in interesom. Naj vas ne skrbi zaradi morebitne “napačne” izbire. Danes je veliko lažje zamenjati poklic in se dodatno usposabljati, kot je to bilo v preteklosti.



*Znanost prinaša izjemno zanimive izzive in priložnosti za prihodnje generacije, saj z njo čedalje bolje spoznavamo naše vesolje in skupaj oblikujemo prihodnost človeštva. Pridružite se tudi vi!*

**Jean-Marie Lehn,**  
dobitnik Nobelove nagrade za kemijo leta 1987.

## Evropa potrebuje več znanstvenikov!

Našemu sodobnemu življenju ritem narekujeta znanost in tehnologija. Veliko nas je “priključenih” na najnovejše tehnološke izume, ki jih imamo skupaj z najnovejšo programsko opremo za svojo drugo naravo. Vendar pa mladi Evropejci pri izbiri študija – ali kasneje poklica – bežijo stran od znanosti. Zakaj? Rešitev tega vprašanja je zelo pomembna: Evropa potrebuje znanstvenike in raziskovalce, ki bodo skrbeli za inovacije.

Zdi se, da je znanost na slabem glasu. Podoba raziskovalcev v njihovih belih laboratorijskih plaščih se zdi “piflarska” in sploh ni “cool”, ideja o premetavanju števil in reševanju zapletenih enačb pa preveč strokovna in dolgočasna – a le na prvi pogled! Tehnologija spreminja tako naš način življenja kot tudi dela, mladi pa so še posebej v dobrem položaju za vodenje naslednjega vala inovacij!

Poklicna pot na področju znanosti na vseh svojih številnih podpodročjih ponuja pridobivanje izkušenj, ki so polne izzivov, a tudi koristi. Lahko se že kar znebite na laboratorij omejene predstave o raziskovalcih. Zaradi evropskega raziskovalnega prostora in EURAXESS-a pa so raziskovalci tudi izjemno mobilni.

### Za dodatne informacije klikni na:

<http://ec.europa.eu/research/> > Students  
<http://ec.europa.eu/euraxess/>



Mladi slovenski študenti - raziskovalci so konec leta 2008 na tekmovanju iGEM, ki ga organizira prestižna ameriška univerza MIT, s svojim predlogom navdušili žirijo in premagali konkurenco 83 ekip iz 21 držav. V pisani skupini študentov so bili študenti in študentke biokemije, medicine, mikrobiologije in biotehnologije. In kaj so raziskovali? Ukvarjali so se z razvojem novega cepiva proti bakteriji *Helicobacter*

*pylori*, ki povzroča nastanek želodčne razjede in je med poglavitnimi povzročitelji raka na dvanajstniku in želodcu. Za več informacij o tekmovanju in rezultatih klikni na <http://2008.igem.org>



## Ste vedeli?

Ste za razburljivo kariero na področju znanosti po zaključku šolanja? Aktivnosti Marie Curie so vam po opravljeni diplomii na voljo ne glede na vašo narodnost. Z eno od štipendij Marie Curie pa se lahko učite od najboljših in najpametnejših kjer koli po svetu! Ta edinstvena evropska shema je od njenega začetka leta 1996 že pomagala tisočem raziskovalcev. Kaj pa vi in vaše "raziskovalne" sanje?



## Čuda znanosti

Majhni avtomobili, tanki zasloni, vse postaja tako neskončno majhno. Ste že kdaj pomislili, kako znanost vpliva na vaše življenje?

## Robotska roka, ki jo upravljamo z možgani

Napetost v sobi je bila očitna. Občinstvo je obnemelo, ko se je gospod pazljivo stegnil po kozarec za šampanjec na pultu pred njim. Roka se mu je rahlo tresla, ko ga je dvignil do svojih ust in izpil, kar je bilo v njem. Takšno dejanje od večine ljudi ne zahteva možganskih naporov, elektrode, ki so temu gospodu gledale iz lobanje, in žice, navite okoli njegove roke, pa so razkrile dejansko razsežnost tega dogodka.

Deloma človek, deloma stroj? Nič drugega kot prikaz elektronske roke, ki jo upravljajo človeški možgani. Z novimi dognanji na področju vmesnikov med možgani in računalnikom (BCI) lahko s svojimi mislimi sedaj nadziramo umetne, protetične okončine.

Raziskovalci na stičišču biomedicinskega inženiringa, psihologije in računalništva razvijajo vmesnike med možgani in računalnikom. Z nedavnimi dognanji na področju razvoja lahko možganske signale sedaj prevedemo v izrazno komunikacijo ali mehansko gibanje. Precej teh naprednih raziskav opravimo v Evropi s pomočjo EU.

Za ogled videospotov znanstvenih eksperimentov pojdite na stran:

<http://bci.tugraz.at/index.html> > zavihek Downloads

Oglejte si tudi projekt EU »Brain2Robot« na: <http://ec.europa.eu/research/> > Iskanje »Brain2Robot«

## Žuželke se med seboj pogovarjajo

Vas je že kdaj prešinilo, da mravlje in čebele dejansko komunicirajo? Napredna komunikacija je pri žuželkah tako kot pri ljudeh ključnega pomena za uspešno družbo. Socialne oz. družbene žuželke pa imajo kar precej uspeha. Prepoznajo lahko namreč prijatelje in sovražnike (tiste, s katerimi gnezdijo, in tiste, s katerimi ne) ter tako vedo, s kom sodelovati, da bi svoje kolonije na primer obvarovale pred roparji in paraziti. Raziskovalci v EU so ugotovili, da »jezik« žuželk temelji predvsem na kemikalijah, s katerimi se tvorijo besede; te so namesto iz črk sestavljene iz atomov, ki se lahko povežejo v molekule, potrebne za oblikovanje pomensko različnih »stavkov«. Evropska komisija podpira ekipo mladih znanstvenikov, ki poskušajo razkriti kemijsko kodo komuniciranja pri mravljah, čebelah in osah. Ne verjamate? Oglejte si tole stran: [www.bi.ku.dk/codices](http://www.bi.ku.dk/codices)

## Tekmovanje Evropske unije za mlade znanstvenike

Predstavlja si sobo, v kateri je polno znanstvenikov, ki so se za teden dni zbrali, da bi si izmenjali in delili svoja razburljiva odkritja. To se dogaja na tekmovanju za mlade znanstvenike, ki ga vsako leto organizira Evropska unija. Tekmovanja se lahko udeležijo mladi od 14 do 21 let, ki so zmagali na državnih tekmovanjih. Za tekmovanje leta 2010 si oglejte spletne strani spodaj. ■



### Če te zanima več:

<http://ec.europa.eu/research/science-society/> > Women and science  
<http://ec.europa.eu/mariecurieactions>





## Zamislite si življenje brez prometnih zastojev

Imate čez glavo prometnih zastojev in onesnaženja? S projektom *CityMobil* se želita odpraviti obe težavi, in sicer z razvojem inovativnih avtomatiziranih sistemov javnega prometa, ki vas bo pripeljal natanko tja, kamor želite in kadar si želite. Evropska komisija to pobudo podpira v 10 državah skupaj z njihovimi organi oblasti, proizvajalci in dobavitelji prometnih sistemov, univerzami, raziskovalnimi inštituti in organizacijami javnega prometa.

Ne samo, da ti avtomatizirani prometni sistemi temeljijo na okolju prijaznih vozilih, ampak z odpravo voznikovih napak tudi izboljšujejo cestno varnost.

[www.citymobil-project.eu](http://www.citymobil-project.eu)

## Zaplešite ob zvokih z EUtube

Druščina je nerodno stala ob zidu, vsi pa so bili preveč sramežljivi, da bi stopili do mize z osvežilno pijačo in prigrizkom, kaj šele, da bi plesali. Nato pa je kar naenkrat »element C« pogumno pristopil. Hitro se je okrog njega zbrala majhna skupina, medtem ko so drugi zavistno opazovali. Se sliši kot še en družabni večer, ki ga je organizirala vaša šola?

S to zabavo smo v bistvu želeli na zanimivejši način prikazati kemijske lastnosti ogljika, ki mu zlahka vodljive vodikove molekule sledijo kot oboževalci slavnim osebnostim. Oglejte si videospot *Chemical Party* in druge zabavne spote na kanalu EUtube, ki ga je Evropska unija »odprla« na spletni strani YouTube.

### Če te zanima več:

[www.youtube.com/user/eutube](http://www.youtube.com/user/eutube)  
[www.youtube.com](http://www.youtube.com) > Videos > poiščite *Chemical Party*



## Znanost za vsakogar

Učbeniki za naravoslovne znanosti najbrž res niso najbolj primerni za bralno popestritev po koncu pouka, na drugi strani pa nam znanstveni muzeji ponujajo edinstveno priložnost, da se učimo z zabavo. Številni znanstveni muzeji po vsej Evropi razstavljajo običajne izdelke znanosti.

Vam najbližji znanstveni muzej lahko najdete na spletni strani:

<http://ec.europa.eu/research/science-society/> > Science education > Science museums

## Preizkusite svoje znanje!

1. Albert Einstein je najbolj znan po izpeljavi katere od naslednjih enačb?

a.  $F = ma$

b.  $a^2 + b^2 = c^2$

c.  $E = mc^2$

2. Iz česa je sestavljeno atomsko jedro?

a. protonov in nevtronov

b. elektronov in protonov

c. samo nevtronov

3. Katero od naslednjih reakcij napaja sonce?

a. cepitev jedra

b. zlitje jedra

c. fotosinteza

4. Marie Curie je s svojim možem odkrila katerega od naslednjih kemijskih elementov?

a. kirij

b. francij

c. polonij

5. Jedrsko širjenje se nanaša na...

a. proizvodnjo jedrskih odpadkov

b. številčnost radioaktivnih elementov v naravi

c. širjenje jedrskega orožja in z njim povezane tehnologije

6. Orodje za merjenje sevanja se imenuje?

a. Geigerjev števec

b. višinomer

c. poligraf

7. Kaj nastane pri večini fuzijskih reakcij?

a. helij

b. kripton

c. uran

8. Kaj od naslednjega ne sodi v zdravstveno uporabo sevanja?

a. slikanje notranjosti telesa

b. zdravljenje raka

c. hemodializa

9. Za fuzijsko reakcijo bi na Zemlji potrebovali temperature okoli?

a. 100.000 °C

b. 1.000.000 °C

c. 100.000.000 °C

10. Jedrska cepitev je proces?

a. združevanja atomskih jeder

b. ločevanja atomskih jeder

c. zajemanja sončevih vetrov

Odgovori: 1-c-2-a-3-b-4-c-5-c-6-b-7-a-8-b-9-c-10-b

» Oglejte si zanimive eksperimente v živo:


[www.planet-science.com](http://www.planet-science.com)

[www.stevespanglerscience.com](http://www.stevespanglerscience.com) > Science Experiments

Hiša eksperimentov - [www.h-e.si](http://www.h-e.si)







## Zveza potrošnikov Slovenije vedno na tvoji strani

Dandanes potrebuješ za sprejemanje nakupnih odločitev mnogo več informacij, kot so jih denimo potrebovali tvoji starši. Pred desetletjem ali dvema borba za kupce še ni bila tako brezkompromisna, obenem pa je veljalo prepričanje, da bo za naše interese dobro poskrbela »država«.



### Pravice imaš, uveljavi jih!

Osnovne informacije o nekaterih pravicah, ki jih imaš kot potrošnik, so na voljo že v rokovniku, ki ga pravkar držiš v roki. Vendar pa to pogosto ni dovolj! Da bi se kot potrošnik/potrošnica lahko suvereno odločal/-a, potrebuješ veliko neodvisnih informacij, a žal do njih ni preprosto priti. In ravno na to računajo nekorektni ponudniki izdelkov in storitev: da se ne boš postavil/-a zase, da pravzaprav ne veš, kako se pritožiti ali da se ti preprosto ne bo ljubilo. Toda skupaj smo močnejši!

### Vabimo te, da tudi ti postaneš član/-ica Zveze potrošnikov Slovenije!

Če postaneš član Zveze potrošnikov Slovenije, boste lahko ti in tvoja družina uživali v članskih ugodnostih (naročnina na revijo VIP, svetovanje s področja potrošniške problematike, svetovanje o varnosti izdelkov). Med drugim boš veliko koristnih informacij našel/našla na spletni strani [www.zps.si](http://www.zps.si). Preveril boš tako na primer lahko, kateri glasbeni predvajalnik je najboljše ocenjen, kateri mobilni telefon je najboljši za poslušanje glasbe, kateri pa se najboljše obnese kot fotoaparati. Seveda pa to ni vse - vabimo te, da obišeš našo spletno strani [www.zps.si](http://www.zps.si) in se prepričaš sam/a!



### Ne pozabi!

Največ lahko za varstvo svojih potrošniških pravic storiš sam/-a. Pri tem ti lahko učinkovito pomaga Zveza potrošnikov Slovenije. Zveza potrošnikov Slovenije je neodvisna, neprofitna, mednarodno priznana nevladna organizacija, ki že od leta 1991 uspešno zastopa potrošnike, jim svetuje, jih obvešča in osvešča. Na potrošniškem brezpotju lahko učinkovito pomagamo tudi tebi! ■

Zveza potrošnikov Slovenije  
Frankopanska ulica 5, 1000 Ljubljana  
Tel.: 01/474 06 00 - [zps@zps.si](mailto:zps@zps.si) - [www.zps.si](http://www.zps.si)



## Bodi aktiven in uveljavi svoje pravice!

So te že kdaj prinesli naokoli? Nisi edini. Vsak dan ima na tisoče potrošnikov težave z izdelki in storitvami. Vendar imajo vsi prebivalci Evropske unije potrošniške pravice - tako da se lahko zanje zavzamete in se pritožite. Ali poznate svoje pravice?

Za začetek se vrnite v trgovino in jim pojasnite, v čem je problem. Če ne dobite, kar ste želeli, stopite v stik s sedežem podjetja. Podrobnosti lahko najdete na internetu. Lahko jim telefonirate, pišete ali pošljete e-pošto, ne pozabite pa zabeležiti časa, datuma in imena osebe, ki se ukvarja z vašo pritožbo.

### Kako vložiti pritožbo – korak za korakom

- » Ne bojte se pritožiti.
- » Preden se odločite za to, si oglejte svoje pravice.
- » Če ohranite mirno kri, je večja verjetnost, da boste dobili, kar si želite.
- » Sklicujte se samo na dejstva.
- » Povejte, kaj pričakujete – opravičilo, zamenjavo blaga, povračilo kupnine, izboljšano storitev ali odškodnino.
- » Pazite, da govorite z osebo, ki je pooblaščen za ukrepanje – zahtevajte poslovodjo in vprašajte za njegovo/njeno ime.
- » Na enem mestu hranite informacije, ki jih boste potrebovali – naročilnice, potrdila o prejemu, garancijski list, potrdilo o plačilu, pisma, datume pogovorov in imena oseb, s katerimi ste govorili. Originalne dokumente obdržite zase.
- » Ko odkrijete problem, ukrepajte hitro.
- » Vselej se predstavite z imenom, naslovom, telefonsko številko, e-poštnim naslovom in vsemi številkami računov ali drugimi številkami, ki jih morda imate v zvezi s podjetjem.

### Z vašo pritožbo na naslednjo stopnjo

Če niste zadovoljni s tem, kako je podjetje, kateremu ste se pritožili, obravnavalo vašo pritožbo, se lahko obrnete na Tržni inšpektorat RS.

Z informiranjem, osveščanjem in varstvom potrošnikov se že skoraj 20 let ukvarja tudi nevladna organizacija Zveza potrošnikov Slovenije.



## Težave v tujini?

Če imate težave z izdelki ali storitvami v drugi državi članici EU, lahko za nasvet in praktično pomoč pri čezmejnem potrošniškem problemu zaprosite mrežo Evropskih potrošniških centrov (ECC-Net).

EU je v pomoč prebivalcem skupnosti zasnovala mrežo Evropskih potrošniških centrov, ki delujejo v 29 državah (v vseh državah članicah EU ter na Norveškem in Islandiji). Lahko vam nudijo pomoč pri uveljavljanju potrošniških pravic v drugi državi EU glede:

- » prodajnih metod podjetij – potrošniki se včasih počutijo prisiljene v nakup izdelkov;
- » nakupov prek interneta, po telefonu, pošti ali faksu;
- » finančnih storitev – vključno z lažnimi obljubami glede dogovorov o možnosti plačila;
- » potovanj – vključno z odpovedanimi letom ali letom, pri katerem pride do zamude, izgubljeno prtljago ali ukradenimi predmeti;
- » električnih izdelkov;
- » nakupov vstopnic, knjig, revij, cedejev...;
- » lažnih nagrad, natečajev in loterij.

Svetovalci v Evropskih potrošniških centrih vas bodo napotili na strokovnjake, ki vam lahko pomagajo pri reševanju čezmejnih potrošniških sporov, ne da bi vam bilo treba na sodišče. Ti svetovalci vam lahko pomagajo tudi pri prevodu dokumentov in vas bodo opozorili na razlike v nacionalnih zakonodajah.



## Najpogostejše pritožbe potrošnikov

V Sloveniji je nevladna potrošniška organizacija Zveza potrošnikov Slovenije v letu 2008 največ pritožb svojih članov zabeležila na naslednjih področjih:

- » garancije in stvarne napake izdelkov
- » avtomobilski servisi
- » javne storitve
- » telekomunikacijske storitve (mobilna telefonija, internet, klasična telefonija...)
- » turistične agencije
- » finančne storitve
- » nepoštena poslovna praksa podjetij - npr. oglaševanje akcijske prodaje, označevanje cen...

## Uspešen izid

Potrošnik je januarja 2007 v avstrijski trgovini kupil grafično kartico za 155 evrov. Po približno pol leta uporabe je kartica prenehala delovati, zato jo je konec poletja odnesel nazaj v trgovino, da bi jo popravili. Prodajalec mu je razložil, da bo moral na popravilo čakati približno pet tednov. Potrošnik se je s tem strinjal. Ker do srede oktobra kartice še vedno ni dobil, je poklical prodajalca in se pritožil. Prodajalec mu je odgovoril, da mu bo zamenjal kartico, če se oglasi v njegovi trgovini. Ko se je res oglašil v trgovini, pa mu je prodajalec povedal, da mu lahko izda le dobropis v vrednosti 60 evrov. Potrošnik se s tem seveda ni strinjal, saj je bilo to več kot pol manj, kot je plačal za kartico. Poklical je Evropski potrošniški center v Sloveniji in prosil za nasvet. Ta je s problemom takoj seznanil Evropski potrošniški center v Avstriji in jih prosil za posredovanje pri trgovcu. To so tudi storili in prodajalec je nato privolil v povrnitev celotne kupnine v višini 155 evrov. Ko pa se je potrošnik oglašil v trgovini, da bi vrnil kartico, je doživel neljubo presenečenje, saj mu prodajalec kupnine ni hotel vrniti. Potrošnik je ponovno poklical EPC Slovenija – tokrat kar iz trgovine v Avstriji - in vnovično prosil za pomoč. Svetovalci so se takoj povezali s kolegi v avstrijskem EPC, ki so takoj posredovali pri trgovcu in končno se je težava razrešila v korist potrošnika. Že 15 minut po prvem klicu iz trgovine je namreč zadovoljen ponovno poklical v EPC Slovenija in sporočil, da mu je prodajalec vrnil 155 evrov. ■

## Za dodatne informacije klikni na:

Evropski potrošniški center v Sloveniji – [www.epc.si](http://www.epc.si)

Zveza potrošnikov Slovenije - [www.zps.si](http://www.zps.si)

Urad za varstvo potrošnikov - [www.uvp.gov.si](http://www.uvp.gov.si)

[http://ec.europa.eu/consumers/index\\_sl.htm](http://ec.europa.eu/consumers/index_sl.htm) > mreža Evropskih potrošniških centrov





## Si tudi ti že imel težave pri nakupovanju v drugi državi EU?

So te že kdaj prinesli naokoli? Nisi edini. Vsak dan ima na tisoče potrošnikov težave z izdelki in storitvami. Vendar imajo vsi prebivalci Evropske unije potrošniške pravice - tako da se lahko zanje zavzameš in se pritožiš. Ali poznate svoje pravice?

Si morda po internetu naročil zgoščenko, pa je nisi nikoli prejel? Nisi vedel, kaj lahko storiš, ker je bil let odpovedan? Si na potovanju v drugi državi Evropske unije kupil iPod, ki se je že čez nekaj dni pokvaril?

V takih in podobnih primerih ti lahko pomagamo na Evropskem potrošniškem centru, ki - kot si verjetno že opazil - deluje tudi v Sloveniji. Če na primer nisi dobil zgoščenke, ki si jo naročil v nemški spletni trgovini, pa se ti morda zdi, da tvoja nemščina ni dovolj dobra, da bi se lahko pritožil, ali pa ne veš, kakšne sploh so tvoje pravice pri nakupovanju prek spleta v drugi evropski državi, nam lahko:

- » pokličeš,
- » nam pošlješ elektronsko sporočilo oz. oddaš »prijavo« prek obrazca na spletni strani [www.epc.si](http://www.epc.si)
- » ali pa se kar oglasiš v naših prostorih v Ljubljani.



Naši svetovalci se bodo s teboj pogovorili in ti povedali, katere dokumente o spletnem nakupu potrebuješ za pripravo pritožbe. Nato se bodo povezali z Evropskim potrošniškim centrom v Nemčiji, ta pa bo stopil v stik s spletnim trgovcem ter posredoval, da boš naročeno zgoščenko čimprej dobil. Tebi se tako ne bo treba ukvarjati z dopisovanjem s trgovcem, nimaš težav z jezikom, in kar je morda najpomembnejše - pomoč EPC je povsem brezplačna.

Evropski potrošniški centri pa ne nudijo samo svetovanja, ampak potrošnikom iz celotne Evropske unije in širše ponujajo tudi praktične informacije. Tako lahko na spletni strani slovenskega EPC-ja najdeš različne brošure in zloženke, ki ti lahko pomagajo pri nakupovanju v tujini. ■

**Evropski potrošniški center Slovenija**  
Frankopanska 5 - 1000 Ljubljana  
01/432 30 35 - [epc@epc.si](mailto:epc@epc.si) - [www.epc.si](http://www.epc.si)



## Znak VIP Test – za lažjo in pravo izbiro

Zveza potrošnikov Slovenije že od leta 1991 v svoji reviji VIP objavlja rezultate mednarodnih primerjalnih testov, od februarja 2009 pa omogoča, da podjetja ocenjene izdelke označijo z znakom VIP Test.

Znak je zasnovan tako, da na prodajnem mestu, v katalogih, oglasnih sporočilih in podobno na jasnem načinu poda informacijo o rezultatu testa za točno določen izdelek, tega pa je mogoče primerjati tudi z najvišjo oceno na testu.

Na tem naslovu dobite več informacij o testu: seznam testiranih izdelkov, kriterije za izbiro, kaj smo ocenjevali in podobno.

**ZPS** [www.zps.si](http://www.zps.si)

**Proizvajalec MODEL**

Na testu: 18 izdelkov

Najvišja ocena na testu: dobro (4,0)

Objava testa: VIP 2/09

**dobro (3,8)**

Ocena veja lo za ta izdelek

Na testu je bilo 18 izdelkov

Najbolje ocenjeni izdelek je dobil oceno 4,0

V reviji VIP št. 2 I. 2009 je objavljeno celotno besedilo

Ocena tega izdelka

Pri primerjalnih testih potrošniških organizacij ne preverjajo samo tehničnih lastnosti izdelkov, ampak tudi njihovo uporabnost v realnem življenju, že nekaj let pa pomemben del ocene predstavlja okoljska prijaznost izdelkov. Prav zato imajo informacije o rezultatu visoko uporabno vrednost in so lahko pomembna informacija pri odločanju o nakupu. Znak, podoben VIP Testu, so že pred leti predstavile nekatere druge uveljavljene potrošniške organizacije, kot sta britanski Which? in nemški Stiftung Warentest.

Od ostalih znakov kakovosti se VIP Test razlikuje predvsem zato, ker je povezan z rezultatom primerjalnega testiranja, ki ga evropske potrošniške organizacije izvajajo skupaj v istem laboratoriju ali na isti način v različnih laboratorijih. Njihova lokacija je ponudnikom izdelkov neznana, prav tako niso seznanjeni, da se testira izdelek njihove blagovne znamke. Po temeljiti raziskavi trga predstavniki potrošniških organizacij izdelke za test namreč kupujejo anonimno, kot običajni potrošniki v običajnih trgovinah. ■





## Nasvet za net / Safe-si / Spletno oko

### Nasvet za net

Mine dan, ko ne uporabiš mobilnega telefona? Mine teden, ko ne srfaš po spletu? Če si med brskanjem na internetu naletel na vsebine, ki so te vznemirile, lahko pokličeš na svetovalni telefon Nasvet za net, ki deluje na brezplačni telefonski številki 080 80 22. Pogovor s svetovalci je anonimen in zaupen. Odgovarjamo tudi na vprašanja, zastavljena po elektronski pošti.

Projekt izvaja Zveza potrošnikov Slovenije, sodi pa v program Varni internet plus.

Telefon: 080 80 22

[www.nasvetzanet.si](http://www.nasvetzanet.si)



### Safe-si

Aktivnosti na spletu in preko mobilnega telefona so postale del našega vsakdana. V mnogih pogledih nam življenje močno poenostavijo. Nepremišljena raba spleta in mobilnega telefona pa lahko z različnimi virusi, s spami ali pa celo s krajo, zlorabo in izsiljevanjem z osebnimi podatki, postane prava mora.

Projekt Safe-si je spletno mesto, namenjeno varni rabi spleta. Na spletni strani

[www.safe.si](http://www.safe.si) lahko preveriš svoje znanje varne

rabe spleta. Tam pa najdeš še preverjene in aktualne informacije, mnenja ter nasvete, kako srfati varno in zabavno hkrati.



### Spletno oko

Na internetu najdemo mnogo koristnih, zanimivih, nenavadnih vsebin in informacij. Vendar pa se na internetu nahajajo tudi nezakonite in škodljive vsebine. Takšni vsebini sta tudi otroška pornografija in sovražni govor. Če med brskanjem po spletu, pogovorom v klepetalnici ali pa kar v svojem elektronskem nabiralniku naletiš na spletne vsebine otroške pornografije ali na vsebine, ki spodbujajo sovražni govor, jih prijavi na [www.spletno-okno.si](http://www.spletno-okno.si). Prijava je anonimna in enostavna.

Bodi Spletno oko tudi ti! ■



## Mobilni telefoni – imejmo jih pod nadzorom

Pred dvajsetimi leti so imeli mobilne telefone le poslovneži, naprave pa so bile velikanske. Danes se zdi, da jim imamo že prav vsi. Po nedavni raziskavi ima mobilne telefone 70 % Evropejcev, starih od 12 do 13 let, in 23 % starih od 8 do 9 let.

Mobilni telefoni nam ponujajo sijajno priložnost za ohranjanje stikov z našimi družinami in prijatelji - seveda, če imamo pod nadzorom stroške.

### Naročnina ali predplačniška kartica?

Za vaše storitve mobilne telefonije lahko plačate na dva načina – prek naročnine, tako da vsak mesec plačate prejeti račun, in s predplačniško kartico, s katero si svoj mobilni račun napolnite, kadar se izprazni. S predplačniškimi karticami imate več nadzora nad svojo porabo, vendar so klici praviloma dražji kot pri naročnini.

### Uporaba vašega mobilnega telefona v tujini

Če želite svoj mobilni telefon uporabljati v tujini, pred odhodom pokličite svojega operaterja in se prepričajte, ali vam omogoča gostovanje v tujih omrežjih (*roaming*).

Svojega operaterja tudi povprašajte za ceno mednarodnega gostovanja in ali vam ponuja izbiro tujih omrežij. Ne pozabite vprašati, kako lahko preklopite med omrežji.

Če nameravate svoj mobilni telefon v tujini uporabljati veliko, bi bilo morda ceneje uporabiti SIM kartico države, v kateri se nahajate.

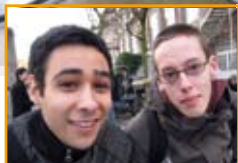
### Prikrita cena gostovanja v tujih omrežjih

Kratka sporočila so običajno cenejša od klicev, v tujini pa so lahko veliko dražja. Evropska komisija je ugotovila, da je cena za 2,5 milijarde kratkih sporočil, ki jih uporabniki vsako leto pošljejo med gostovanjem v drugih državah EU, 10-krat višja od cene v domačem omrežju.

Za eno samo sporočilo smo tako poleti 2008 po podatkih Zveze potrošnikov Slovenije odšteli tudi do več kot 40 centov (Španija), na drugi strani

Evropska komisija je leta 2007 omejila ceno klicev z mobilnih telefonov med gostovanjem v tujih omrežjih, sedaj pa si prizadeva omejiti tudi ceno kratkih sporočil med gostovanjem.





*Z interneta si na mobilni telefon prenesem pesmi, ki jih želim nastaviti za zvonjenje. Imam antivirusni program in nimam nobenih težav ... S prenašanjem pesmi z interneta si bogatimo našo glasbeno kulturo.*  
• **19-letna Aniss in Cédric**

pa smo imeli slovenski uporabniki možnost poslati kratko sporočilo le za 7 centov (s Cipra) - kar je skoraj ceneje kot pošiljanje kratkih sporočil pri nekaterih paketih znotraj Slovenije.

## Denar lepo cinglja

Privlačen način, da svojemu telefonu date osebni pridih, je namestitev svoje priljubljene glasbe – vendar je to lahko tudi zelo drago. Veliko mladostnikov za prenos melodij uporablja svoje mobilne telefone ali internet, ne da bi se zavedali, da so s tem podpisali drago naročnino, ne pa kupili samo eno melodijo. Po tem, ko so se zavezali s pogodbo, morajo sedaj vsak mesec plačevati naročnino in so včasih dobesedno zasuti z neželenimi sporočili, melodijami ali slikami.

Melodije z vašo priljubljeno glasbo so odlične za dodatek osebnega pridiha vašemu mobilnemu telefonu, vendar so lahko zelo drage.

## Si želite zamenjati svojega mobilnega operaterja?

Če želite zamenjati operaterja in obdržati svojo telefonsko številko, morate svojega operaterja, preden prekinete njegove storitve, zaprositi za avtorizacijsko kodo PAC (*Porting Authorisation Code*), s katero boste lahko svojo številko prenesli k novemu operaterju. Mobilni operaterji vam praviloma prenos številke zaračunajo, poleg tega pa je tudi možno, da boste morali še naprej plačevati prejšnjemu operaterju - če imate z njimi sklenjeno dolgoročnejšo pogodbo o naročnini.

Ne glede na to, ali imate mobilni telefon na naročnino ali na predplačniško kartico, ga lahko obdržite in zahtevate, da vam ga odklenejo oziroma odstranijo tako imenovani *SIM-lock*. Mobilni operaterji običajno zahtevajo, da preteče vsaj minimalno obdobje pogodbe oziroma uporabe njihovih storitev, preden vam telefon odklenejo, za kar vam bodo verjetno zaračunali.

## Ustrahovanje prek telefona

Z mobilnimi telefoni je mogoče ljudi ustrahovati z nadležnimi klici ali sporočili in tudi s tihiimi klici. Če vas ustrahujejo, to povejte odraslemu, ki mu zaupate, policiji in svojemu mobilnemu operaterju, ki bo klic morda lahko izsledil. Ustrahovalci si želijo odziv, zato nikoli ne odgovarjajte, ampak ustrahovalna sporočila in glasovno pošto shranite ter jih pokažite odraslemu. Svoje mobilne številke ne dajajte ljudem, ki jih ne poznate dobro.

## Odvisnost od mobilnih telefonov

Kratka sporočila lahko povzročijo odvisnost. Nekateri psihologi menijo, da so v tem pogledu celo nevarnejša od interneta. Prva oseba, ki naj bi jo zdravili zaradi odvisnosti od kratkih sporočil, je 19-letnik iz Škotske, ki je v enem letu za kratka sporočila porabil 6.600 evrov in je v nekem obdobju pošiljal okoli 700 kratkih sporočil na teden.

V Španiji pa sta starša svojega otroka, stara 12 in 13 let, iz strahu, da brez svojih mobilnih telefonov ne moreta normalno funkcionirati, poslala v bolnišnico za duševno bolne. ■



**Za dodatne informacije klikni na:**

[www.apek.si](http://www.apek.si)

[www.komuniciraj.eu](http://www.komuniciraj.eu)

[www.zps.si](http://www.zps.si)

[http://ec.europa.eu/information\\_society/activities/roaming/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/information_society/activities/roaming/index_en.htm)





## Za vaš denar gre!

Si želite najnovejši in najsodobnejši glasbeni predvajalnik? Morda vam ga bo prinesel Božiček, Dedek Mraz ali pa kdo drug. Denar za različne »prijateljke« si lahko zaslužite tako, da npr. pazite na sosedove otroke ali pa ga privarčujete; seveda si ga lahko tudi izposodite. Zadnja od naštetih možnosti je najlažja, najhitrejša, a v resnici tudi najdražja.

### V čem je trik?

Poznamo več načinov izposoje denarja: bančni krediti, bančni limiti, posojilne kartice, trgovinske plačilne kartice itn. Pri vseh pa zagotovo drži naslednje – denar ni zastonj, saj boste morali za posojilo plačati. Cena posojila se odraža v obrestih - te nam v odstotkih povedo, koliko denarja – seveda poleg izposojenega zneska - bomo morali vrniti banki oz. tistemu, ki nam ga je posodil. Pri kreditih boste poleg obresti pogosto morali poravnati tudi druge stroške.

### Kako se izračunavajo obresti - EOM

Z efektivno obrestno mero (EOM) se določi cena celotnega zneska, ki ga bo treba odplačati. Upoštevajo se obresti in vsi ostali stroški kredita - če so seveda znani pred končnim izračunom. Z EOM lahko preprosto primerjate ceni dveh različnih kreditov. Pogoj za primerjavo je, da gre za enako višino kreditnega zneska in enako dobo odplačevanja kredita. Kredit z nižjo EOM je ugodnejši, seveda pa je najpomembnejše najprej preveriti skupni znesek, ki ga boste morali plačati za izposojeni denar. Za izbiro ponudnika se lahko odločite na podlagi EOM, vendar vam svetujemo, da najprej dobro razmislite o višini zneska, ki ste ga sposobni vrniti.



## Različni načina izposojanja

### Bančna posojila

Če potrebujete bančni kredit, lahko pogosto samo stopite skozi vrata ene od bank in zaprosite zanj. Večina bank bo od vas zahtevala zagotovilo, da lahko posojilo vrnete, kar bodo storili tako, da bodo preverili vaše obračune plač ali morebitne druge vire prihodkov ter vaše povprečne odhodke. Če bodo menili, da ste posojilo sposobni vrniti, vam ga bodo odobrili. Običajno boste morali za izposojeni znesek plačati določen fiksni znesek provizije in seveda obresti, z banko pa se boste vnaprej dogovorili o višini mesečnega zneska odplačila in trajanju odplačevanja. Bančni krediti lahko predstavljajo velike zneske (na primer za nakup hiše) ali manjše, recimo za počitnice.

### Bančni limit

Bančni limit je vrsta kredita, ki ga lahko izkoristimo takrat, ko potrebujemo več denarja, kot ga imamo v tistem trenutku na bančnem računu. Višje zneske limita vam mora banka posebej odobriti. Za redni limit pogosto ni treba plačati provizije, vendar se morate z vašo banko vnaprej dogovoriti glede njegove višine in obrestne mere. Neodobrena prekoračitev sredstev pa pomeni, da brez vnaprejšnjega dogovora z banko zapravite več denarja, kot ga imate na bančnem računu. V tem primeru boste morali plačati stroške in visoke obresti za prekoračen znesek.

### Ste vedeli?

Naredite si svoj izračun! Številne velike trgovine in trgovske verige ponujajo svoje plačilne kartice, ki delujejo kot posojilne kartice, vendar jih lahko uporabljate le v njihovih trgovinah. Vedno se pozanimajte o obrestni meri, ki jo boste plačevali!

Vzemimo naslednji primer: Če 700 evrov vreden televizor kupite s trgovinsko plačilno kartico z letno obrestno mero 10 odstotkov, boste v enem letu samo za obresti plačali 38,5 evrov.







## Kreditne kartice in trgovinske plačilne kartice

S posojilnimi in nekaterimi plačilnimi karticami lahko kupite drag izdelek in ga z mesečnimi plačili minimalnega obroka plačate v več mesecih. Izdajatelj kartice vam bo zaračunal mesečne obresti za znesek, ki ga še niste odplačali. Če to nepravilno stanje v celoti poplačate vsak mesec, kar bodo nekateri izdajatelji od vas tudi zahtevali, obresti ne boste plačali. Če kreditne in plačilne kartice kartice odgovorno uporabljate, so te lahko koristen finančni inštrument. Izogibajte pa se kopičenju dolga in odplačevanju le minimalnih zahtevanih obrokov.

## Vaša kreditna preteklost

V Sloveniji obstaja baza podatkov SISBON, v katerih lahko kreditodajalci, kot so banke ter nekatera leasinska podjetja in izdajalci kartic, preverijo informacije o vašem finančnem poslovanju. To so predvsem naslednji podatki:

- » krediti, ki ste jih odplačevali v preteklosti, in morebitne težave pri njihovem odplačevanju;
- » skupni znesek vaših tekočih kreditov.

Ko zaprosite za kredit, bo ponudnik najprej preveril vašo kreditno preteklost in poslovanje ter ju upoštevala pri svoji odločitvi o tem, ali vam kredit odobri in po kakšni ceni. Če kreditov v preteklosti večkrat niste uspeli odplačati v skladu s pogodbo, obstaja verjetnost, da bo vaša prošnja za kredit zavrnjena ali pa bo ta dražji.



*Imam kreditno kartico in mislim, da je koristna, da se naučimo upravljati s svojim denarjem. Vendar moram svojo porabo ob koncu meseca v celoti poravnati, kar je zelo dobro, saj se mi drugače verjetno ne bi izšlo. 19-letna Géraldine*

### Ste vedeli?

Za kopijo poročila o vaši kreditni sposobnosti lahko zaprosite, preden zaprosite za posojilo ali po tem, ko so vam posojilo zavrnilo.

Če so podatki v evidenci napačni ali zastareli, zahtevajte, da jih popravijo.

## Zmešnjava pri dolgovih

Če uporabljate kreditne, bančne ali trgovinske plačilne kartice, ni težko pozabiti, koliko dejansko zapravite. Če ugotovite, da ste porabili preveč denarja, ali pa od upnikov prejmete opomine o zapoznelih ali preznikih plačilih, poskušajte to takoj urediti. Če boste s tem odlašali in upali, da se bo stanje popravilo samo od sebe, boste še na slabšem, saj se dolg s časom le povečuje.

Dolg je lahko kot nočna mora, vendar obstajajo načini za ponovno vzpostavitev nadzora nad vašimi financami. S seznamom vseh vaših dolgov lahko ugotovite, kakšno je vaše dejansko stanje. Kontaktirajte tiste, ki ste jim dolžni denar, pojasnite nastalo stanje, ter jim ponudite postopno odplačevanje vašega dolga v znesku, ki si ga lahko privoščite - četudi gre le za majhno tedensko ali mesečno plačilo. Večina upnikov bo takšen dogovor z veseljem sprejela. Če pa boste njihove telefonske klice ali pisma namenoma prezirali, bodo precej manj razumevajoči, vaša bonitetna stopnja pa se bo na koncu po vsej verjetnosti zelo poslabšala.

Dobro premislite, preden si izposodite denar za odplačilo vaših dolgov – dodatno izposojanje vas lahko spravi v resne težave. Za nasvet se je dobro obrniti na samostojne finančne svetovalce.

## Ostanite finančno zdravi

Preden zaprosite za posojilo:

- » Sami preverite vaše finance: si lahko privoščite (še dodaten) dolg?
- » Ste preverili skupno ceno izposoje denarja?
- » Ste prebrali vse, kar je bilo napisano v drobnem tisku? Razumete, kaj boste podpisali? ■



Za dodatne informacije kliknite na:  
[www.zps.si](http://www.zps.si) -> finančne storitve



## Medijska pismenost – kaj je zdaj to?

Televizor gledate, odkar ste prilezli iz plenice, za sms sporočila ste pravi mojstri, iz Facebooka pa ste malodane diplomirali – kar pomeni, da z vsem tem govorom o medijski pismenosti samo zapravljamo vas čas, kajne?

### No, v bistvu ...

Medijska pismenost pomeni veliko več kot le to, da znate zagnati računalnik (čeprav ni slabo začeti ravno pri tem). Gre za zmožnost dostopa do vsebin, njihovo analizo in pisanje v širokem izboru medijev in oblikah zapisa, kar še nikoli prej v informacijski dobi ni bilo tako pomembno kot danes. Medtem ko je seveda zelo dobro, da si znate na glasbeni predvajalnik prenesti priljubljeno glasbo, pa je morda še bolj pomembno, da se zavedate, da lahko mediji na vas vplivajo prek pristranskih ali prikritih informacij, ali neposrednega oglaševanja.

### »Pogooglej« si

V dobi interneta se zdi, da lahko s spletnimi iskalniki poiščemo odgovor na prav vse. Stvari, za katere so bili včasih potrebni celi tedni raziskovanja, so sedaj oddaljeni le nekaj klikov. Medtem ko je naše življenje zaradi tega lažje, pa se po drugi strani soočamo z novimi nevarnostmi. Čedalje težje je razlikovati med objektivnimi in zanesljivimi informacijami na eni strani ter lažnimi in pristranskimi na drugi (žrtve zviti internetnih potegavščin so bile celo novičarske agencije). Težava je v tem, da lahko skoraj vsak naredi privlačno spletno stran; težko pa je ugotoviti, ali so na strani predstavljeni le njihovi interesi, oziroma ali neresnične podatke prikazujejo kot dejstva.



*Informacijam, ki jih najdem na internetu, ne zaupam preveč. Uporabljam jih le toliko, da približno vidim, za kaj sploh gre. Če me zanima celotna zgodba, raje preberem časopis ali grem v knjižnico, kjer so informacije zanesljivejše. 21-letni Manu*

### EU in medijska pismenost

Evropska komisija za pripravo predlogov in programov za povečanje medijske pismenosti povsod po EU sodeluje s šolami, ponudniki vsebin, državljani in potrošniškimi organizacijami.

[http://ec.europa.eu/avpolicy/media\\_literacy/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/index_en.htm)



### Vaše mesto v družbi

Medijska pismenost je tudi čedalje pomembnejša za naše sodelovanje v družbi, pa tudi zato, da nas drugi slišijo. Sodobno tehnologijo uporabljamo za komuniciranje s prijatelji, prejetje obvestil o dogodkih in komentiranje vsega mogočega. Veliko nas ima starše ali stare starše, ki so »tehnološko zaostali« in ne znajo uporabljati niti DVD predvajalnika, kaj šele, da bi znali poslati elektronsko sporočilo – in samo pogledajte, koliko zamujajo! Medtem ko je najlažje reči, da tehnologija predstavlja problem za starejše generacije, pa se moramo sprizniti z dejstvom, da se razvija hitreje kot kadar koli prej, in če svojega znanja ne bomo sproti posodabljali, se lahko zgodi, da nas bo tehnologija povozila in počutili se bomo izključeni iz družbe. Medijska pismenost je zato pomemben dejavnik tako za uspeh v poklicu kot v družbi.



*Informacije, ki jih najdem na internetu, poskušam kritično presoditi. Kako jih iščem, je odvisno od tega, ali so za šolo ali ne. 21-letna Maude*

### Vzgoja za medije pri nas

Vzgoja za medije je kot izbirni predmet del nacionalnega učnega načrta in je sestavni del osnovnošolskega družboslovnega izobraževanja v 7.8. in 9. razredu. Učence spodbuja h kritični in ustvarjalni uporabi sporočil v medijsko zasičeni družbi in jih vzgaja v aktivne državljane.

[www.mss.gov.si](http://www.mss.gov.si)

### Ali z vami manipulirajo?

Medijska pismenost pomeni tudi to, da znamo prepoznati, ali je določena informacija predstavljena nepošteno ali pristransko oziroma ali so neresnični podatki prikazani kot dejstva. To pomeni, da razmišljamo kot detektiv in kritično presodimo prejete informacije. Ne verjemite slepo vsemu, kar vidite ali preberete, informacije pa preverite tako, da jih primerjate z viri, ki jim lahko zaupate. ■



Za dodatne informacije klikni na:

[www.euromedialiteracy.eu](http://www.euromedialiteracy.eu)  
[http://ec.europa.eu/avpolicy/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/avpolicy/index_en.htm) > Media Literacy  
[www.saferinternet.org](http://www.saferinternet.org)

## Ni meja za spletne zločine

Spletni zločinci delujejo sami ali v okviru organiziranih kriminalnih združb. Nekateri se posebej posvečajo prevaram in tatvinam, medtem ko drugi zlorablajo internet, da bi se pri svojih spolnih zločinskih dejanjih poslužili otrok in najstnikov. Kako lahko sami naredimo, da se zavarujemo?

Internet je povzročil revolucijo na področjih komunikacije, učenja, zabave in poslovanja ljudi ter glede načina naše interakcije z vlado. Milijoni Evropejcev prek spleta kupujemo knjige, vstopnice in DVD-je ter opravljamo bančne storitve.

Vendar je internet tudi prostor, kjer vam lahko brezobzirni spletni zločinci, opremljeni z orodji za spletne prevare in drugo napredno opremo, ukradejo identiteto ali izvedejo goljufije s plačilno-kreditnimi karticami.

Zaradi spletnega kriminala imajo njegove žrtve, zavarovalnice, banke in druge institucije hude finančne izgube. Poleg tega pa nastane še dodaten strošek, ker potrošniki izgubijo zaupanje v internet in mobilno telefonijo za zagotavljanje blaga in storitev.

### Kaj pravijo podatki za Slovenijo?

Fakulteta za družbene vede je konec lanskega leta predstavila izsledke raziskave, ki jo je izvajala v okviru projekta EU Kids Online. Slovenija se je glede na stopnjo online tveganj in deleže uporabe interneta med otroci in mladostniki uvrstila med države s srednjim deležem uporabe ter visoko stopnjo t. i. online tveganj.

Katere aktivnosti so v raziskavi šteli za online tveganja? Za otroke in mladostnike so to glede na izsledke projekta na prvem mestu razkrivanje osebnih informacij (približno polovica otrok in mladostnikov), srečanje s pornografijo (približno štirje od desetih otrok) ter srečanje škodljivih in nasilnih vsebin (tretjina najstnikov). Sledijo izpostavljenost nadlegovanju, zasledovanju, žaljenju (eden do šest od desetih otrok) in sprejemanje neželenih seksualnih komentarjev (do trije od desetih otrok).

### Ste vedeli?

Oktobra 2008 je španska policija prejela 121 ljudi v doslej največji policijski akciji v tej državi proti spletnim spolnim zlorabam otrok.

Aretacije so bile izvedene v okviru dolgo načrtovane mednarodne akcije. Več kot 800 policistov naj bi v racijah po vsej Španiji zaseglo na milijone posnetkov, ki so prikazovali spolno zlorabo otrok, razkrili pa so tudi mednarodno mrežo za izmenjavo datotek, v kateri so sodelovale osebe iz 75 držav, nekateri posnetki pa naj bi bili izjemno moteči.

## Vaša prva obramba linija

Možnosti za spletni kriminal so skoraj tako brezmejne, kot so meje spletnega prostora. Proti njemu se lahko najuspešneje borimo z znanjem. Sledi nekaj primerov, kaj se nam lahko zgodi:

- » **Prevare s plačilno-kreditnimi karticami** pomenijo, da nam nekdo ukrade in uporabi plačilno ali kreditno kartico ali njeno številko. Danes bi lahko pomenile tudi t.i. posnetek (skimming), kar se izvede s tehnološko izjemno dodelano opremo, ki zbira podatke z vaše kreditne kartice in omogoča lahko izdelavo njene kopije.
- » **Kraja identitete** se zgodi, ko nam nekdo preišče hišni smetnjak, da bi našel bančne izpiske, podatke o denarnih nadomestilih, klicne kartice in osebne identifikacijske številke, nato pa te podatke uporabi, da se pretvarja za nas. To se še vedno dogaja, čeprav imajo danes tehnološko razvitejši prevaranti na voljo celo zbirko orodij za spletne prevare, s katerimi nam lahko v spletnem prostoru ukradejo identiteto.
- » **Prevare z lažnim predstavljanjem (phishing)** zajemajo uporabo elektronske pošte, ki potrošnika napelje na lažne spletne strani, ki od uporabnikov zahtevajo potrditev njihovih podatkov prek vnosa njihovih osebnih podatkov v na videz povsem formalni spletni obrazec.
- » **Zavajanje otrok** se nanaša na osebe, ki uporabljajo spletne klepetalnice, da bi vzpostavile spolna razmerja z otroci ali mladostniki. Nekateri pedofili se interneta dejansko poslužujejo za dostop do strani s socialnimi mrežami in za spoznavanje mladih.

## Kako se lahko zaščitimo pred spletnim kriminalom?

Bodimo previdni pri podaji vseh osebnih podatkov. Z nadzorom nad svojimi podatki lahko poskrbimo, da ne pridejo v napačne roke.

Spletne strani za družabno povezovanje so zabavne, vendar se lahko na njih pedofili predstavijo kot otroci in sklenejo prijateljstva s svojimi žrtvami. S svojimi spletnimi



http://www

prijatelji ostanimo v stikih le prek interneta. Nikoli ne privolimo v srečanje z nekom, ki smo ga najprej spoznali prek interneta, ne da bi imeli ob sebi odraslega, ki mu zaupamo.

Prevaranti spletne strani za družabno povezovanje prav tako uporabljajo za zbiranje podatkov, kot je datum rojstva, ki jih lahko uporabijo pri svojih zločinskih dejanjih. Na takšnih straneh nikoli ne navedemo svojega datuma rojstva.

Uporabljajmo brezplačne spletne elektronske naslove (e-mail), kot so hotmail, yahoo ali gmail, in si izberimo uporabniško ime, ki ne izdaja našega imena in naslova.

Bodimo previdni pri sprejemanju "piškotkov" (cookies), majhnih datotek z zasledovalnimi šiframi, ki jih spletne strani namestijo na naše računalnike ob vsakem obisku strani, da nas lahko tako ob našem ponovnem obisku hitro prepoznajo. Piškotki običajno niso nevarni, vendar lahko včasih podajo več informacij o nas, kot bi si želeli. Preprečujemo pojavna okna (pop-ups) na naših spletnih brskalnikih. Ne samo, da so nadležna, ampak lahko vsebujejo tudi škodljive elemente, ki bi lahko ogrozili našo varnost.

Raztrgajmo vse račune, izpiske in druge dokumente, ki vsebujejo naše osebne podatke, namesto da jih preprosto odvržemo v smeti. Nekateri zločinci otrokom ukradejo osebne podatke in počakajo, da dopolnijo 18 let, preden si v njihovem imenu odprejo račune s kreditnimi karticami. Redno pregledujemo svoje izpiske o porabi s kreditnimi karticami, da se prepričamo, da v našem imenu ni odprtih računov ali izdanih kreditnih kartic, za katere nismo vedeli. Svoje računalnike zaščitimo s protivirusnimi programi in vključimo požarni zid, ki preprečuje, da bi kdor koli poskušal pridobiti dostop do našega računalnika brez naše privolitve. Ne uporabljajmo istega gesla za vse svoje račune. Uporabljajmo različna gesla in poskrbimo, da jih tujci ne bodo mogli uganiti. Gesla naj bodo sestavljena iz števil, črk in posebnih znakov, s čimer povečamo varnost našega gesla. ■



*Pazim, da svojih bančnih podatkov ne izdajam na internetu. Internetni nakupi so zanimivejši za določene stvari, ki so včasih cenejše kot v trgovinah. Vendar sem zelo previden, kadar kupujem na straneh, ki jih ne poznam. 20-letni Bryan*

**Za več informacij klikni na:**

<http://europa.eu/scadplus/leg/en/s21012.htm>

Slovenska spletna prijavna točka, kjer lahko anonimno prijavite otroško pornografijo in sovražni govor na internetu - [www.spletno-okno.si](http://www.spletno-okno.si)

**Nacionalna točka osveščanja o varni rabi interneta za otroke in mladostnike**

[www.safe.si](http://www.safe.si)

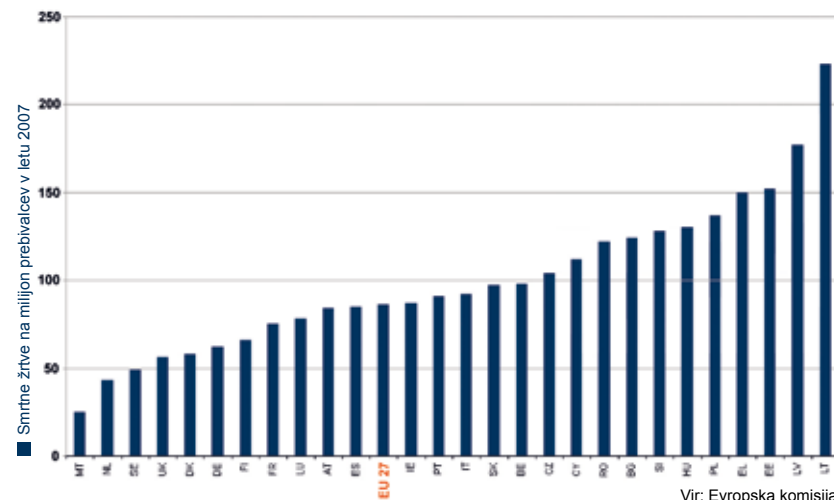


## Zapeljimo se po cesti, ne v smrt

Na naših cestah v EU umre 1 od 80 državljanov Unije, 20 odstotkov teh smrtnih žrtev pa predstavljajo mladi od 18 do 25 let. Se bo prometna nesreča vedno pripetila le nekemu drugemu?

Najslabši evropski državi glede prometnih nesreč s smrtnim izidom sta Litva z 223 in Latvija s 177 smrtnimi žrtvami na milijon prebivalcev. Najuspešnejši v tem pogledu sta Malta s 25 in Nizozemska s 43 smrtnimi primeri na milijon prebivalcev. Slovenija je po prometni varnosti med slabšimi v EU, saj je leta 2007 na naših cestah umrlo 293 ljudi (dobrih 140 na milijon prebivalcev), leta 2008 pa se je ta številka zmanjšala na 214 (približno 107 na milijon prebivalcev).

### Smrtne žrtve na cestah v EU



Trije glavni krivci za smrtne žrtve v prometu so:

- » prevelika hitrost
- » vožnja pod vplivom alkohola in drog
- » neuporaba varnostnega pasu.

Več kot dve tretjini vseh prometnih nesreč, v katerih ljudje izgubijo življenje ali utrpijo poškodbe, se zgodita na cestah, kjer je hitrost omejena na 60 km/h ali manj. Pri 55 km/h je verjetnost, da boste nekoga ubili, dvakrat večja kot pri 50 km/h.





## Naravnost v nevarnost

Leta 2007 so bile prometne nesreče v Sloveniji krive za tretjino smrtnih žrtev med mladimi od 15 do 17 let. Ni težko izgubiti pozornosti na promet okoli sebe, če smo s prijatelji ali če poslušamo glasbo s predvajalnika, zato moramo biti predvsem osredotočeni na prometno varnost, saj lahko drugače tudi sami postanemo del krvave statistike.

Alkohol in droge izjemno slabo vplivajo na našo zmožnost vožnje. Konoplja na primer upočasni reakcijski čas in poslabša koordinacijo, medtem ko kokain, ekstazi in amfetamini pretirano povečajo samozavest in tvegano vedenje ter povzročijo izjemno utrujenost naslednji dan.

Varnostni pas rešuje življenja. Pri trčenjih s hitrostjo nad 50 km/uro varnostni pas za 60 % zmanjšuje nevarnost smrtnega izida.

## Priprimo pasove!

Uporaba varnostnega pasu po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije za 40 do 65 % zmanjšuje nevarnost, da nas vrže iz vozila in da utrpimo hude ali smrtne poškodbe. V Sloveniji varnostnega pasu ne uporablja približno 15 odstotkov voznikov in sovoznikov. Kazen za neprijet varnostni pas znaša 120 evrov.

## Poskrbite za svojo varnost

Nekega dne se lahko nesreča pripeti tudi vam. Z nekaj enostavnimi koraki lahko izjemno pripomorete k lastni varnosti v cestnem prometu.

- » Kadar vozite, ne pijte alkohola in ne uživajte drog.
- » Ne usedite se v avto, če veste, da je voznik pil alkohol ali zaužil droge.

- » Vedno se priprite z varnostnim pasom.
- » Upoštevajte omejitve hitrosti.
- » Skrbite, da vaše vozilo deluje brezhibno.
- » Če ste utrujeni, se ustavite se in si odpočijte.
- » Če kolesarite, nosite kolesarsko čelado in odsevne trakove.
- » Med kolesarjenjem ne poslušajte glasbe, saj ne boste slišali prometa okoli vas.
- » Udeležite se kolesarskega usposabljanja, kjer se naučite izogibati nesrečam.
- » Kot pešec ne stopajte nevarnosti naproti – ne zdrvite na cesto med vozili, ampak počakajte, da se cesta izprazni; ali pa jo prečkajte na prehodu za pešce.
- » Ceste ne prečkajte v ovinkih ali med parkiranimi avtomobili.

## Inteligentni avtomobili

Ste vedeli, da bo lahko vaš avto v bližnji prihodnost sam poklical 112 v primeru prometne nesreče? To je mogoče z e-klicem (sistem avtomatskega klica v sili), ki v primeru trčenja samodejno obvesti in vodi službe za ukrepanje ob nesrečah.

In zakaj ni avtomobilov, ki sploh ne bi trčili? To ni le znanstvena fantastika, saj avtomobili dejansko postajajo čedalje inteligentnejši. Sedanji navigacijski sistemi z GPS storitvami nas vodijo do zelenega kraja, z združitvijo cestnih podatkov, shranjenih na digitalnih zemljepisnih kartah, in informacij, ki jih zagotavljajo različni avtomobilski senzorji, pa bomo dobili še boljše sisteme pomoči, ki bodo v primeru prehitre vožnje upočasnili vozilo, avtomobil držali na svojem pasu ali popravili smer vožnje, da bi se izognili trčenju.

Današnja tehnologija je izjemno privlačna, poleg tega pa gre z roko v roki s prizadevanji naših držav za zagotovitev naše varnosti v cestnem prometu. Evropska unija si je zadala cilj, da do leta 2010 za polovico zmanjša število smrtnih žrtev na cestah, s čimer bo letno obvarovala življenja 25.000 ljudi.

Ampak ali morajo odgovornost za to prevzeti le naše vlade? Ali ne bi morali k temu prispevati vsi, najsi bomo pešci, kolesarji, motoristi, vozniki ali sovozniki? Kaj vi mislite? ■

### Če te zanima več:

[www.vozimo-pametno.si](http://www.vozimo-pametno.si)

[http://ec.europa.eu/transport/roadsafety/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/transport/roadsafety/index_en.htm)





Zdravje Evropejcev je treba začeti izboljševati z izboljšanjem prehranjevanja: v šolah bi se morali znebiti sladkarij in gaziranih pijač ter ponuditi zdrava šolska kosila, poleg tega pa uspešno ustaviti prodajo cigaret mlajšim od 18 let.  
**19-letna David in Quentin**

## Eno samo življenje imamo!

Zamislite si, da morate pripraviti strategijo za zdrav življenjski slog v Evropi. Kje bi začeli?

### » Droge, cigarete in alkohol?

Ti so med največjimi morilci v Evropi. Morda je najpomembneje resiti najprej te probleme, s katerimi se srečuje največ ljudi.

### » Duševno zdravje?

Dve tretjini težav z duševnim zdravjem se začeta v starosti od 15 do 25 let, torej v letih, ko bi morali organizirati svojih prihodnjih 60 let tako z družbenega kot poklicnega vidika. Morda je najpomembneje pomagati tem ljudem?

### » Debelost?

Debelost postaja čedalje večji problem, zaradi katerega bo po ocenah umrlo več ljudi kot od drog, cigaret in alkohola. Ne bi raje najprej poskušali rešiti tega problema?

### » Spolno prenosljive bolezni?

Te so še posebej zoprne tako telesno kot družbeno, mnogi okuženi pa sploh ne kažejo nobenih simptomov. Da ste se spolno okužili, je težko povedati že svojemu zdravniku, kaj šele svojemu partnerju. Življenje nam lahko po nepotrebnem precej zapletejo tudi neželene nosečnosti. Morda bi se bilo najpomembneje osredotočiti na to, kako ljudem pomagati, da se bodo znali sami zaščititi in ravnati z boleznijo, s katero so se okužili?

Ste za ogled cool videospota? Pojdite na spletno stran [www.health.europa.eu/youth.htm](http://www.health.europa.eu/youth.htm)



### » Kako pa bi se tega lotili vi?

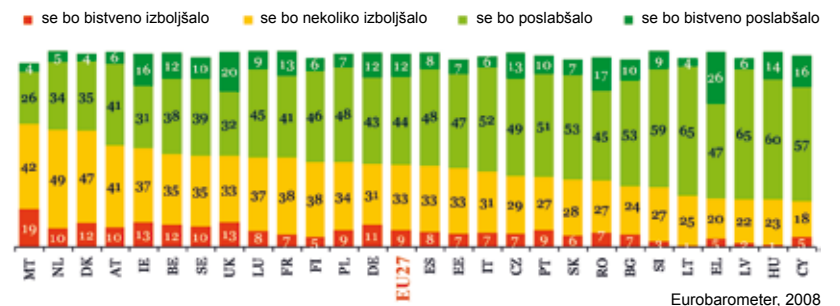
- » Bi se odločili za »trd« pristop z izvajanjem zakonov in predpisov?
- » Ali bi vam bolj ležale informativne kampanje o javnem zdravju?
- » Morda bi se osredotočili na izobraževanje?
- » Ali bi te pristope združili?
- » Kaj bi še lahko storili?

Na katero skupino ljudi bi se najprej osredotočili, če bi imeli na voljo omejen proračun? Na otroke? Njihove starše? Mladostnike? Ljudi, katerih zdravje najbolj peša?

Evropska komisija je prepričana, da mora EU sodelovati z mladimi, da bi skupaj pripravili njihovo novo strategijo zdravja v EU. Mnogo življenjskih slogov in načinov vedenja, zaradi katerih imamo pozneje v življenje zdravstvene težave, razvijemo v naši mladosti. Ravno zaradi tega je Komisija zdravje mladih določila za svojo ključno prednostno nalogo in je že začela dialog z mladimi in njihovimi organizacijami, med katerimi je tudi Evropski forum mladih. Ne pozabite - vaš glas velja!

Na naslednji spletni strani si pogledajte, kako lahko sodelujete:  
[www.health.europa.eu/youth](http://www.health.europa.eu/youth)

## Pričakovanja Evropejcev, starih od 15 do 24 let, glede spremembe zdravja v naslednjih 20 letih:



Za dodatne informacije kliknite na:  
<http://ec.europa.eu/health-eu/> > My Health > Young People





## Zagoreli in zapečeni?

Morda nam zagorela polt res nudi zdrav in žareč videz, kakšna pa je resnica o njej? Preveč sonca lahko škodi našim očem, pospešeno postara našo kožo in celo povzroči kožnega raka.

V Sloveniji je bil leta 2005 po podatkih Registra raka za Slovenijo kožni rak druga najbolj pogosta oblika raka med ženskami in tretja najbolj pogosta oblika med moškimi; če pa podatkov ne primerjamo po spolu, pa je celo na prvem mestu. Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije se vsako leto po vsem svetu pojavijo okoli trije milijoni novih primerov kožnega raka.

## Zmanjšajte tveganje!

Noben izdelek ne more v celoti ustaviti škodljivih ultravijoličnih sončnih žarkov. Sončno sevanje lahko predre celo skozi manjše oblake in vodo, kar pomeni, da je zaščita pred soncem potrebna, kadar koli ste poleti na prostem. In ena sama oblika zaščite ne bo dovolj.

Avstralija, kjer je kožni rak zelo razširjen, je izvedla uspešno akcijo, v kateri je ljudi spodbujala, naj si oblečejo majico, nataknejo klobuk in se namažejo s kremo za sončenje. To pravilo je vredno posnemati.

Glede sonca lahko ravnate še pametneje, če se držite naslednji nasvetov:

- » Bodite v senci med 11. uro dopoldan in 3. uro popoldan.
- » Nosite klobuk in sončna očala, s katerimi si boste zaščitili oči. Tako boste obenem *cool* in varnejši!
- » Uporabljajte kremo za sončenje s faktorjem 15 ali več, na kateri je logotip UVA, ki je standardiziran logotip po vsej Evropi.
- » Na telo si nanesite dovolj kreme za sončenje. Da bi si prekrili celotno telo, boste potrebovali okoli 30 ml kreme, kar je okoli 6 polnih čajnih žličk. Večina ljudi uporabi le okoli polovico pravilne količine.
- » S kremo za sončenje se ponovno namažite po prihodu iz vode ali vsaki dve uri.

Prav tako poskrbite, da bodo vaši mlajši bratje in sestre ter vsi otroci pokriti in v senci.

## Pazite na svojo kožo

Nekaterim ljudem preti večja nevarnost. Če imate svetlo polt, rdečkaste ali svetle lase, veliko lepotnih pik in peg ali če je imel kdo v vaši družini kožnega raka, morate biti na soncu še posebej previdni. Pazite na svoje lepotne pike ali dele običajne kože, ki v obdobju nekaj tednov ali mesecev spremenijo obliko, velikost ali barvo. Če se to zgodi, vam priporočamo obisk pri vašem zdravniku.



## Solariji

Ste si že kdaj natakneli zaščitna očala in se ulegli v solarij? Ti postajajo čedalje bolj priljubljen način, kako na hitro porjaveti, vendar se morate zavedati, da tudi solariji oddajajo škodljive ultravijolične žarke. Poleg tega da povzročajo raka, boste zaradi njih z leti dobili obrazne gube, vaša koža pa bo postala podobna usnju. Tveganje se s pogosto uporabo solarija še povečuje. Po raziskavah sodeč mlajši od 18 let ne bi smeli uporabljati nobenih naprav za sončenje.

Če si zares želite zagorelo polt, raje uporabite nadomestne izdelke, ki vaši koži dajejo zagorel videz, pri tem pa ne pozabite, da vas ne ščitijo pred sončnimi žarki, saj boste vseeno morali uporabiti sredstvo za zaščito pred soncem. ■

### Ste vedeli?

Bleda polt je stoletja veljala za zelo zaželeno. Zagorel videz so imeli le revni, ki so delali na prostem. Šele leta 1920 je Coco Chanel poskrbela, da je zagorelost prišla v modo. Danes so nekatere najbolj znane holywoodske igralko, kot so Gwyneth Paltrow, Nicole Kidman in Cate Blanchett, zelo blede polti. Mislite, da bi lahko blede polt ponovno postala zaželena?

Za dodatne informacije klikni na:

[http://ec.europa.eu/health-eu/news/sun\\_uv\\_sl.htm](http://ec.europa.eu/health-eu/news/sun_uv_sl.htm)





## Zabavno in barvno – ali tudi varno?

Povsod po Evropi si vse več mladih spreminja barvo las, pri čemer svoj naravni odtenek zamenjajo s pisano paleto drugih barv, lasnimi črtami ali prameni. A če si želite nov videz, lahko na koncu dobite več, kot ste želeli.

Nekateri ljudje so zelo občutljivi na kemikalije, ki jih vsebujejo barve za lase. Obstajajo dokazi o čedalje pogostejših reakcijah na določeno kemikalijo, ki se imenuje para-fenilenediamin (PPD). Med simptome sodijo mravljinca oziroma neprijeten občutek na lasišču in celo izpadanje las, močno razdražena koža, zatekle oči, vrat in čelo ter težave z dihanjem, zaradi katerih moramo v bolnišnico. Obstajajo tudi dokazi o morebitni povezavi med dolgoročno uporabo določenih trajnih barv za lase in nastankom raka na mehuruju.

### Ste vedeli?

Tržišče barv za lase v EU je leta 2006 obsegalo 2,8 milijarde evrov, kar predstavlja okoli 8 odstotkov vrednosti kozmetične industrije v Evropi.



Evropska unija je zaradi teh tveganj za našo varnost v izdelkih za barvanje las prepovedala uporabo 176 snovi, za katere ni bilo mogoče znanstveno dokazati, da so varne za potrošnike.

Nekatere alergene snovi v kozmetičnih izdelkih je mogoče uporabljati varno, če jim nismo preveč izpostavljeni. Komisija sedaj izvaja dodatne raziskave, da bi ugotovila najvišje dovoljene ravni teh snovi, ki jih je v izdelkih za barvanje las še mogoče varno uporabiti, ne da bi pri uporabnikih povzročile kožne alergije.

### Ste vedeli?

Trajne barve za lase predstavljajo 70-80 % trga za izdelke za barvanje las v Evropi. Lase si barva več kot 60 % žensk in 5-10 % moških, v povprečju 6-8 krat letno.

## Ali nas kožni test varuje?

Večina izdelovalcev barv za lase priporoča, da pred barvanjem preizkusimo izdelek tako, da si nekaj barve nanesimo na kožo. Če pride do reakcije, pomeni, da smo na to barvo alergični in je zato ne smemo uporabiti.

Kljub temu pa Evropski znanstveni odbor za potrošniške dobrine meni, da ima lahko ta preizkus zavajajoče in nepravne negativne rezultate, zaradi katerih ljudje, ki so alergični na snovi v določeni barvi za lase, mislijo, da nanje niso alergični oziroma da niso v nevarnosti, da bi pri njihovem barvanju las prišlo do alergične reakcije.

Obstaja tudi tveganje, da bi ti kožni testi povzročili premočno reakcijo kože na snovi v barvi za lase. ■



*Lani sem si lase pobarvala na blond, svetlo roza, malo oranžno in rjavo. Bilo je zelo zanimivo, vendar sem se morala vrniti k svoji naravni barvi, ker so moji lasje preveč trpeli.*

**20-letna Kitty**

### Za dodatne informacije klikni na:

[www.cancerresearchuk.org](http://www.cancerresearchuk.org) > News & Resources > Healthy Living > Cancer controversies > Hair dyes  
[http://ec.europa.eu/health/ph\\_risk/committees/04\\_sccp/docs/sccp\\_o\\_100.pdf](http://ec.europa.eu/health/ph_risk/committees/04_sccp/docs/sccp_o_100.pdf)



## Droge

Nesmiselno bi bilo zanikati, da imajo droge za nekatere določeno mero privlačnosti. Nekateri v njih vidijo možnost pobega iz realnosti, hitro pot do sprostitve oziroma dodatne energije ali pa celo način za pridobitev večjega spoštovanja na ulici. Vsi vemo, da je uživanje drog nevarno. Na voljo imamo sicer ogromno informacij, od katerih pa si nekatere celo nasprotujejo. To je treba spremeniti ...

### Pozanimajte se. Nikoli ni prepozno!

Uživanje drog in alkohola lahko poleg ostalih nevarnosti s seboj prinaša tudi nevarnosti za naše zdravje, še posebej, če jih kombiniramo. Ker pri nakupu drog nikoli ne veste, kaj kupujete, se dejansko poigravate s svojim zdravjem.

### EU in droge

Evropska unija je pripravila akcijski načrt za boj proti drogam za obdobje 2009-2012, v katerem je navedenih kup ukrepov za pomoč pri zmanjševanju ponudbe in povpraševanja po drogah. EU državam članicam pomaga pri preprečevanju trgovine z drogami, zdravljenju odvisnosti, zmanjševanju z drogami povezanih tveganj in boju proti kriminalu.

### Evropska zveza o drogah.

Evropska komisija mlade spodbuja, da spregovorijo o drogah, o njih dobro razmislijo in si izmenjajo svoje izkušnje ter postanejo aktivni v svojih šolah in družbenih okoljih. Evropska komisija je junija 2009 to pobudo podprla z ustanovitvijo Evropske zveze o drogah. ■

**Ste vedeli?**

Če želite več informacij o drogah in njihovih nevarnostih ali če ste zaskrbljeni zaradi nekoga, ki ga poznate, obstajajo mesta, kamor se lahko obrnete po pomoč.

[www.uradzadroge.gov.si](http://www.uradzadroge.gov.si) > Pomoč > Programi pomoči zasvojenim z drogi

## Se izmikamo resnici?

Nekaterim ni povsem jasno, kaj dejansko so porobeni duševnega zdravja, medtem ko je druge strah stigmatizacije, ki je pogosto povezana z njimi. Zakaj torej ne bi odpravili vseh nejasnosti in končno enkrat za vselej poiskali prave odgovore.

Težave z duševnim zdravjem se lahko pojavijo pri vsakomur in so lahko zelo različne, od žalostnih in nesrečnih občutkov do tesnobe in depresije – lahko pa jih spremljajo tudi motnje prehranjevanja ali zloraba prepovedanih snovi. Mednje sodijo tudi motnja pomanjkanja pozornosti in hiperaktivnost ali močne duševne motnje, kot je shizofrenija.

Problemi duševnega zdravja niso »le v naših glavah«, ampak so **resnični, boleči** in so lahko zelo resni.

### Ste popolnoma brez volje?

Vsi se od časa do časa počutimo nekoliko malodušno, ampak depresija je precej hujša od le začasne brezvoljnosti, saj otežuje naše normalno funkcioniranje in je resen zdravstveni problem.

Simptomi so naslednji:

- » neprestan občutek utrujenosti
- » izguba zanimanja za stvari, pri katerih smo včasih uživali – hobiji, šport, druženje s prijatelji itn.
- » občutek tesnobe in panike
- » občutek, da življenje nima smisla, in iskanje načinov, kako bi ga končali (v tem primeru je treba *takoj* poiskati pomoč!)

Pogovarjanje in druženje s prijatelji je dobro. Spletna interakcija *ni* ustrezno nadomestilo!

### Ne trpite potihoma

Če mislite, da imate težave z duševnim zdravjem, jih morate razumeti kot bolezen, ki jo je treba - tako kot vse druge bolezni - pozdraviti: to povejte osebi, ki ji zaupate, npr. sorodniku, učitelju ali zdravniku. **Poišcite pomoč!**

Evropska unija je sprejela Evropski pakt za duševno zdravje in dobro počutje, da bi premagala tabuje o duševnem zdravju in spodbudila akcije za reševanje problemov duševnega zdravja. ■

**Za dodatne informacije klikni na:**

[http://ec.europa.eu/justice\\_home/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/justice_home/index_en.htm) > Freedom, Security and Justice > Drugs cooperation

**Če te zanima več:**

<http://ec.europa.eu/health-eu/> > Health Problems > Mental Health





## Na poti k Evropi brez cigaretne dima

Ali si lahko predstavljaš družbo brez cigaretne dima? Družbo brez zakajenih sob, kjer ljudje živijo dlje, so bolj dejavni in bolj zdravi?

To je prihodnost, ki si jo želi EU, za ta cilj pa se morajo ljudje, še posebno mladi, odvrtniti od kajenja in ogrožanja soljudi – pasivnih kadilcev. Če si že zasvojen/-a, je na voljo pomoč pri opuščanju te razvade.

Da bi se lažje rešili nikotinske razvade, nam EU podaja roko. Predstavila je novo kampanjo za osveščanje o javnem zdravju z naslovom Help – za življenje brez tobaka, ki je prisotna v vseh 27 državah EU in v 22 jezikih. Na spletni strani kampanje najdemo pomoč, nasvete in podporo. Njen namen je prenesti naslednje sporočilo: kajenje ni kul, ni privlačno, živimo lahko tudi brez tobaka. Spletna stran kampanje Help prinaša celo vrsto nasvetov in namigov, kako se upreti prvi

cigareti in pritisku vrstnikov ter kaj storiti glede pasivnega kajenja. Če že kadiš, se lahko na internetu naročiš na redne elektronske novice, polne pomoči in spodbude za lažje odvajanje od kajenja. Do danes je spletno stran obiskalo 7,2 milijona ljudi.

Večina Evropejcev podpira protikadilske ukrepe – 88 odstotkov ljudi podpira prepoved kajenja v delovnih prostorih in na javnih mestih.

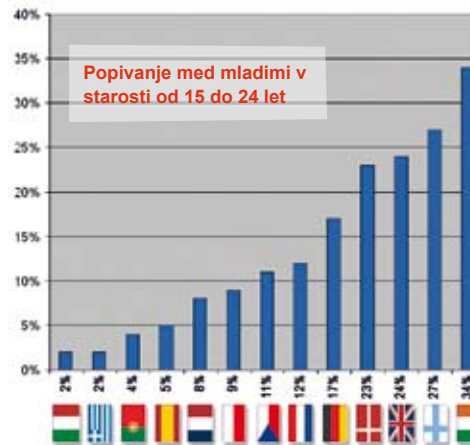
Nikotin je mamilo, ki ga najdemo v vseh tobaknih proizvodih in povzroča močno odvisnost. Prav to je razlog, da postane večina ljudi, ki začnejo kadiiti, zasvojenih. Mlajši kot si, ko začneš, bolj je verjetno, da te bo kajenje zasvojilo. ■

*Kaditi smo začeli, da bi se zdeli bolj zreli. Zakaj ne bi iz istega razloga tudi prenehali?*



## Popivanje

Ste za nekaj pijačk na naslednjem žuru? Pretirano pitje alkohola povzroča več kot le mačka. Lahko resno škoduje vašemu telesu in vas vodi v smrtonosna dejanja.



Zaradi čezmernega uživanja alkohola letno umre več kot 195.000 Evropejcev; 25 odstotkov moških, ki umrejo med 15 in 29 letom, pa umre v povezavi z uživanjem alkohola.

Evropska unija je pred kratkim izvedla anketo, ki je pokazala, da vsak deseti Evropejec (ali Evropejka), kadar gre na pijačo, spije pet ali več alkoholnih pijač – kar že ustreza definiciji popivanja. To je še zlasti problem pri mladih, saj jih kar 19 odstotkov v starostni skupini od 15 do 24 let popiva, ko se zvečer odpravijo ven.

## Popivanje

Če vozimo pijani, ne zgolj kršimo zakona, ampak ubijamo. Vsaka četrta prometna nesreča je povezana z uživanjem alkohola in vsako leto v EU v prometnih nesrečah, povezanih z alkoholom, umre okoli 10.000 ljudi. V Veliki Britaniji je vsak peti najstnik priznal, da je že vozil pod vplivom alkohola. Če nameravate s prijatelji večer preživeti zunaj in se ven odpravljate z avtom, določite osebo, ki ne bo pila alkohola in bo ostale člane skupine varno pripeljala domov.

## Ste zaradi vašega pitja zaskrbljeni?

Če vas skrbi, da popijete preveč alkohola, lahko poiščete pomoč. Dodatne informacije o zmernem pitju alkohola najdete tudi na spletnih naslovih [www.nalijem.si](http://www.nalijem.si) in [www.mislizglavo.si](http://www.mislizglavo.si). ■



Če te zanima več:  
[www.help-eu.com](http://www.help-eu.com)



Če te zanima več:

<http://ec.europa.eu/health/> > Public Health > Health Determinants > Lifestyle > Alcohol  
[www.vozimo-pametno.si](http://www.vozimo-pametno.si)





## Uravnotežena prehrana? Zakaj?

Morda malce prepogosto podležete skušnjavi po hitri prehrani? Je za vas prehrana religija, hobi ali najboljša prijateljica? Zdrava prehrana vam nudi obilo koristi - od tega, da vam uspe ponovno zlesti v tiste ozke kavbojke, do tega, da lahko hitite za avtobusom, ne da bi končali na urgenci.

Vzemimo na primer debelost, ki dejansko predstavlja resno zdravstveno tveganje. Prekomerna teža postaja težava ljudi po vsej Evropi. Z njo ima težave približno 22 milijonov mladih v EU, od katerih jih je več kot 5 milijonov debelih - ta številka vzbuja skrb, saj se bo po pričakovanjih letno povečevala za 400.000. Debelost je posledica slabe prehrane in premalo gibanja ter je lahko usodna.

Moški:  
povprečje  
EU 22 %

Debelost pri  
mladih od  
15 do 24 let

Ženske:  
povprečje EU  
13 %

Vir: Eurostat

V Sloveniji je po podatkih Ministrstva za zdravje za leto 2004 predebelih 20 % mladih.

Zdrava prehrana z malo maščob in sladkorja ter z veliko sadja in zelenjave je pomembna za zmanjševanje tveganja resnih zdravstvenih težav, kot so debelost, sladkorna bolezen ter bolezni srca in ožilja. Z zdravim prehranjevanjem si bomo tudi izboljšali kožo, lase in nohte.

## Je že čas, da stopite na sobno tekaško stezo?

Pomembna je tudi športna aktivnost, vendar se Evropejci preprosto temu ne posvečamo dovolj: priporočilo o 60-minutni zmerni do močni fizični dnevni aktivnosti po nedavni študiji EU upošteva samo 58 % fantov in 31 % deklet od 13 do 17 let. V Sloveniji so razmere na tem področju enake.

### Ste vedeli?

Evropska unija je uvedla evropski program »mleko za šole«, s katerim želi mlade spodbuditi k pitju mleka. Šole po vsej EU si lahko zagotovijo podporo za širok izbor mleka in mlečnih izdelkov za svoje dijake, vključno z eksotičnimi mlečnimi napitki in sadnimi frutiji. Če se vam ob tem že cedijo sline, si oglejte naslednjo spletno stran: <http://drinkitup.europa.eu>  
Zahtevajte, da se tudi vaša šola pridruži temu programu!



### Ste vedeli?

Po zadnjih raziskavah naj bi posneto mleko omogočalo boljšo hidracijo telesa po rekreaciji kot popularni napitki z mešanico ogljikovih hidratov in elektrolitov, ki so na voljo na tržišču.

## Nasveti za bolj zdrav življenjski stil

- » Ne preskočite zajtrka.
- » Jejite veliko sadja in zelenjave – vsaj 400 gramov, kar je okoli pet različnih vrst sadja in zelenjave na dan.
- » Zmanjšajte količino nasičenih maščob in sladkorja v vaši prehrani.
- » Pijte dosti vode.
- » Rekreirajte se vsaj 60 minut na dan.
- » Če vas šport ne mika, lahko v šolo namesto z avtobusom še vedno greste peš ali s kolesom ali pa namesto dvigala uporabljate stopnice.

## Kako nam lahko pomagajo mlečni izdelki?

Najprej moramo vedeti, da so mleko, sir in jogurt del zdrave, uravnotežene prehrane in so dragoceni viri beljakovin in vitaminov A, B12 in D. Prav tako so bogat vir kalcija, ki pomaga ohranjati močne kosti in je pomemben za vsakogar (še posebej, če se veliko ukvarjate s športom). Poleg tega lahko izberete tudi pol posneto ali posneto mleko in jogurte z malo maščob.

## Zastonj sadje in zelenjava!

Dovolj sadja in zelenjave zaužije le 15 % evropske mladine, čeprav je vsem znano, da sta zelo zdrava. Svetovna zdravstvena organizacija priporoča, da pojedemo 400 gramov sadja in zelenjave na dan, EU pa ju v ta namen šolam zagotavlja brezplačno. Ali vaša šola sodeluje v tem programu? Več o tem na naslednji strani:

[http://ec.europa.eu/agriculture/markets/fruitveg/sfs/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/agriculture/markets/fruitveg/sfs/index_en.htm). ■

### Za dodatne informacije klikni na:

<http://drinkitup.europa.eu>  
[www.euro.who.int/obesity](http://www.euro.who.int/obesity)  
[www.zps.si](http://www.zps.si)  
[www.ivz.si](http://www.ivz.si)  
[www.tosemjaz.net](http://www.tosemjaz.net) > zdrava prehrana  
[http://ec.europa.eu/agriculture/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/agriculture/index_en.htm) > School Fruit Scheme



## Kaj praviš? Nisem te slišal...

Ali svoj glasbeni predvajalnik poslušate na ves glas, ko je na vrsti vaš naj komad? Ali dan po zabavi v ozadju slišate v ušesih čudno brnenje oziroma imate slušnega mačka? Na ta način lahko svoj sluh trajno poškodujete.

Glasbeni predvajalnik pri največji možni glasnosti ali glasba v nočnem klubu oziroma na rock koncertu so lahko glasnejši hrupa, ki ga letalo oddaja ob vzletu. Britanska dobrodelna ustanova RNID (Kraljevi nacionalni inštitut za gluhe) je opravila raziskavo, ki je pokazala, da več kot dve tretjini starih od 18 do 30 let glasbo poslušata nevarno glasno.

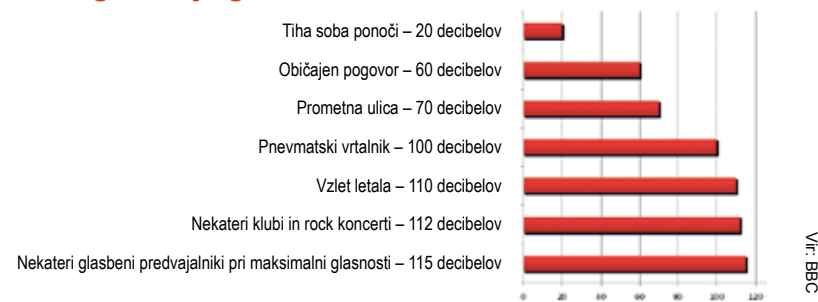
Svetovna zdravstvena organizacija trdi, da lahko enurno neprekinjeno poslušanje glasbe s pomočjo slušalk pri 85 ali več decibelih povzroči tinitus (zvenenje v ušesih) in celo trajno izgubo sluha.

»Včasih se sploh ne zavedam, kako glasno poslušam glasbo, in šele ko jo želim dati še bolj na glas, vidim, da je že do konca. Morda sem že malce oglušel ali pa sem se navadil na takšno glasnost,« pravi 23-letni Liam

## Kako se lahko zaščitimo?

Upoštevajte pravilo 60:60 – glasbo na vašem MP3 predvajalniku poslušajte pri 60 % najvišje glasnosti in to največ 60 minut dnevno. In če lahko vašo glasbo slišijo še drugi, ki stojijo le meter stran od vas, potem je že čas, da jo nekoliko utišate. ■

## Kako glasno je glasno?



Za dodatne informacije klikni na:

[www.dontlosethemusic.com](http://www.dontlosethemusic.com)  
[www.deafnessresearch.org.uk](http://www.deafnessresearch.org.uk) > Factsheets > Noise-induced hearing loss

## Trajnostni turizem

Vsi radi hodimo na počitnice, vendar pa lahko s tem močno vplivamo na okolje in prebivalce krajev, ki jih obiščemo. Kaj lahko storimo, da bomo potovali čim bolj odgovorno?

## Potujmo lahko

Vas je že kdaj zamikalo, da bi skočili na letalo in za samo nekaj evrov poleteli v kraj, kjer še niste bili? Niste edini. Vse pogostejša potovanja z nizkocenovnimi letalskimi prevozniki pomenijo, da si lahko privoščimo izlete na španske in grške plaže ali da preživimo konec tedna v Parizu, Berlinu, Amsterdamu ali dejansko v katerem koli evropskem mestu.

Turizem je ena največjih in najhitreje rastočih vej industrije na svetu. V letu 2007 je po svetu potovalo več kot 900 milijonov turistov, po podatkih slovenskega Statističnega urada pa se je leta 2007 na potovanje z najmanj štirimi nočitvami odpravilo skoraj dve tretjini vseh prebivalcev Slovenije. Med turisti je največ mladih, in sicer 84 odstotkov v starostni skupini med 15 in 24 let, najmanj pa med starejšimi od 65 let. Svetovna turistična organizacija sicer predvideva, da bo leta 2020 letna raven turistov dosegla 1,6 milijarde.

Naše počitnice dejansko vplivajo na okolje in življenje ljudi, ki jih obiščemo. Gradnja novih hotelov in turističnih središč povzroča večje onesnaževanje zemlje in vode ter tako obremenjuje okolje. Sredozemska obala je na primer v zadnjih 30 letih doživela čezmeren razvoj. Lokalno okolje je bilo načeto, naravni habitati uničeni, spremenilo pa se je marsikaj, kar je na začetku privabljal turiste.

Samo potovanje nima tako visoke cene kot ogljikova sled, ki jo pustimo za sabo. Potovanje z letalom je eden od največjih virov ogljikovih izpustov. Nedavno izvedena anketa v Veliki Britaniji je pokazala, da je 54 odstotkov ljudi zaskrbljenih zaradi negativnega vpliva, ki ga imajo letala na okolje.

To ne pomeni, da se ne smemo nikoli več podati na počitnice, ali pa da se moramo nujno odločiti le za posebne "ekološke" počitnice, čeprav bi tudi to seveda pomagalo. Z izbiro trajnostnega turizma lahko poskrbimo, da bodo naše počitnice imele blagodejni vpliv, in tako pomagamo varovati okolje, lokalne običaje in kulturo krajev, ki jih obiščemo.



Mlade bi bilo treba spodbujati da potujejo odgovorno in se držijo načel trajnostnega turizma. Sploh ni tako težko: skočiš na vlak in ko prispeš do cilja, se še sprehodiš, kolesariš ali pelješ z javnim prevozom. Potujmo v bližnje države in se izogibajmo mestom, ki množično privabljajo turiste, saj imamo bolj pristno izkušnjo, če spoznamo lokalne ljudi. **21-letna Paloma**







## Kaj je trajnostni turizem?

Izraz trajnostni turizem se je začel pogosteje pojavljati in pomeni:

- » spoštovanje lokalnih kultur in naravnega okolja;
- » upoštevanje dragocenosti virov, kot sta voda in energija, ki ju moramo pazljivo uporabljati;
- » pomoč pri varovanju ogroženih prosto živečih vrst in ohranjanju naravne in kulturne dediščine v krajih, ki jih obiščemo.

### Ste vedeli?

V mreži EDEN sodeluje že 50 turističnih krajev – če vam radovednost ne da miru in se želite na vašem naslednjem izletu izogniti prenatrpanim turističnim potem, obiščite:

[www.edenineurope.eu](http://www.edenineurope.eu).

Tam lahko tudi oddate svoje komentarje o krajih, ki ste jih obiskali.

## Z majhnimi koraki do velike razlike

S številnimi majhnimi stvarmi lahko v veliki meri zmanjšamo vpliv naših počitnic na okolje in družbo.

- » Če je le mogoče, potujmo z vlakom namesto z letalom – videli bomo več pokrajine in spoznali več domačinov.
- » Ob odhodu iz hotelske sobe ali sobe mladinskega doma (hostla) vedno izključimo klimatsko napravo in ugasnimo luči.
- » Pomagajmo varčevati z vodo tako, da hotelske brisače pripravimo za pranje le, ko je to potrebno, ne pa vsak dan.
- » Podpirajmo lokalno gospodarstvo z nakupi spominkov v lokalnih trgovinah in poskusimo lokalne jedi, namesto da se zadovoljimo s pico – če seveda nismo v Italiji!

### Druge dobre ideje...

- » Na pohodniškem izletu hodimo po stezi, da ne povzročimo erozije in drugače škodljivo vplivamo na okolje.
- » Spoštujmo ogrožene vrste tako, da ne kupujemo izdelkov, ki izkoriščajo prosto živeče vrste, povzročajo uničevanje habitatov ali so izdelani iz ogroženih vrst.
- » Ne odmetavajmo odpadkov, niti tedaj, ko vidimo že odvržene smeti. Bodimo za zgled!
- » Fotografirajmo pazljivo; ne pozabimo prositi za dovoljenje, če želimo fotografirati ljudi.

## Izberimo pravi kraj

Ste že kdaj slišali za toplice Sveti Martin na Muri na skrajnem severu Hrvaške v bližini njene meje s Slovenijo in Madžarsko? In ali poznate pokrajino Clonakilty na jugozahodni obali Irske? Sliši se kot kraj, kjer je mogoče slišati igranje žive glasbe ... Medtem ko je po vsej Evropi veliko krajev, kamor turisti že leta turgoma drvijo, obstaja veliko nedotaknjenih koticov, ki ponujajo čudovito panoramo, zgodovino, kulturo in slastno hrano.

In ker jih turisti še niso odkrili, so relativno poceni, do njih pa je mogoče priti z vlakom – s čimer lahko zmanjšamo ogljikovo sled, ki jo pustimo za sabo.

## Mreža EDEN

Evropska komisija je za spodbujanje trajnostnega turizma ustvarila mrežo EDEN (po slovensko "raj"), ki je kratica za evropske kraje odličnosti (European Destinations of Excellence). Regije morajo kot pogoj za vključitev v mrežo dokazati, da se v njih spoštujejo okolje, lokalni običaji, kultura in dediščina.



Morda bi se vam zahotelo pohodništva v gorovju Troodos na Cipru, kjer si lahko privoščite pogled na slavni Olimp? Ali pa bi vam bolj dišalo ležati na plaži? Specchia na jugu Italije bi lahko bila vaša naslednja izbira. Tudi zgoraj omenjena Sv. Martin na Muri in Clonakilty boste našli na "rajskem" seznamu. ■



Če te zanima več:

[http://ec.europa.eu/enterprise/tourism/index\\_sl.htm](http://ec.europa.eu/enterprise/tourism/index_sl.htm)





## Obvarujmo našo prihodnost

Veliki raznovrstnosti rastlin, živali, ptic, gozdov, oceanov in travniških pokrajin, zaradi katerih je naš planet primeren za življenje, preti nevarnosti izginotja. Ob izgubljanju te biotske raznovrstnosti pa se kaj lahko zgodi, da bomo izgubili tudi življenjsko pomembne stvari, kot so zaloge sveže vode, čist zrak in zaloge hrane, ki smo jih imeli za samoumevne. Življenje brez sprehodov po gozdu in ptičjega petja ali rastlin okoli nas bi si še lahko zamislili, kaj pa svet brez čistega zraka ali pitne vode?

Izguba biotske raznovrstnosti je eden največjih izzivov, s katerimi se sooča naš planet, saj že spodkopava prizadevanja za izboljšanje gospodarskega, socialnega in okoljskega blagostanja po vsem svetu.

Za večino tega uničenja je odgovoren človek s svojim intenzivnim kmetijstvom in gradnjo, onesnaževanjem ter prekomernim izkoriščanjem oceanov, rek, jezer, gozdov in tal. To stanje še dodatno poslabšujejo podnebne spremembe.

Vsi se najbrž dobro zavedamo krčenja amazonskega deževnega gozda, vedeti pa moramo, da podobna nevarnost preti tudi evropskim naravnim habitatom ter rastlinskim in živalskim vrstam. V Evropi živi približno 200.000 različnih vrst, izginotje pa sedaj grozi 52 % sladkovodnih ribjih vrst, 45 % plazilcev in metuljev, 42 % avtohtonih sesalcev, 30 % dvoživk in 43 % ptičjih vrst. Poleg tega bi lahko izgubili nešteto rastlinskih vrst, od katerih bi jih lahko veliko uporabili kot osnovo za nova zdravila.

## Kaj lahko storimo?

Obstaja lahko veliko stvari, s katerimi lahko pomagamo ohraniti biotsko raznovrstnost v Evropi.

- » Zmanjšajmo naš učinek na naravo – izključimo gretje, hodimo, kolesarimo in uporabljajmo javni prevoz ter kupujemo lokalno in sezonsko pridelano hrano.
- » Če imamo vrt, lahko na njem ustvarimo prosto območje, kjer lahko uspevajo rastline in žuželke ter temu dodamo še majhen ribnik ali ptičjo hišico.
- » Ne uporabljajmo kemičnih pesticidov, ampak raje naravne izdelke.
- » Začnimo s kompostom, ki je naravni način recikliranja. Kuhinjski in vrtni ostanki lahko izboljšajo kakovost tal in zmanjšajo količino odpadkov v odlagališčih.
- » Nikoli ne trgajmo v naravi rastočih rastlin ali cvetic.
- » Obiščimo eno od evropskih območij Natura 2000, da bi izvedeli več o biotski raznovrstnosti.



## Kaj dela EU?

Evropa si močno prizadeva, da bi do leta 2010 zaustavila izgubo svoje biotske raznovrstnosti. Zgradila je široko mrežo Natura 2000, ki jo sestavlja okoli 25.000 zaščitenih območij in v celoti meri okoli 700.000 km<sup>2</sup>, od Kanarskih otokov na jugu do Finske na severu. Predstavlja skoraj petino celotnega ozemlja EU. EU si prizadeva tudi za zaščito naših morij in morskega okolja.

## Vrnitev planinskega orla

Ena od nedavnih zgodb o uspehu je ponovna vrnitev planinskega orla na Irsko. Ti veličastni ptiči so leta 1912 v tej državi izumrli, vendar so jih leta 2001 uspešno ponovno privedli v odročen nacionalni park Glenveagh. Leta 2007 se je na Irskem prvič po 100 letih izlegel planinski orol.

Izguba biotske raznovrstnosti predstavlja izziv. Mislite, da je skupaj ne bi mogli zaustaviti, če si vsaj malo zavihamo rokave? ■



## Če te zanima več:

<http://ec.europa.eu/environment/nature/>

<http://biodiversity-chm.eea.europa.eu>

Natura 2000 - [www.natura2000.gov.si](http://www.natura2000.gov.si)

Spletna stran Zveze potrošnikov Slovenije z informacijami o trajnostni potrošnji in izobraževalnim filmom na temo pitne vode - [www.zps.si](http://www.zps.si)

Slovenska fundacija za trajnostni razvoj - [www.umanotera.org](http://www.umanotera.org)





## Podnebne spremembe

Podnebne spremembe so med največjimi okoljskimi, socialnimi in gospodarskimi grožnjami, s katerimi se danes soočamo, in bodo našemu svetu resno škodovale, če ne bomo ukrepali.

V preteklih 100 letih se je povprečna temperatura povečala za 0,74°C. Čeprav se to morda ne zdi veliko, so bila devetdeseta leta prejšnjega stoletja najtoplejše desetletje v zadnjih 100 letih, v zadnjih 13 letih pa smo zabeležili 12 najbolj vročih let, odkar spremljamo temperaturo. Po napovedih Medvladnega foruma za spremembo podnebja, ki je organ Združenih narodov s strokovnjaki za podnebne spremembe z vsega sveta, se bo povprečna svetovna temperatura do leta 2100 najverjetneje še povečala za 1,8°C do 4°C, v najslabšem primeru pa celo za 6,4°C.

## Kaj povzročajo podnebne spremembe?

Odgovor leži v našem načinu življenja, zlasti v bogatejših in razvitejših delih sveta, kot je Evropa. Naši prevozni sistemi, elektrarne, ki nas oskrbujejo z elektriko, tovare, v katerih izdelujemo stvari, ki jih nato kupujemo, energija, ki jo uporabljamo za gretje naših domov, in kmetijstvo, s katerim pridelujemo našo hrano - vsi proizvajajo ogromne količine toplogrednih plinov – v glavnem ogljikov dioksid (CO<sub>2</sub>) –, ki spreminjajo svetovno podnebje.

Rastline in drevesa posrkajo CO<sub>2</sub>, vendar ga mi proizvedemo več, kot ga lahko absorbirajo. S požiganjem ali sečnjo gozda za namen kmetijstva ali drugih vrst razvoja se ta problem še povečuje, saj se CO<sub>2</sub> izpušča nazaj v ozračje.

### Ste vedeli?

Eno povprečno veliko drevo letno absorbira okoli 6 kilogramov CO<sub>2</sub>, kar pomeni, da v 40 letih posrka okoli 250 kg CO<sub>2</sub>. Če imate dovolj velik vrt, bi lahko posadili kakšno drevo!

## Kakšen je učinek?

- » S podnebnimi spremembami se povečujeta pogostost in resnost izjemnih vremenskih pojavov, kot so poplave, nevihte, suše in vročinski vali.
- » Polarne ledene plošče se topijo in če se bo ledeni greben na Grenlandiji v celoti stalil – kar bi verjetno trajalo več stoletij –, bi se lahko gladine morij povečale celo za sedem metrov in poplavile obalna mesta po vsem svetu.
- » Ledeniki v evropskih Alpah so od leta 1850 izgubili okoli dve tretjini svojega obsega, ta trend pa je bil še posebej hiter od leta 1980 naprej. Nekateri smučarski centri se prilagajajo segrevanju ozračja z izdelovanjem umetnega snega, s čimer se problem samo še večja, saj porabljajo več energije.
- » Podnebne spremembe po svetu bi lahko povzročile regionalne spore, lakote in velike selitve ljudi zaradi iskanja hrane, vode in goriva.
- » Če se bodo temperature po svetu povečale za 2,5° C nad predindustrijske stopnje, bo zaradi pomanjkanja vode, zaradi katerega po vsem svetu že trpi 1,2 milijarde ljudi, trpelo še dodatnih 2,4 do 3,1 milijarde ljudi.
- » Podnebne spremembe povečujejo zdravstvena tveganja za ljudi in živali, saj se zaradi njih širijo tropske bolezni, manjšajo zaloge vode in povečujejo izjemne vremenske razmere. V hudem vročinskem valu v Evropi je leta 2003 umrlo do 70.000 večinoma starejših oseb.
- » Živali in rastline se ne morejo privaditi na tako hitro rastoče temperature. Po neki študiji naj bi zaradi podnebnih sprememb do leta 2050 izginila tretjina živih vrst na Zemlji.

### Ste vedeli?

S poljedelstvom se dejansko izpušča komajda kaj CO<sub>2</sub>; večje izpuste predstavljajo gnojila in živali.

Evropske kmetije predstavljajo 9 odstotkov evropskih izpustov toplogrednih plinov (TGP). Ste vedeli, da velik del toplogrednih plinov v kmetijstvu povzročajo metan (CH<sub>4</sub>)? Ta se sprosti v ozračje z riganjem in prdenjem ovac, krav in drugih živali s štirimi želodci, kot so žirafe in kamele.

Kmetijski izpusti so se od leta 1990 zmanjšali za 20 odstotkov, z novimi metodami, kot so izboljšana krma za živali in tehnološko dodelani traktorji, pa bi morali še dodatno zmanjšati vpliv kmetijstva na podnebje.



## Kaj lahko mi storimo za to?

Če vsak od nas naredi majhne, preproste spremembe, lahko skupaj poskrbimo za veliko razliko in zmanjšamo podnebne spremembe. To lahko storimo takole:

- » Reciklirajmo steklo, papir, karton, plastiko in pločevinke. Z recikliranjem ene aluminijaste pločevinke lahko prihranimo 90 % energije za izdelavo nove.
- » Izbirajmo pametno. Odločajmo se za izdelke z malo embalaže, aparate, ki so označeni kot energetske učinkoviti, lokalno in sezonsko hrano ter avtomobile z majhno porabo goriva in najnižjimi stopnjami emisij CO<sub>2</sub> na kilometer. Kadar koli imamo možnost, kupujemo naprave, ki jih lahko ponovno napolnimo!
- » Kolesarimo, hodimo, uporabljajmo javni prevoz ali se vozimo skupaj z enim avtomobilom. V povprečju se za vsak liter goriva, ki ga pokuri avtomobilski motor, v ozračje sprostimo več kot 2,5 kg CO<sub>2</sub>.
- » Ne pretiravajmo z uporabo klimatskih naprav.



## Ste vedeli?

Evropska unija je vodilna v svetovnem boju proti podnebnim spremembam. Leta 2007 so se evropski voditelji dogovorili, da bodo do leta 2020 zmanjšali izpuste toplogrednih plinov vsaj za 20 odstotkov (in celo do 30 odstotkov, če se tudi druge industrializirane države odločijo za podobna zmanjšanja). EU želi prek večje učinkovitosti zmanjšati energetske porabe za 20 odstotkov in do leta 2020 povečati delež obnovljive energije za 20 odstotkov.

Z zmanjšanjem količine energije, ki jo porabimo po nepotrebem, lahko zmanjšamo izpuste toplogrednih plinov in tako pozitivno vplivamo na podnebne spremembe. Poskusite naslednjih 10 dobrih nasvetov:

- » Znižajte temperaturo – z znižanjem temperature za samo 1°C lahko prihranimo 5–10 odstotkov naše družinske porabe in letno preprečimo do 300 kg izpustov CO<sub>2</sub> na gospodinjstvo.
- » Če imate možnost, hladilnika ali zamrzovalnika ne postavljajte v bližino štedilnikov ali grelcev.
- » Okna z enojnimi stekli zamenjajte z dvojnimi in tako prepolovite energijo, ki jo izgubite zaradi oken.
- » Dobro izolirajte svoj dom, saj je dobra izolacija eden najuspešnejših načinov zmanjšanja izpustov CO<sub>2</sub> in lahko z njo dolgoročno prihranite energijo.
- » Uporabljajte energetske varčne žarnice, ki porabijo veliko manj energije in trajajo veliko dlje od običajnih – in ugašajte luči, kadar jih ne potrebujete.
- » Odklopite svoj polnilec za mobilni telefon, kadar ga ne uporabljate, saj troši elektriko tudi, ko ni priključen na telefon.
- » Pomislite, preden natisnete dokument ali sporočilo po elektronski pošti. Vsak evropski državljani porabi okoli 20 kg papirja na mesec.
- » Naprav, kot so televizor, stereo sistem ali računalnik, ne puščajte "v stanju pripravljenosti", ampak jih ugasnite.
- » Počakajte, da sta pralni ali pomivalni stroj polna, preden ju zaženete. Kadar imate možnost, perilo sušite na odprtem, namesto v sušilnem stroju, ki porabi veliko energije.
- » Kadar kuhate čaj ali kavo, zavrite le toliko vode, kot je potrebujete, namesto da lonec napolnite do vrha.

Malo ljudi dvomi v znanstvene dokaze o podnebnih spremembah. Vemo, da se moramo odzvati, in to hitro. Kako to vpliva na vas? Ste že spremenili katere od vaših navad, da bi zmanjšali račun za elektriko, ki jo plačujejo vaši starši, ali da bi se počutili bolj "zeleno"? ■



## Če te zanima več:

[www.climatechange.eu.com](http://www.climatechange.eu.com)  
<http://ec.europa.eu/climateaction/>  
<http://ecoagents.eea.europa.eu>  
Spletna stran Zveze potrošnikov Slovenije, zavihkek  
Trajnostna potrošnja - [www.zps.si](http://www.zps.si)  
Umanotera, fundacija za trajnostni razvoj - [www.umanotera.org](http://www.umanotera.org)

Ste za nekaj nasvetov in zabave?  
Oglejte si video posnetek "Energija, prihranimo jo." Na spletni naslovu:  
[www.sustenergy.org](http://www.sustenergy.org)







## Obnovljivi viri energije

Energija. Nihče ne zanika njenega življenjskega pomena za celotno gospodarstvo. Vemo pa tudi, da lahko njena poraba povzroči onesnaženje. Kako bomo v prihodnosti zadostili našim ogromnim potrebam po energiji na okolju prijazen način?

Svetovni energetski svet ocenjuje, da se bo potreba po energiji do leta 2050 podvojila, odgovor na to pa vidi v obnovljivi energiji iz naravnih virov, kot so sonce, veter, oceani in biomasa, kamor sodijo odpadki pri kmetijstvu in gozdarstvu ter poljščine.

### Kakšne so koristi obnovljive energije?

- » Obnovljiva energija bo zagotovila nemoteno razpoložljivost in brezskrbno dobavo energije po dostopni ceni za potrošnike. Če ne bomo uporabljali energije iz obnovljivih virov, bomo morali v prihodnjih treh desetletjih 70 odstotkov energije za potrebe držav članic Evropske unije uvoziti in bomo odvisni od svetovnih regij, ki so pogosto nestabilne.
- » Je boljša za okolje.
- » Predstavlja vir novih delovnih mest.

### 20-20-20

Evropska unija si je zadala cilj povečati količino obnovljive energije z 8,5 odstotka leta 2005 na 20 odstotkov leta 2020. To je ambiciozen načrt, ki pa nam bo pomagal pri boju proti podnebnim spremembam, Evropi zagotovil večji nadzor nad njeno oskrbo z energijo in ustvaril nova delovna mesta.

#### Ali ste vedeli?

Metoda koncentrirane sončne energije je bila prvič uporabljena leta 212 pred našim štetjem, ko naj bi Arhimed uporabil zrcala za sežig rimskih ladij, ki so napadale Sirakuze.

EU je vodilna na svetu v razvoju in uporabi virov obnovljive energije, med katere sodijo:

### Vetrna energija

Zajema uporabo naravno proizvedene energije vetra za proizvodnjo elektrike in je povsem čista oblika proizvodnje energije. Pri tem ne nastajajo nobeni odpadki, vir energije – zračno gibanje, ki ga povzroča sončno sevanje – pa je neizčrpen. Svetovna proizvodnja vetrne energije se od leta 1998 letno povečuje tudi do 40 odstotkov, ob tem pa je ustvarila nova delovna mesta za več kot 70.000 ljudi in zagotovila elektriko za 35 milijonov ljudi. Vetrne turbine v naših pokrajinah so znak nove, čiste energije in inovativnosti 21. stoletja.

### Koncentrirana sončna energija

Sistemi koncentrirane sončne energije neposredno sončno sevanje prek zrcal usmerjajo v sprejemnik, ki proizvaja toploto, to pa je mogoče uporabiti neposredno ali za proizvodnjo elektrike. Koncentrirana sončna energija bi lahko pomembno prispevala k skupni oskrbi EU z energijo in bi jo bilo brez težav mogoče vključiti v obstoječo infrastrukturo za elektriko v državah južne Evrope.

### Bioenergija

Bioenergija je energija "biomase", torej vseh organskih snovi, ki izhajajo iz rastlin. Glavni viri biomase, ki jih uporabljamo za proizvodnjo energije, so les, gozdni ostanki, kmetijski ostanki, papirna kaša in ostanki od predelave papirja, živalski odpadki, deponijski plin in energetske rastline. Biomasa že sedaj zagotavlja 5 odstotkov oskrbe EU z energijo in 65 odstotkov celotne proizvodnje obnovljive energije. Dolgoročno bo mogoče prispevek biomase k oskrbi EU z energijo povečati na 20 odstotkov. ■

#### Za dodatne informacije klikni na:

[www.sustenergy.org](http://www.sustenergy.org)  
[www.erec-renewables.org](http://www.erec-renewables.org) > Renewable Energy  
<http://ec.europa.eu/research/energy> > Sustainable Energy Systems





## Ekološka hrana in živila za nas ter naš planet

Če ste mislili, da so ekološki izdelki domena petičnežev in le še en izgovor za zasoljene cene, ki jih zanje plačujemo lahkoverni potrošniki, pomislite znova.

Ekološko kmetijstvo je hitro rastoča veja industrije, ki prideluje slastno hrano, blagodejno vpliva na okolje in zahteva visoke standarde za dobro počutje živali. Zahteva namreč:

- » uporabo kolobarjenja za zaščito tal in prekinitve ciklov rasti plevla in škodljivcev;
- » stroge omejitve pri uporabi kemičnih pesticidov in sintetičnih gnojil;
- » izbiro živalskih in rastlinskih vrst, ki so dobro prilagojene okolju in odporne proti boleznim;
- » rejo živali čim bolj v skladu z njihovimi naravnimi potrebami.

Nemčija je največja pridelovalka ekološke hrane, sledita pa ji Italija in Velika Britanija.

### Ali s tem varujemo okolje?

Seveda ga. Z ekološkim kmetijstvom želimo prst ohraniti zdravo, rodovitno in v naravnem stanju ter z naravnimi gnojili, kot je hlevski gnoj, izboljšati njeno kakovost. Morda ne zveni najbolj prepričljivo, ampak prst je izjemno pomembno obdelovati brez onesnaževal!

Z ekološkim kmetijstvom tudi pomagamo varovati biotsko raznovrstnost, tako da ohranjamo avtohtone in ogrožene živalske in rastlinske vrste, namesto kemikalij uporabljamo naravne sovražnike plevla in škodljivcev ter posadimo več živih mej in dreves.

### Vedno več ekološkega kmetijstva

Prodaja ekoloških izdelkov je v zadnjih nekaj letih v Evropi izjemno poskočila. Po nedavno izvedeni študiji naj bi prodaja ekoloških izdelkov v letu 2005 znašala od 13 do 14 milijard evrov, letna rast pa je bila med 10 in 15 odstotki.

#### Če vas zanima več:

[www.organic-farming.eu](http://www.organic-farming.eu)  
[www.organic-europe.net](http://www.organic-europe.net)  
Umanotera, fundacija za trajnostni razvoj - [www.umanotera.org](http://www.umanotera.org)  
Inštitut za trajnostni razvoj - [www.itr.si](http://www.itr.si)  
Portal ekokmetijstvo - [www.itr.si/eko-portal](http://www.itr.si/eko-portal)

### Ste vedeli?

Velika večina državljanov EU (89 % v letu 2007!) meni, da so kmetijstvo in podeželska območja ključnega pomena za prihodnost. Čeprav krave in ovce niso naša prva misel ko se zbudimo, pa večina ljudi še vedno meni, da bi Evropa morala:

- » zagotoviti varno in zdravo hrano po razumnih cenah;
- » ponuditi dober življenjski standard za kmete;
- » spodbujati spoštovanje okolja;
- » skrbeti za dobro počutje rejnih živali in
- » povečati rast in delovna mesta na podeželju

Kaj pa vi pravite na to?

### “Trajnostno kmetijstvo”

Evropska podeželska območja predstavljajo 91 odstotkov ozemlja Evropske unije, na njih pa živi približno polovica njenega prebivalstva. Zelo pomembno je, da poskrbimo za gospodarsko, socialno in okoljsko trajnost teh območij in njihovih naravnih virov ter jih tako obvarujemo za prihodnje generacije.

Evropska unija si želi konkurenčno kmetijsko industrijo, ki bi zagotovila hrano za vse nas ter hkrati izboljšala življenjske pogoje in možnosti zaposlitve na podeželskih območjih. Delovna mesta so na primer v planinskih regijah zelo redka, kmetijstvo pa je pogosto edini vir zaposlitve. Dobra stran tega razvoja podeželja je, da evropski kmetje z dobrimi kmetijskimi praksami ohranjajo habitate, biotsko raznovrstnost in krajine.

Pogosto slišimo, da imajo mladi na podeželskih območjih na splošno manj priložnosti. Kaj vi pravite na to? Če je res, kaj lahko storimo, da to spremenimo? ■

### Za dodatne informacije klikni na:

<http://ec.europa.eu/agriculture/envir/> > Zloženka 'Agriculture and the environment'  
<http://ec.europa.eu/agriculture/> > The CAP explained  
> Taking care of the countryside





## Zmanjšajmo, ponovno uporabimo, reciklirajmo!

Ste se že kdaj ustavili in pomislili, kaj se zgodi z odpadki, ki jih odvržete v smeti?

Vsako leto samo v EU proizvedemo 1,3 milijarde ton odpadkov, od katerih jih je okoli 40 milijonov ton nevarnih. Vsak Evropejec v povprečju dnevno proizvede 1 kilogram gospodinjstskih in podobnih odpadkov, ta številka pa se bo v prihodnosti verjetno še povečala. Po ocenah naj bi do leta 2020 proizvedli 45 odstotkov odpadkov več, kot smo jih leta 1995.

### Ste vedeli?

Že samo odpadna embalaža, ki jo Evropejci vsako leto vržemo v smeti, je enaka teži 4.000 Eifflovih stolpov.

Z recikliranjem aluminijaste pločevinke prihranimo dovolj energije za 4-urno delovanje prenosnega računalnika.

### Kaj pa »freecycling«?

Povsod po svetu nastajajo mreže za tako imenovani »freecycling« (free recycling). Te neprofitne mreže sestavljajo skupine ljudi, v katere se lahko vsi včlanimo, osredotočajo pa se na ponovno uporabo izdelkov in na skrb za to, da uporabne stvari ne končajo na smetišču. Ljudje v svojih krajih izdelke brezplačno oddajajo in prejemajo. Vsako krajevno skupino povezuje krajevni prostovoljec. Razmislite o tem, da bi se včlanili ali s prijatelji v vaši skupnosti sami ustanovili mrežo za »freecycling«.

[www.freecycle.org](http://www.freecycle.org)

### Kaj lahko storimo?

Veliko tega, kar odvržemo, bi lahko ponovni uporabili ali reciklirali. Zmanjševanje odpadkov ne pomeni, da bomo ostali prikrajšani za dobrine, ampak da moramo kupovati inteligentno – koliko hrane vržemo stran samo zato, ker smo je kupili preveč? Sledi še nekaj drugih načinov za zmanjšanje vašega učinka na okolje:

- » Kupujte izdelke z nalepko EKO.
- » Izogibajte se kupovanju izdelkov s preveč embalaže.
- » Pomislite, preden natisnete – ali res potrebujete papirni izvod?
- » Če na vašem območju deluje program recikliranja papirja, embalaže, pločevink, stekla in drugih gospodinjstskih odpadkov, ga izkoristite! ■

### Če te zanima več:

[www.zps.si](http://www.zps.si) > Okolje > Trajnostna potrošnja

## Evropa prevzema vodilno vlogo v razvoju

Evropska unija - Evropska komisija in 27 držav članic - letno porabi okoli 46 milijard evrov za razvojno pomoč in je dejavna v 160 državah. Ob tem ko dan za dnevno poslušamo novice in poročila o stradanju prebivalstva, se enostavno moramo vprašati - kam vendar gre ves ta denar?

Nekaj ga gre na primer v Ruando. EU od leta 2000 pomaga plačevati naraščajoče stroške izobraževanja in zdravstvene oskrbe, prav tako pa nudi podporo sodnemu sistemu, razvoju podeželja in regionalni prometni infrastrukturi. Danes osnovno šolo obiskuje in zaključi več otrok. Smrtnost otrok, mlajših od pet let, se je znižala, prav tako tudi umrljivost žensk pri porodu. Umrljivost zaradi malarije se je drastično zmanjšala. Medtem ko je bila v letu 2007 malarija vzrok smrti pri 26 odstotkih vseh smrti v državi, je bil ta odstotek še leta 2000 veliko višji (51 odstotkov).

To je le eden od primerov, kako EU državam, kot je Ruanda, pomaga, da se same postavijo na noge. Evropske pobude na področju zdravstvene oskrbe, izobraževanja in zaščite okolja spremljajo projekti in programi, ki državam v razvoju pomagajo zgraditi potrebno infrastrukturo, kot so ceste, električna omrežja in sistemi pitne vode.

Pri razvojni pomoči EU ne gre vedno le za preprosto izročanje denarja. Najboljša pot do razvoja verjetno vodi prek trgovine. Zato je Evropska unija danes vodilna v svetu pri spodbujanju držav razvoju v njihovih prizadevanjih po vzpostavitvi učinkovitega in uspešnega sistema trgovanja - tako znotraj svojih regij kot tudi medcelinsko.

### Varnejša hrana

Evropski svetovalci v državah, ki svoje izdelke izvažajo v EU, sodelujejo s tamkajšnjimi veterinarji in osebjem za kontrolo hrane ter jih učijo, kako zagotoviti skladnost hrane s predpisi EU. Pobuda z naslovom »Boljše usposabljanje za varnejšo hrano« varuje evropske potrošnike in hkrati zagotavlja pravično trgovino z drugimi državami, zlasti državami v razvoju.



NAGRADA MLADI ZA RAZVOJ  
V ŽARIŠČU: AFRIKA  
ČLOVEKOV RAZVOJ

Niste stari od 16 do 18 let? Pokažite, da vam je mar, in se prijavite na natečaj!

[www.dyp2009.org](http://www.dyp2009.org)





## Ali razvojna pomoč deluje?

Revščina vpliva na milijone ljudi po vsem svetu – 200 milijonov otrok trpi zaradi pomanjkanja hrane, medtem ko drugi umirajo zaradi bolezni, ki jih je mogoče preprečiti oziroma ozdraviti. Spet tretji so žrtve virusa HIV oziroma aidsa. Milijoni od njih ne bodo deležni izobraževanja. Ob tem se ljudje vseeno sprašujejo, ali razvojna pomoč v resnici sploh deluje.

Odgovor na to vprašanje je pritrdilen. Zaradi evropske pomoči lahko šolo obiskuje na milijone otrok, na tisoče dojenčkov je cepljenih, zgrajenih je na tisoče kilometrov cest in na tisoče podjetij po vsem svetu je bolje vodenih. Številne države, kot so Indija in Brazilija ter Madagaskar in Mauricius, se vse bolj uspešno spopadajo z revščino.

EU igra ključno vlogo tudi pri tem, da državam v razvoju pomaga pri uvajanju demokratičnih sistemov, ki temeljijo na spoštovanju človekovih pravic, in organizaciji svobodnih in preglednih volitev. Prav tako podpira nevladne organizacije, ki delujejo na področju človekovih pravic.

## Ali ima smisel?

Mnogi Evropejci se sprašujejo, zakaj bi denar porabili na tujem, če v naših državah vidimo toliko revnih in brezdomcev.

Pomoč državam v razvoju ni le nekaj, kar moramo narediti, ampak je v interesu vseh nas. Revščina in neenakopravnost lahko vodita do nasilja in ekstremizma, ki imata posledice tudi za Evropo. Razvojna politika mladim ponuja prihodnost v njihovih državah, kar je najboljši odziv na tragedije, ki jih povzročata nezakonito priseljevanje.

### Ste vedeli?

Evropska unija (torej Evropska komisija in 27 držav članic) vsako leto nameni skoraj 100 evrov na osebo za razvojno pomoč. Zato tega je največji donator razvojne pomoči na svetu.

## Nujna pomoč: pomoč žrtvam katastrof

Evropska unija je le dan po cunamiju, zaradi katerega je decembra 2004 umrlo 200.000 ljudi, jugovzhodni Aziji začela dostavljati hrano, pitno vodo, šotore, stranišča, osnovne dobrine in zdravstveno pomoč. Prav tako je zagotovila surovine in strokovnjake, s katerimi je tisoč družinam v dvajsetih vaseh omogočila popravilo ali ponovno izgradnjo njihovih čolnov in opreme.

To je le en primer tega, kako Evropa zagotavlja človekoljubno in nujno pomoč v primerih naravnih katastrof in vojne. Od svoje ustanovitve v letu 1992 je Urad EU za človekoljubno pomoč (ECHO) zagotovil osnovno opremo in nujne zaloge več kot 100 državam. Pomoč ljudem v težavnih situacijah ni pristranska in gre v roke tistim, ko jo najbolj potrebujejo, ne glede na raso, etnično pripadnost, veroizpoved, spol ali narodnost. Drugi primeri nujne pomoči EU:

- » Leta 2008 je bilo v Zimbabve poslanih 10 milijonov evrov nujne pomoči, da bi pomagali prizadetim v takratni humanitarni krizi.
- » Leta 2007 je bilo 17,8 milijona evrov namenjenih humanitarnim potrebam žrtev iraške krize. Denarna sredstva so bila namenjena predvsem notranje razseljenim osebam in beguncem v sosednjih državah. ■

### Če te zanima več:

[http://ec.europa.eu/world/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/world/index_en.htm)

Se morda želite preizkusiti v igrici Mathias in Amadou?  
[www.mathiasandamadou-thegame.eu](http://www.mathiasandamadou-thegame.eu) (v angleščini, nemščini, francoščini, španščini in nizozemščini)



## Razvojni cilji tisočletja

Cilj osmih razvojnih ciljev tisočletja (t.i. milenijskih ciljev) je zmanjšati revščino po vsem svetu. O teh ciljih se je 189 držav dogovorilo na milenijskem zasedanju Združenih narodov leta 2000, cilji pa naj bili doseženi do leta 2015.

EU pri doseganju milenijskih ciljev sodeluje z Združenimi narodi in drugimi partnerji. Milenjski cilji in načini, kako Evropa te cilje dosega, so naslednji.



### 1 **Izkoreniniti skrajno revščino in lakoto**

*Prepoloviti število ljudi, ki živijo z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan, in prepoloviti število ljudi, ki trpijo lakoto.*

V Eritreji sta vojna in suša otežili nemoteno preskrbo s hrano. Evropska unija je 2.800 ljudem pomagala do boljšega dostopa do čiste in pitne vode. Zaradi boljših informacij o kakovosti hrane 600 gospodinjstev živi bolj zdravo, kmetje pa so izboljšali znanje o proizvodnji zelenjave in upravljanju z vodo.



### 2 **Doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo - Zagotoviti, da gredo vsi otroci (tako fantje kot dekleta) v osnovno šolo.**

Veliko otrok v Bangladešu nima možnosti obiskovanja šole, poleg tega pa niti ni dovolj učilnic ali učiteljev. Evropska unija je skupaj s svojimi partnerji v petih letih zaposlila več kot 35.000 učiteljev, zgradila 30.000 novih učilnic in vsako leto razdelila 60 milijonov učbenikov.



### 3 **Zagotoviti enakopravnost med spoloma**

*Odpraviti neenakopravnost med spoloma v osnovnih in srednjih šolah do leta 2005 in na vseh ravneh do leta 2015.*

Evropska unija je med letoma 1998 in 2006 podprla tisoč akcij za spodbujanje ozaveščenosti v 742 egiptovskih vaseh. Število deklet v osnovnih šolah se je povečalo in večina jih ima sedaj možnost obiskovanja šole.



### 4 **Zmanjševati smrtnost otrok**

*Za dve tretjini zmanjšati smrtnost otrok, mlajših od pet let.*

Veliko nigerijskih otrok umre zaradi bolezni, ki jih je mogoče preprečiti. S projektom, ki ga je financirala Evropska unija, se je izboljšalo vladno upravljanje cepljenj, usposobilo se je več kot 6.000 zdravstvenih delavcev, povečal pa se je tudi obseg imunizacije. Izbruh bolezni, kot so na primer ošpice, so manj pogosti.



### 5 **Izboljšati zdravje mater**

*Za tri četrtine zmanjšati umrljivost žensk pri porodu.*

Evropska unija je v sodelovanju z afganistansko vlado izboljšala oskrbo žensk med nosečnostjo in pri porodu. Posledično je 25 odstotkov več žensk deležnih oskrbe pred rojstvom otroka, zgrajeni so bili zdravstveni centri in začel program babiške nege.



### 6 **Boriti se proti virusu HIV/aidsu, malariji in drugim boleznim**

*Ustaviti širjenje virusa HIV/aidsa in zagotoviti univerzalno oskrbo.*

Evropska unija je s svojimi partnerji pri programu HIV/AIDS v Burkini Fasu med letoma 2005 in 2008 povečala javno ozaveščenost o prenosu tega virusa in bolezni pri 50.000 ljudeh, večinoma ženskah. S približno polovico prebivalcev je bil stik vzpostavljen prek mobilnega centra za testiranje za virus HIV, ki je tudi spodbujal ozaveščenost o bolezni.



### 7 **Zagotoviti okoljsko trajnost**

*Prepoloviti število ljudi, ki nimajo dostopa do varne pitne vode in osnovnih sanitarnih pogojev; izboljšati življenjske pogoje za vsaj 100 milijonov prebivalcev, ki živijo v revnih predmestjih.*

V Nikaragvi je bil v okviru petletnega projekta 52.000 družinam zagotovljen dostop do pitne vode, šole in hiše so bile opremljene s stranišči in kopalnicami, 60.000 študentov se je podučilo o higieni.



### 8 **Razvoj globalnega partnerstva za razvoj**

*Znižati trgovinske tarife in dolg najrevnejših držav, povečati pomoč najrevnejšim državam, povečati število delovnih mest za mlade v državah v razvoju, povečati dostop do cenovno dostopnih zdravil –*

*Evropska unija sodeluje s svojimi partnerji pri razvoju globalnega partnerstva za razvoj.*

Evropska unija nudi podporo malim in srednje velikim podjetjem v Alžiriji, da bodo postala konkurenčnejša na domačem trgu, ki je preplavljen z uvoženimi izdelki. Ta podjetja, ki so motor razvoja, ustvarjajo delovna mesta in gospodarsko rast. Doslej jih je podpora prejelo več kot 450. ■

**Če te zanima več:** [www.undp.org/mdg/](http://www.undp.org/mdg/)  
[http://ec.europa.eu/world/what/solidarity/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/world/what/solidarity/index_en.htm)  
[www.mzz.gov.si](http://www.mzz.gov.si) > Zunanja politika > Mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarna pomoc  
[www.sloga-platform.org](http://www.sloga-platform.org) - [www.unicef.si](http://www.unicef.si) - [www.unaslovenia.org](http://www.unaslovenia.org)







## Tržišče, ki se razprostira po vsem svetu

Pomislite na stvari, ki jih uporabljate vsak dan. Najnovejšo zgoščenko britanskega pop zvezdnika ali zvezdnice, proizvedeno na Kitajskem, poslušate na svoji japonski stereo napravi. Prek svojega finskega mobilnega telefona o njej svojim prijateljem pošiljate kratka sporočila. Kasneje zaženeite svoj osebni računalnik (sestavljen na Irskem) in brskate po spletu s pomočjo vašega ameriškega brskalnika.

Novi tehnologije, hitrejša komunikacija in učinkovitejša prevozna sredstva so omogočili, da lahko izdelke proizvajamo, kupujemo in prodajamo po vsem svetu in sicer tako, kot jih nismo mogli še nikoli prej. Denar, ljudje in informacije se še nikoli niso tako svobodno gibali po svetu. To spremembo včasih imenujemo "globalizacija", kar v praksi pomeni, da veliko stvari, ki jih proizvedemo, sestavljajo deli, ki jih uvozimo iz vsega sveta; da je veliko stvari, ki jih kupimo, proizvedenih v drugih državah; in da veliko stvari prodamo zunaj Evrope na rastočih trgih po vsem svetu.

Evropa sodi med velike svetovne trgovinske sile. Dejansko je največja trgovinska skupina na svetu, saj je odgovorna za petino (20 odstotkov) svetovne trgovine. Evropska podjetja so zaradi svojega izvoznega gospodarstva izkoristila globalizacijo in potrebujejo odprte trge po vsem svetu. Prav tako pa na teh trgih potrebujejo pošteno obravnavo.

## Delajmo skupaj na globalni ravni

Ravno zato so poštena trgovinska pravila tako pomembna. Ne samo zato, da bo evropskim podjetjem zagotovljena poštena obravnava na tujih trgih, ampak tudi zato, da bodo najrevnejša gospodarstva imela zagotovilo, da se mednarodna trgovina izvaja po pravilih, ki smo jih sprejeli vsi skupaj.

Zaradi tega obstaja Svetovna trgovinska organizacija (STO), ki je edina svetovna organizacija, ki se ukvarja s trgovinskimi pravili med državami. Vse članice STO se morajo soglasno dogovoriti o svetovnih trgovinskih pravilih, kar pomeni, da ima vsaka država enake pravice, ne glede na to, ali je velika ali majhna, bogata ali revna. V STO vseh 27 držav članic EU deluje enotno, predstavlja pa jih evropska komisarka za trgovino. S tem, ko se njene države članice pogajajo v skupnem imenu, ima Evropska unija veliko večjo težo v svetovnem trgovinskem sistemu.

## Dobra in slaba stran globalizacije

*Trgovine ne vidim zgolj kot vsebine transportnih zabojskov. Vidim jo kot ustvarjanje pogojev, pod katerimi se lahko naložbe, znanje, izkušnje in priložnosti razširijo po vsem svetu in na kraje, kjer so pogosto najbolj potrebni.*

**Catherine Ashton, evropska komisarka za trgovino**

Globalizacija nam je prinesla veliko pozitivnega. Sedaj lahko pri nakupih izbiramo med veliko več izdelki za precej nižjo ceno, kot če bi morali izbirati le med izdelki z oznako "izdelano v Sloveniji". Mednarodna konkurenca evropska podjetja spodbuja k inovacijam in temu, da se kosajo z najboljšimi standardi z vsega sveta. S proizvodnjo in izvozom izdelkov je veliko držav v razvoju izstopilo iz revščine. Če blaga ne bi bile zmogljive prodati na naših trgih, to ne bi bilo mogoče.

### Ste vedeli?

Evropa je največji vlagatelj v čezmorske države na svetu. Prav tako na svetu ni večjega izvoznika izdelanega blaga, izdelkov priznanih oblikovalcev in izdelkov visoke vrednosti ali visoke tehnologije. Je tudi drugi največji izvoznik tekstilnih izdelkov. Evropske države imajo več modnih in oblikovalskih znamk kot ves ostali svet skupaj.

Globalizacija ni samo gospodarski pojav. Spodbuja namreč tudi socialne, kulturne in tehnološke izmenjave. Pomislimo na pretok informacij: kabelska in satelitska televizija, mednarodno časopisje, internet – vsi nam omogočajo, da izvemo, kaj se dogaja na drugi strani našega planeta, ter nam dajejo neposreden dostop do izidov pokala UEFA!

Globalizacija je res dvignila milijone ljudi iz revščine in imela veliko pozitivnih učinkov, vendar prinaša tudi nove izzive. Ali naredimo dovolj, da bi zagotovili celovito in pravično delitev gospodarskih koristi tako med državami kot znotraj naših lastnih skupnosti? Verjetno se vsi strinjamo,





da je gospodarska rast v državah v razvoju dobra stvar, ampak ali naredimo dovolj, da bi obvladali učinek te nagle rasti na okolje?

Hitrost globalizacije vpliva tudi na našo socialno mrežo, in sicer precej bolj kruto kot poprej. Lažje gibanje blaga in ljudi po svetu omogoča lažje gibanje drog in ponarejenega blaga ali tihotapljenje ljudi čez naše meje – kar prinaša nov izziv za policijo, organe priseljevanja in carinsko službo.

## Ali lahko izkoristimo koristi globalizacije in omejimo stroške?

Veliko Evropejcev je protestiralo proti globalizaciji. Skrbi jih, da nismo zmožni tekmovati z ogromnimi državami, kot je Kitajska – da nekatera dela, ki smo jih včasih opravljali, sedaj opravljajo delavci v drugih državah. Zaskrbljeni so tudi glede delovnih razmer v revnih državah in se borijo, da bi velike, multinacionalne korporacije spoštovale socialne in okoljske standarde, kadar delujejo zunaj Evrope.

Upravičeno pričakujemo, da bodo koristi globalizacije v polni meri razdeljene. Ni razloga, zakaj Evropa ne bi mogla zgraditi svoje lastne blaginje ter ob tem še pomagati ljudem v državah v razvoju, da si prek trgovine utrejo pot iz revščine. Evropska zmes odprtih in integriranih trgov ter močnih socialnih varnostnih mrež nam je pomagala zgraditi gospodarstvo, ki je zelo konkurenčno in dinamično, poleg tega pa delavcem ponuja varstvo ob izgubi zaposlitve in jim pomaga pri usposabljanju za nova delovna mesta. Ta zmes Evropejcem pomaga potegniti najboljše iz globalizacije, pri tem pa omejuje njene negativne učinke.

Brez globalizacije bi se naše skupnosti vrnile v stanje izpred več desetletij. Je bilo življenje ljudi po svetu takrat boljše? Kaj mislite?



## Globalizacija in terorizem

Evropa je doživela teroristične napade – marčevske bombne eksplozije na vlakih leta 2004 v Madridu in eksplozije v londonskem javnem prometu julija 2005. Številni teroristični poskusi so bili odbiti v Avstriji, na Danskem, v Franciji, Nemčiji, Veliki Britaniji itn.

Da bi izboljšali našo zmožnost boja proti terorizmu in storilcem sledili prek meja, je Evropska unija leta 2005 predlagala niz ukrepov: strategijo EU za boj proti terorizmu. Štiri ključne besede so: preprečiti, varovati, slediti in odgovoriti. V zadnjem času si države članice EU prizadevajo za vzpostavitev skupnega okvira, s katerim bi usposabljanje teroristov, novačenje privržencev in javni pozivi za izvedbo terorističnih dejanj postali kazniva dejanja, teroristom pa bi se preprečila uporaba eksplozivnih sredstev. ■

[http://ec.europa.eu/justice\\_home/fsj/](http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/) > Terrorism



Dodatne informacije so vam na voljo na naslednjih spletnih straneh:

[www.wto.org](http://www.wto.org)

<http://ec.europa.eu/trade/> > Trade Issues > EU and Global Trade





© Justine Curtis

## Sosedje kot partnerji

V interesu Evrope je, da jo obkrožajo stabilne in urejene države. Sosednje države, ki so vpletene v spore, šibke države, v katerih cveti organizirani kriminal, slabo delujoče družbe in nenadzorovana rast prebivalstva so lahko vir težav tudi za Evropo.

Evropa razvija globlje politične in gospodarske odnose z državami v svoji sosesčini. Leta 2004 je predstavila Evropsko sosedsko politiko, ki vključuje 16 držav na območju Sredozemlja, Vzhodne Evrope in Kavkaza: to so države, ki obdajajo Unijo.

## Svoboda medijev

Položaj na področju svobode medijev v Jordaniji se sicer izboljšuje, vendar novinarji za opravljanje svojega dela še vedno potrebujejo boljšo pravno zaščito. Jordanska nevladna organizacija Center za zaščito svobode novinarjev je s podporo EU odprla oddelek za pravno pomoč novinarjem, ki se imenuje Melad, kar v arabščini pomeni "rojstvo". Gre za prvi tovrstni projekt v arabskem svetu, ki novinarjem nudi brezplačno pravno pomoč.

## Pravice delavcev

EU je drugi najpomembnejši trgovinski partner Belorusije, saj slednja z Evropsko unijo ustvari za skoraj tretjino svoje skupne trgovine. Belorusija mora kot članica Mednarodne organizacije dela (MOD) spoštovati osnovne pravice sindikatov; zagotoviti jim mora svobodno delovanje in ne sme posegati v njihovo delo. EU je zaradi kršitve pravic delavcev Belorusiji julija 2007 odvzela prednostne trgovinske tarife v okviru splošnega sistema preferencialov.

Ko bodo beloruske oblastijasno pokazale voljo do spoštovanja pravic delavcev, ki jih določa MOD, bo Evropska unija Belorusiji ponovno dala možnost koriščenja splošnega sistema preferencialov.

## Kaj je splošni sistem preferencialov?

Splošni sistem tarifnih preferencialov omogoča, da države v razvoju svoje blago v Evropsko unijo izvažajo brez carinskih dajatev oziroma da zanj veljajo nižje carine.



*Evropa mora imeti dobre odnose s svojimi sosedskimi državami. Prav tako mora pomagati revnejšim državam pri njihovem razvoju.*

**19-letni Maxime**

## Trgovina

Ukrajina je nedavno postala članica Svetovne trgovinske organizacije, v pripravi pa je tudi sporazum o prosti trgovini med Ukrajino in EU. V okviru tega sporazuma se bosta povečala trgovinska izmenjava in pretok naložb med EU in Ukrajino, ukrajinska podjetja pa bodo tako dobila priložnost, da postanejo sestavni del evropskega in svetovnega trgovinskega sistema.

## Delajmo skupaj

Cilj Evropske sosedske politike (ESP) je sodelovati s sosedami držav članic Evropske unije, da bi tako zagotovili izboljšanje njihove blaginje, stabilnosti in varnosti ter da bi se te države približale Uniji.

Tudi v interesu sosednjih držav Evrope je, da izkoristijo, kar jim ponuja EU – gospodarsko stabilnost in velike trge, izkušnje in znanje pri reformah, kulturne in izobraževalne izmenjave ter druge stike med ljudmi. Pomoč, ki jo EU nudi tem državam za njihove politične, gospodarske in socialne reforme, se povečuje in bo za obdobje 2007- 2013 znašala približno 12 milijard evrov.

## V praksi

Evropska unija se je z 12 partnerskimi državami v okviru ESP dogovorila o korakih in reformah za izgradnjo tesnejših odnosov, kratkoročne prednostne naloge pa so bile določene v akcijskih načrtih. EU z ukrepi, ki na primer zadevajo svobodo medijev, trgovino in pravice delavcev, podpira prizadevanja teh držav za izvedbo reform.

Akcijski načrti partnerjem omogočajo:

- » okrepitev demokracije in človekovih pravic,
- » izboljšanje poslovnega ozračja in povečanje trgovanja,
- » boj proti organiziranemu kriminalu, korupciji in nezakonitemu priseljevanju i,
- » reševanje okoljskih problemov,
- » razvoj čezmejnih stikov med ljudmi prek študentskih in kulturnih izmenjav,
- » preprečevanje sporov in obvladovanje kriznih razmer.

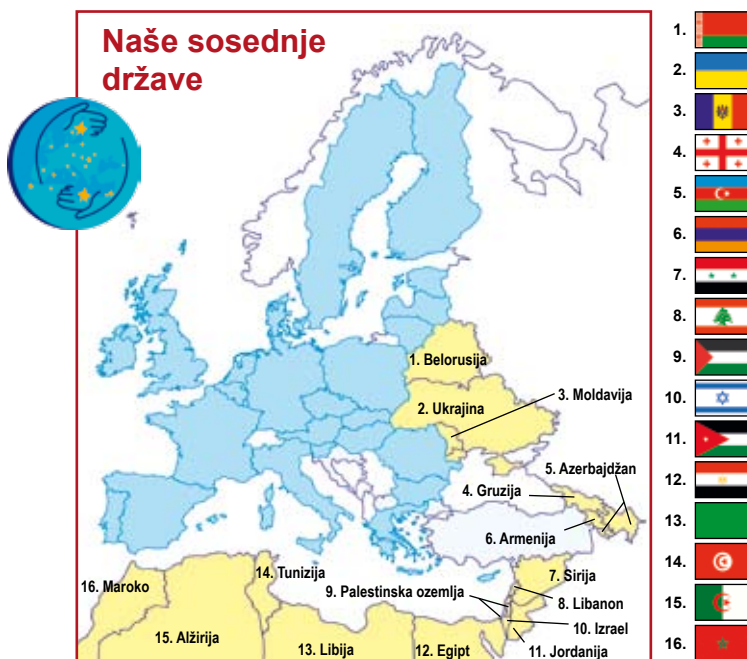




## Trgovanje z našimi sosedi

EU ima zelo tesne odnose z Islandijo, Lihtenštajnom, Norveško in Švico, ki so članice Evropskega združenja za prosto trgovino (EFTA), a se doslej niso odločile za članstvo v EU. Vendar pa je njihova zakonodaja, ki ureja trgovino in druga vprašanja politike, usklajena z zakonodajo EU.

Slika trgovinskih odnosov med Evropsko unijo in njenimi sosedomi bi bila brez sporazumov o prosti trgovini precej drugačna. Carinske dajatve bi na primer podražile blago in storitve, potrošniki pa morda ne bi imeli na voljo tako bogatega izbora. ■



Za več informacij klikni na:  
<http://ec.europa.eu/world/enp/>

